

**TURUN
YLIOPISTO**

Työttömyys yksilön vai yhteiskunnan vika?

Suomen aktiivisen työvoimapolitiikan tarkastelua täysistuntopöytäkirjoissa

Sosiologian
pro gradu -tutkielma
Sosiaalitieteiden laitos
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Turun yliopisto

Laatija:
Niko Koskinen

31.7.2024
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Sosiologia

Tekijä: Niko Koskinen

Otsikko: Työttömyys yksilön vai yhteiskunnan vika? Suomen aktiivisen työvoimapolitiikan tarkastelua täysistuntopöytäkirjoissa

Ohjaajat: Sosiologian professori Hannu Ruonovaara; Yliopistonlehtori Irene Prix

Sivumäärä: 80 sivua

Päivämäärä: 31.7.2024

Tiivistelmä:

Tässä tutkimuksessa käsitellään aktiivista työvoimapolitiikkaa. Tarkastelussa ovat aktiivimallista ja pohjoismaisen työvoimapolitiikan mallista käyty keskustelut eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa. Työttömyys on suuri uhka hyvinvointiyhteiskunnalle. Suomen työvoimapolitiikka on kehittynyt ajan saatossa, mutta silti työllisyydessä ja työttömyyden torjumisessa olemme jääneet jälkeen pohjoismaisesta tasosta. Tanskaa pidetään yhtenä mallimaana hyvän työllisyyden takia. Lisäksi Ruotsissa, johon Suomea usein verrataan, on parempi taloustilanne ja työllisyyskehitys kuin meillä.

Työttömyys on vakava asia niin yksilölle kuin yhteiskunnalle. Se hankaloittaa elämistä ja heikentää valtion taloutta. Työllisyydelle on monenlaisia esteitä, kuten terveystarpeet, työkokemus ja tulokseton työnhaku. Työttömyydelle löytyy myös ratkaisukeinoja ja yhtenä toimenpiteenä politiikassa on aktiivinen työvoimapolitiikka. Aktivoimalla on paljon kannattajia, mutta myös vastustajia. Uusliberalistinen ajattelutapa on vaikuttanut osaltaan siihen, että työtöntä on syyllistetty omasta tilanteestaan. Työttömyyteen on kuitenkin monia syitä.

Käsittelen aineistoani sisällönanalyysinä. Tutkimuskysymykseni ovat: ”1. Kenellä katsotaan olevan päävastuu työttömyyden hoidossa?”, ”2. Miten Suomen ja Pohjoismaiden välistä tilannetta työttömyyden hoidossa käsitellään?” ja ”3. Miten Suomen aktiivipolitiikka suhteutuu workfare-ajatteluun?”. Eduskunnan puheenvuoroista muodostuu viisi erilaista teemaa, joiden kautta käsittelen tutkimuskysymyksiä. Niitä ovat positiiviset ja negatiiviset suhtautumiset uudistuksiin, yksilön ja yhteiskunnan välinen rooli, Suomen tilanne Pohjoismaihin verrattuna ja workfaren merkityksen lisääntyminen.

Tutkimuksessa havaittiin, että valtiolla nähtiin olevan suurempi rooli työttömyyden hoidossa, mutta yksilölläkin on vastuu omasta tilanteestaan ja työelämässä pärjäämisessä. Puheenvuoroissa Suomea verrattiin paljon Ruotsiin ja Tanskaan molempien uudistusten osalta. Monet kansanedustajat tunnustivat ne tosiasiat, että Suomen tilanne on huonompi muihin Pohjoismaihin verrattuna. Se miten työttömyyttä kuuluisi parantaa vaihteli puolueiden mukaan. Aktiivipolitiikkaan suhtauduttiin vahvasti ja se herätti paljon tunteita varsinkin aktiivimallin osalta. Poliittiset aktiivitoimet sopivat hyvin workfare-ajatteluun. Monet eivät pitäneet tästä ja oppositiossa se herätti paljon vastustusta. Mutta pohjoismaisen mallin kohdalla vastustusta ei ollut läheskään yhtä paljon, vaikka aktiivipolitiikkaa oli esityksessä edelleen.

Työttömyyden hoito on todella tärkeää, jotta hyvinvointivaltion oleelliset toimet voidaan turvata. Ilman verotuloja valtion on vaikea selvitä tehtävistään. Työllisyyspolitiikka muuttuu ajan mukana ja aktiivipolitiikkakin kehittyy. Tähän on myös ymmärrettävät syyt, sillä ilman muutosta Suomen vaikeudet vain kasvavat. Kuitenkaan yksilön harteille kaikkea ei voida laittaa. Sanktioiden ja kannustimien välinen suhde pitää olla oikeasuhtainen ja työttömiä pitää tukea.

Avainsanat: aktiivinen työvoimapolitiikka, työttömyys, yksilö, yhteiskunta, Suomi, Ruotsi, Tanska, workfare

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Työttömyyteen vaikuttavat tekijät	7
2.1	Työttömyys on haitallista yhteiskunnalle ja yksilölle	8
3	Työvoimapolitiikan kehitys	12
3.1	Hyvinvointivaltion muutos	13
3.2	Aktiivinen työvoimapolitiikka	14
3.3	Workfare-ajattelua	16
3.4	Työllisyystoimilla on vaikutusta	17
4	Suomen, Ruotsin ja Tanskan aktiivipolitiikkaa	20
4.1	Suomen malli	20
4.2	Ruotsin malli	21
4.3	Tanskan malli	23
4.4	Vertailua	25
5	Tarkasteltavat uudistukset	29
5.1	Aktiivimalli	29
5.2	Pohjoismainen työvoimapolveluiden malli	30
6	Tutkimusasetelma	33
6.1	Aineisto	34
6.2	Tutkimusmenetelmät	35
6.3	Tutkimusetiikka	36
7	Analyysi	37
7.1	Uudistusten vastustaminen	38
7.1.1	Aktiivimalli	38
7.1.2	Pohjoismainen työvoimapolvelumalli	41
7.2	Aktivointia puolustetaan	45
7.2.1	Aktiivimalli	45
7.2.2	Pohjoismainen työvoimapolvelumalli	47
7.3	Yksilön ja yhteiskunnan rooli vaihtelee puheenvuoroissa	50

7.3.1	Aktiivimalli	50
7.3.2	Pohjoismainen työvoimapalvelumalli	55
7.4	Suomi jäljessä muista Pohjoismaista	56
7.4.1	Aktiivimalli	56
7.4.2	Pohjoismainen työvoimapalvelumalli	60
7.5	Workfaren merkitys kasvussa	62
7.5.1	Aktiivimalli	62
7.5.2	Pohjoismainen työvoimapalvelumalli	65
8	Johtopäätökset ja pohdinta	68
	Lähteet	73

1 Johdanto

Suomen taloustilanne on heikko. Suomi on taantumassa ja bruttokansantuote on vähentynyt vuodesta 2022 asti. Vienti, kulutus ja investoinnit eivät ole hyvällä tasolla. Pelkästään julkiset kulutusmenot ovat kasvaneet. Ennusteiden mukaan talous alkaa kuitenkin vähitellen toipua. Työllisyystilanne on säilynyt melko hyvänä. Haasteita lisäävät edelleen geopoliittiset riskit. Suomessa muun muassa teollisuuden ja rakentamisen alat ovat vaikeuksissa. (Suomen Pankki 2024.)

Inflaatiokaan ei helpota taloudellista tilannetta. Inflaatioissa tavaroiden ja palveluiden hinnat nousevat. Se johtaa rahan arvon alenemiseen ja sitä kautta ostovoiman heikentymiseen. Talouden kasvuvauhti yleensä hidastuu inflaation myötä. (Suomen Pankki 2023.) Euroalueen hintapaineet ovat edelleen korkeat palkkojen nousun myötä. Euroopan keskuspankin kesäkuun 2024 arviossa inflaatio on kuluvaan vuoden osalta 2,5 prosenttia. Vuonna 2025 inflaation määrä laskee 2,2 prosenttiin ja vuonna 2026 1,9 prosenttiin (EKP 2024). Suomen kesäkuun 2024 yhdenmukaistettu luku oli 0,5 prosenttia (Tilastokeskus 2024c). Huolia riittää silti.

Suomen koko hyvinvointivaltion kestävyyttä ja rakenteita haastaa käynnissä oleva väestöllinen murros. Väestö ikääntyy ja samaan aikaan syntyvyys laskee. Väestörakenteeseen vaikuttavat myös maahanmuutto ja eliniän pidentyminen. Julkisen talouden kestävyudessa pitää huomioida myös työurien pituus, terveys- ja hoivapalvelujen määrä sekä tarve. (Kestilä & Karvonen 2022, 20–21.) Tärkeä elementti yhteiskunnassa on taloudellinen huoltosuhde eli työttömien ja työvoiman ulkopuolella olevien yhteenlaskettu määrä suhteessa työllisten määrään (Tilastokeskus 2024b). Esimerkiksi vuonna 2022 taloudellinen huoltosuhde oli 130 eli sataa työssäkäyvää kohti oli 130 työtöntä tai työvoiman ulkopuolella olevaa henkilöä (Tilastokeskus 2023a). Työllisiä oli vuonna 2024 kesäkuussa 2 696 000 ja työttömiä 242 000. Työvoiman ulkopuolella oli 1 211 000 henkilöä. (Tilastokeskus 2024d.)

Vuonna 2022 Kela ja työttömyyskassat maksoivat työttömyysturvaa 3 684 miljoonaa euroa. Kelan eli perusturvan osuus oli 1 844 miljoonaa ja työttömyyskassojen eli ansioturvan osuus oli 1 840 miljoonaa euroa. (Kela 2023c, 6.) Kelan perustoimeentulokitilaston mukaan tukien määrä perusosaan kuuluviin menoihin oli vuonna 2023 yli 329 miljoonaa euroa (Kela 2024a, 7). Yksin asuvalla henkilöllä perusosa vuonna 2024 on 587,71 euroa kuukaudessa (Kela 2024b). Vuonna 2024 kesäkuussa työllisyysasteen trendiluku oli 76,8 prosenttia ja työttömyysasteen trendiluku oli 8,2 prosenttia (Tilastokeskus 2024d). Julkisen talouden

tasapainottaminen on tärkeää. Yhtenä ongelmana on valtion velka. Sen määrä oli kesäkuun 2024 lopussa 165,97 miljardia euroa. Kasvavan velan lisäksi suuri riski on koron määrällä, joka rokottaa julkista taloutta entisestään. Vuonna 2023 koron määrä oli 2,3 miljardia euroa. (Valtion konttori 2024.) Korkomenojen on ennustettu vielä kasvavan. Valtion velka ei ole poikkeuksellisen korkea verrattuna Euroopan maihin. Kasvuvauhti kuitenkin huolestuttaa. Vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä valtion velka suhteessa BKT:hen oli Suomessa 77,5 prosenttia, kun EU:ssa lukema oli keskimäärin 82 prosenttia. Huonoin tilanne oli Kreikassa, jossa prosenttiosuus oli 159,8. Paras tilanne oli Bulgariassa. Siellä velkaa oli 22,6 prosenttia. Tanskassa velan määrä oli 34 prosenttia ja Ruotsissa 30,8 prosenttia. (Eurostat 2024b.)

Työllisyys on keskeinen tekijä hyvässä taloudenpidossa. Työllisyystilanne Suomessa ei ole kuitenkaan kehittynyt niin paljon kuin muissa Euroopan maissa. Tutkin gradussani aktiivista työvoimapolitiikkaa ja vastikkeellista sosiaaliturvaa. Käsittelen tutkimuksessani kaksi keskeistä uudistusta, jotka liittyvät aktiiviseen työvoimapolitiikkaan. Uudistusten avulla työllisyystilannetta yritettiin parantaa. Nämä uudistukset ovat aktiivimalli ja pohjoismainen työvoimapolitiikan malli. Aineistoni koostuu kahden lakiuudistuksen hallitusesityksien (HE 124/2017 & HE 167/2021) pöytäkirjoista (PTK). Käyn eduskuntakeskustelut läpi sisällönanalyysinä.

Aihe on yhteiskunnallisesti tärkeä ja ajankohtainen, sekä myös poliittisesti relevantti. Valtion taloustilanteessa on paljon haasteita. Uudistuksia sosiaaliturvaan täytyy tehdä, jotta hyvinvointiyhteiskuntamme tulisi kestävämmäksi ja sitä voitaisiin ylläpitää. Suomi on jäänyt jälkeen muun muassa taloudessa ja työttömyyden hoidossa verrattuna muihin Pohjoismaihin. On tärkeää tutkia aihetta, sillä esimerkiksi aikaisemmasta tutkimuskirjallisuudesta ja muiden maiden järjestelmistä voidaan ottaa mallia ja oppia miten sosiaaliturvaa voisi kehittää. On mielenkiintoista, miten aktiiviseen työvoimapolitiikkaan suhtaudutaan. Tämä kertoo, millaisiin muutoksiin on valmiuksia ja mihin suuntaan työllisyyspolitiikka on mahdollisesti kehittymässä.

Työttömyyden parantaminen on tärkeää myös ihmisten hyvinvoinnin ja eriarvoisuuden vähentämisen kannalta. Työ vaikuttaa vahvasti elämänlaatuun ja sitä pidetään erinomaisena keinona köyhyyden torjunnassa. Se vaikuttaa myös positiivisella tavalla tuloeroihin. Eriarvoisuuden kannalta huolestuttavia piirteitä työttömyydessä ovat pitkäaikaistyöttömyys ja nuorisotyöttömyys. Ne vaikeuttavat ihmisen tilannetta paljon. Työttömyys voi johtaa syrjäytymiseen. Se voi lisätä myös yhteiskunnan polarisoitumista. (Melin & Blom 2011, 194–211)

2 Työttömyyteen vaikuttavat tekijät

Työttömyys on monisyinen haaste. Siihen vaikuttavat niin yksilölliset ominaisuudet kuin yhteiskunnalliset toimet. Se millainen yhteiskunnan tila on vaikuttaa paljon. Markkinoilla ja yrityksillä on myös omat roolinsa.

Syitä työttömyyteen löytyy niin makro- kuin mikrotasolta. Makrotasolta tarkasteltuna työttömyyteen liittyy usein kansantaloudelliset syyt. Suurena yksittäisenä tekijänä on taloudellinen tilanne. Noususuhdanne on yleensä suotuisampi työllisyyden kannalta kuin laskusuhdanne. Yksi esimerkki, joka kuvastaa talouden ja työttömyyden välistä yhteyttä on Okunin laki. Arthur Okunin mukaan kolmen prosentin kasvu BKT:ssä tarkoittaa yhden prosentin työttömyysasteen alenemista, kun tasapainotyöttömyys on kyseessä. (Parpo 2007, 13.) Kolmen prosentin tulokseen pääsemiseen ei riitä vain prosentin nousu työllisyydessä, vaan siihen tarvitaan myös työvoiman koon kasvua, pidempiä viikkotyöaikoja sekä suurempaa tuottavuutta (Okun 1962). Yritykset reagoivat taloudellisiin tilanteisiin. Ne esimerkiksi mukautuvat talouden suhdanteisiin tasapainottamalla työntekijöidensä määrää suhteessa tuottamiensa palvelujen ja tavaroiden määrään. Taantumassa kysyntä yleensä heikkenee ja sen seurauksena yritykset voivat joutua vähentämään työntekijöitä. Kasvun aikana työntekijöitä voidaan puolestaan tarvita lisää. (Parpo 2007, 13.) Okunin laissa oleviin kertoimiin vaikuttavat muun muassa työvoiman kysynnän ja tarjonnan väliset suhteet. Näihin puolestaan liittyvät esimerkiksi palkkapolitiikka, muuttoliike ja työvoiman palkkaaminen. Tutkimuksen mukaan työllisyyden vähäiset muutokset eivät vaikuta voimakkaasti BKT:hen maissa, joissa on erittäin suojatut työmarkkinat. Näissä maissa työttömyysasteen pysyvyys on voimakkaampaa. (Sögner & Stiassny 2000, 7, 22.)

Mikrotasolla keskeisenä kohtana on yksilölliset tekijät. Näihin kuuluvat yksilön kyvyt, ominaisuudet ja intressit. Yhtenä näkökulmana voidaan nähdä uusliberaalinen lähestymistapa, joka syyllistää yksilöä. Tämän kritiikin mukaan työttömyys voidaan nähdä valintana, jonka toimeentuloturva mahdollistaa. Asia nähdään niin, että työtön on itse passiivinen tai haluton tekemään työtä. Keskeisenä elementtinä työttömyydessä kehittyneissä hyvinvointivaltioissa ovat kannustinloukut. Kannustinloukkulähtöisessä ajattelussa työttömän ajatellaan toimivan taloudellisen rationaalisesti miettiessään tukien ja tulojen määrää, kun hän on työttömänä tai töissä. Työhön liittyy kuitenkin myös muita arvoja kuin taloudellisia arvoja. Antilan (2006) mukaan esimerkiksi Suomessa palkkaa suosittumiksi tekijöiksi on nähty kiinnostava työ, hyvä työyhteisö ja vakituinen työpaikka. Lisäksi on osoitettu, että jotkut menevät töihin tulotasosta

riippumatta. Tämä näkyy yhdessä tanskalaisessa tutkimuksessa. (Parpo 2007, 17–18.) Sen mukaan monet työntekijät olivat työelämässä, vaikka käytettävissä olevia tuloja olisi ollut enemmän työttömyystukien takia. (Pedersen & Smith 2002, 272.) Työllisyyden yhtenä haasteensa on myös työvoiman liikkumattomuus. Esimerkiksi työttömän halu muuttaa työnperässä toiselle paikkakunnalle voi olla usein vähäistä. (Parpo 2007, 18.)

Merkittäviä tekijöitä työllistymisessä ovat myös yksilön taidot ja erilaiset resurssit. Työllistymiseen vaikuttavat paljon muun muassa ammattitaito, koulutus, sosiaaliset suhteet ja työhistoria. On myös tekijöitä, joihin henkilö ei voi itse vaikuttaa tai mahdollisuudet vaikuttaa ovat vähäiset, kuten: etnisyys, sukupuoli, terveys, fyysinen kyvykyys, ikä ja lahjakkuus. (Parpo 2007, 19–20.)

Työllisyydelle yleisin este Suomessa työttömien keskuudessa ovat terveysrajoitteet. Terveyshuolet koskevat monia, sillä työikäisistä 1,9 miljoonalla suomalaisella on jonkinlainen vamma tai krooninen sairaus. Muita merkittäviä esteitä ovat työkokemus, tulokseton työnhaku sekä muusta kuin työnteosta saatavat merkittävät tulot. Myös alhainen koulutus ja heikot taidot ovat usein esteenä. Työttömyys on haastava asia ja on hyvä huomioida, että suurimmalla osalla, melkein 70 prosentilla, työttömistä on vähintään kaksi tai enemmän työllistymisen estettä samanaikaisesti. Osuus nousee 87 prosenttiin, kun puhutaan heistä, jotka ovat jatkuvasti työelämän ulkopuolella. (Farchy & Immervoll 2021, 42–44.)

Yhteiskunnassa on myös yksilöitä, jotka haluavat olla tietoisesti työmarkkinoiden ulkopuolella. Julkisessa keskustelussa on ollut esimerkkejä niin kutsutuista tapatyöttömistä. Esimerkiksi mediassa on kirjoitettu, kuinka vapaaehtoisesti työtön henkilö aiheuttaa paheksuntaa ja minkä takia yksilö haluaa elää työttömänä. (Riikonen 2024.) Aihe on Suomessa eräänlainen tabu.

2.1 Työttömyys on haitallista yhteiskunnalle ja yksilölle

Työttömyydestä seuraa monenlaisia haasteita. Työttömyyden seurauksena niin yhteiskunnan kuin yksilönkin taloudellinen tilanne heikkenee. Valtion verotulot pienenevät ja samalla lisääntyy ihmisten tarve sosiaaliturvamenoihin. Ongelmallista on myös se, että kulutuskysyntä vähenee. Työttömyys on lisäksi sosiaalinen ja poliittinen haaste. Työttömyyden takia sosiaalinen eriarvoisuus kasvaa yhteiskunnassa, ja kansalaisten mahdollisuudet yhteiskunnalliseen osallistumiseen voivat heikentyä. (Koistinen 2014, 159.)

Työttömyys on suuri ongelma. Työttömällä ei ole työmarkkina-asemaan liittyvää statusta ja mahdollisesti hänen verkostonsakin ovat heikentyneet. Myös mahdollisuus ylläpitää työssä

tarvittavia taitoja ei ole niin hyvällä tasolla kuin voisi olla. Huono asia työttömyydessä on esimerkiksi se, että pitkittyessään siitä voi tulla myös työttömyyden syy. Huono-osaisuus voi siis luoda entisestään huono-osaisuutta. Pitkäaikaistyöttömät sekä nuoret jäävät ilman ansiosidonnaista sosiaaliturvaa. Ilman työtä työeläkettäkin ei kerry. Työttömyysturvan tarkoituksena on taata työttömille toimeentuloa sen aikaa, kun he löytävät uuden työn. Tämä toimii hyvin korkeasti koulutettujen keskuudessa, mutta ei muiden. (Hiilamo 2014, 83.)

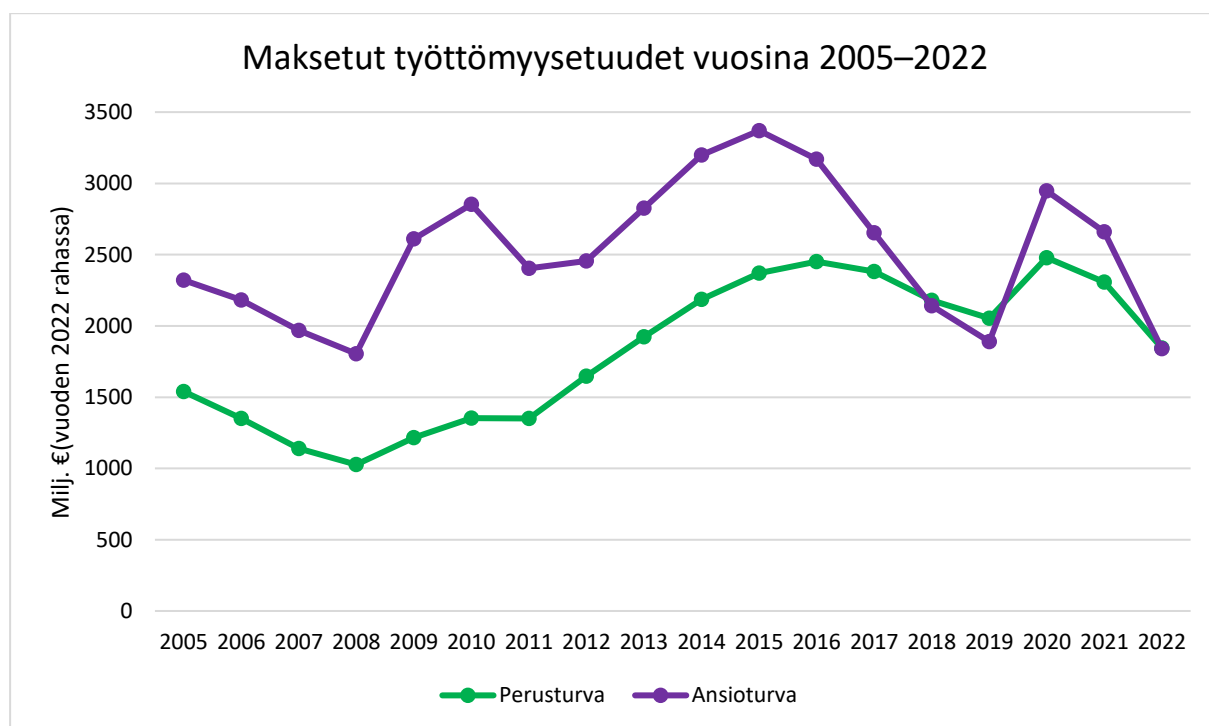
Sosiaaliseen huono-osaisuuteen liittyy hyvinvoinnin resurssien puutteet. Näitä ovat esimerkiksi koulutuksen ulkopuolelle jääminen, työttömyys ja toimeentulotuen asiakkuus. Työttömyys voi olla myös ylisukupolvista. Tähän voivat vaikuttaa huono-osaisten perheiden heikot sosiaaliset ja kulttuuriset resurssit. Tällaisia ovat esimerkiksi huonot yhteydet työelämään ja puutteelliset tiedot erilaisista koulutuksista. Työttömyys on yhteydessä perheen arvoihin ja asenteisiin. Ne voivat siirtyä lapsiin ja työttömyyden stigma koetaan siten heikompana. Tutkimuksessa tuli esille, että vanhempien työttömyydellä ja lasten mahdollisella työttömyydellä tulevaisuudessa on suora ja itsenäinen yhteys. Koulutuksen vakioiminen ei juurikaan heikentänyt yhteyttä. Työttömien lapsista tulee todennäköisemmin työttömiä huolimatta toisen asteen tutkinnosta. (Vauhkonen, Kallio & Erola 2017, 501–509.)

Yhteiskuntapoliittisesti työllisyyden lisääminen ja työurien pidentäminen ovat tärkeitä tavoitteita. Työ nähdään hyvänä keinona vähentää syrjäytymistä ja köyhyyttä. Työttömyyden tiedetään oleva yhteydessä monenlaisiin ongelmiin yksilön hyvinvoinnissa. Esimerkiksi pitkäaikaistyöttömillä hyvinvoinnin puutteiden kasautuminen on selvästi yleisempää kuin työllisillä. (Kauppinen, Saikku & Kokko 2010, 234, 246.) Köyhyyteen voivat vaikuttaa monet tekijät ja syitä voi olla niin yksilössä kuin yhteiskunnassa. Tutkimuksen mukaan yksilökeskeinen köyhyyskäsitelmä on useimmiten nuorilla henkilöillä, jotka ovat olleet pitkään hyvässä asemassa. Yhteiskunnallinen köyhyyskäsitelmä vallitsee puolestaan tavallisimmin vanhemmissa kotitalouksissa, joiden toimeentulot ovat vähäiset. (Saari, Kainulainen & Mutanen 2017, 204.)

Pienituloisuus on osaltaan myös ongelma. Pienituloisten määrä kasvoi esimerkiksi 1990-luvulla ja finanssikriisin aikaan pienituloisia oli paljon. Vuonna 2022 pienituloisia oli 730 800 eli yli 13 prosenttia koko väestöstä. Pienituloisiin kuuluvat tavallisimmin työttömät ja opiskelijat. Sosioekonomisista ryhmistä työttömien keskuudessa on eniten pienituloisuutta. Pienituloisuus käsitteenä tarkoittaa sitä, että henkilön kotitalouden käytettävissä olevat vuosittaiset tulot ovat pienemmät kuin 60 prosenttia kaikkien kotitalouksien käytettävistä olevista mediaanituloista.

Määritelmä perustuu Eurostatin suosituksiin. Vuonna 2022 pienituloisuuden raja oli yhden hengen kotitalouksissa 16 910 euroa. (Tilastokeskus 2023b.)

Koronakriisistä tullut talousahdinko on merkittävästi kasvattanut valtion riskitasoa. Samalla työllisyys on heikentynyt ja työttömyys kasvanut. Valtio on pyrkinyt lieventämään pandemian vaikutuksia ja lisännyt velanottoa. Velan kasvun kehitys on huolestuttavaa. (Hytönen, Lehtiö, Napari, Puumalainen & Railavo 2020, 9.) Huhtikuun 2024 lopussa velkaa oli 163,55 miljardia euroa (Valtion konttori 2024). Huonosta talous- ja työllisyyskehityksestä voi aiheutua monenlaisia seurauksia. Julkisen talouden kehitykselle haitallisia ovat esimerkiksi työttömyyden kasvu ja ansiotason hitaampi kehitys, sillä ne alentavat lopulta verotuloja ja saatuja sosiaaliturvamaksuja. (Hytönen ym. 2020, 68.) Makrotasolla tehdyn tutkimuksen mukaan työttömyyden laajojen kustannusten ja menetettyjen verotulojen kautta työttömyydestä koituu valtiolle vuosittain yli 10 miljardin euron kustannukset (Alasalmi, Alimov, Ansala, Busk, Huhtala, Kekäläinen, Keskinen, Ruuskanen, Vuori 2019, 91).

Kuvio 1. Maksetut työttömyysetuudet vuosina 2005–2022

Lähde: Kela (2023a)

Työttömyysturvaa maksetaan vuosittain noin kaksi miljardia euroa. Kuvioista 1 nähdään, että vuonna 2005 perusturvaa maksettiin 1 539 miljoonaa euroa. Perusturvaa maksettu määrä on ollut tarkastelujaksolla alhaisimmillaan vuonna 2008, jonka jälkeen perusturvan taso on taas

lähtenyt nousuun. Eniten perusturvaa on maksettu vuonna 2020 ja silloin määrä oli 2 479 miljoonaa euroa. Vuonna 2022 lukema oli paljon alhaisempi 1 844 miljoonalla eurolla. Luku oli vähän pienempi kuin vuonna 2013. Ansioturvan käyrä on kuviossa samansuuntainen. Kehitys on ollut kuitenkin poukkoilevampaa. Ansioturvaa on maksettu keskimäärin enemmän. Ansioturvan määrän ero suhteessa perusturvaan on ollut suurimmillaan vuonna 2010, jolloin ero on ollut 1 500 miljoonaa euroa. Vain muutamana vuotena määrä on ollut pienempi kuin perusturva. Näin oli myös vuonna 2022, jolloin ansioturvan määrä oli 1 840 miljoonaa euroa. Käyristä nähdään, että taloudelliset tilanteet vaikuttavat niihin. Finanssikriisin myötä työttömyysetuudet ovat lähteneet nousuun. Vuosi 2016 oli perusturvan osalta käännekohta, kun määrät lähtivät laskuun. Koronan seurauksena tukien määrä taas nousi, mutta työelämän toipuessa entiselleen työttömyysetuuksien määrät pienenevät. (Kela 2023b.)

3 Työvoimapolitiikan kehitys

Työvoimapolitiikka jaetaan tavallisesti kahteen osaan, aktiiviseen ja passiiviseen. Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan kuuluvat muun muassa työnhakijoille ja työnantajille kohdennetut julkiset työnvälitys- ja muut palvelut sekä osittain työttömille tarkoitettut työvoimapolitiittiset toimenpiteet, joiden päätyypit ovat työvoimakoulutus ja erilaiset työllistämistuet. Aktiivisen työvoimapolitiikan tehtävänä on parantaa työvoiman kysynnän ja tarjonnan välistä tasapainoa. Passiivinen työttömyyspolitiikka käsittää puolestaan työttömyysvakuutuksen ja muun työttömien toimeentuloturvan. Passiivisen työvoimapolitiikan historia on pitkä ja se ulottuu niihin aikoihin, kun ensimmäiset valtiolliset työttömyysvakuutukset tulivat. Sihdon (1994) mukaan aktiivinen työvoimapolitiikka syntyi Ruotsissa 1960-luvulla ja levisi eri maihin laajasti esimerkiksi OECD:n edistäessä sitä. (Aho & Arnkil 2008, 46–47.)

Historiallisesti tarkasteltuna Suomessa työttömyyden torjuminen siirtyi valtiolle 1950-luvun loppupuolella ja alettiin puhumaan työllisyyspolitiikasta työttömyyspolitiikan sijaan. Työllisyyspolitiikka liittyi sellaiseen näkemykseen, että palkkatyön puute on taloudellinen ongelma. Työttömyys oli 1960-luvulle asti yhteiskuntarauhaa koskeva ongelma. Se nähtiin palkkatyön puutteena, jonka poliittisilla seurauksilla saattoi olla paljon merkitystä. Kuitenkin 1960-luvun alussa työttömyyttä lähestyttiin sosiaalipoliittisena ongelmana. Talouden asema oli 1970- ja 1980-luvuilla yhä vahvempi ja työmarkkinoiden toimivuus oli tärkeää. 1980-luvulla ammattitaitoisen työvoiman työkyvyn säilyttäminen oli tärkeä tavoite. Yhteiskunnassa kehittyi kaksi keskenään erilaista lähtökohta 1990-luvulla. Ensinnäkin työllistämiseen ja sen onnistumiseen liittyi kansainvälisen kilpailukyvyn varmistaminen. Tällöin työmarkkinoiden toimivuus nähtiin tärkeämpänä kuin työllistämistavoitteet. Toisena kohtana oli eduskunnan asettama poliittinen lähtökohta valtiovallalle eli oli toteutettava kansalaisen oikeus työhön. Tärkeitä elementtejä olivat myös oikeus toimeentuloon sekä keskustelu kansalaispalkasta ja kansalaistulosta. 1970-luvulla aktiivinen työvoimapolitiikka teki läpimurron ja se edellytti työllistämisen, työnvälityksen ja ammatinvalinnanohjauksen yhdistämistä työvoimapalveluiksi. Tämä muutos jäi pysyväksi, sillä esimerkiksi kohdennettujen työvoimapalveluiden merkitys on suuri työntekijöiden sekä työnantajien kannalta. (Kalela 1990, 217, 219, 220.)

3.1 Hyvinvointivaltion muutos

Hyvinvointivaltiolla tarkoitetaan tavallisimmin sitä, että valtiolla on vastuu kaikkien jäsentensä perushyvinvoinnin suojelemisesta ja edistämisestä. Valtion rooliin vaikuttaa hyvinvointivaltion laajuus ja se, ketkä nähdään oikeutettuna valtion etuuksiin, esimerkiksi kaikki asukkaat vai pelkästään kansalaiset. (Kuhnle 2023, 60.) Hyvinvointivaltioita voi luokitella eri tavoin. Esimerkiksi tanskalainen sosiologi Gøsta Esping-Andersen on jakanut maat angloamerikkalaiseen, keskieurooppalaiseen ja skandinaaviseen malliin. Niissä ovat erilaiset etuuksien tasot ja velvoitteet. Paras sosiaaliturvan taso on skandinaavisessa mallissa ja heikoin puolestaan angloamerikkalaisessa mallissa. (Esping-Andersen 1990, 26–28.)

Erot hyvinvointivaltioiden välillä linkittyy kolmeen hyvinvointivaltion tarjoamien etujen periaatteisiin. Ensimmäinen periaate on tarve. Sen mukaan edut keskitetään tietyille ryhmälle. Toisena tulee ansio. Tähän liittyvät sosiaalivakuutukset ja vastavuoroisuus. Kolmantena kohtana on kansalaisuus tai asuinpaikka. Siihen kuuluvat sosiaalinen oikeus ja universalismi. Hyvinvointivaltioiden muodostuvat näiden periaatteiden yhdistelmistä. Vertailevien tutkimusten mukaan yksi hypoteesi voisi olla se, että valtio, joka pääsääntöisesti nojaa universalismin periaatteeseen on luultavasti suotuisampi uudelleenjaolle ja rajoitetulle köyhyydelle, sekä kestävämpi kriisiaikoina kuin valtio, joka rakentuu tarveharkinnan tai ansioiden periaatteelle. (Kuhnle 2023, 62.)

Hyvinvointivaltioilla on paljon haasteita ja ne ovat muuttuneet ajan saatossa. Yksi keskeisistä haasteista on ulkoapäin tuleva kansainvälinen kilpailu ja paine, joka haastaa hyvinvointivaltioiden uudelleenjakokyvyt. Toisena haasteena on se, että Euroopan yhteiskunnat ovat muutoksessa ja sukupuoliroolit niin perheissä kuin työelämässä ovat kehittyneet. Lisäksi elinajanodotteet ovat kasvaneet yhdessä vähenevän syntyvyyden kanssa. Nämä ovat aiheuttaneet muutoksen teollisuustaloudesta palvelutalouteen. Työsuhteiden epätasapaino aiheuttaa uusia sosiaalisia riskejä, joita ei ole ennen ehkä huomioitu Euroopan sosiaalipoliittisissa järjestelmissä. Sosiaalisilla riskeillä tarkoitetaan koko elämään ja hyvinvointiin liittyviä riskejä, jotka toteutuessaan aiheuttavat haittaa ihmisen toimeentulolle (Havakka 2018, 124). Eriarvoisuus ja haasteet työelämässä muuttavat muotoaan. Kolmas haaste on se, kun poliitikot yrittävät hallita erilaisia sosiaalisia riskejä, niin heitä rajoittavat vanhat kotimaiset sosiaalipoliittiset sitoumukset. Vanhat tavat ja tottumukset sekä poliittiset intressikonfliktit voivat vaikuttaa ongelmallisesti yhteiskunnan kehitykseen. Ylikansallisella tasolla myös EU:n merkitys on noussut kriittiseksi muuttujaksi rajoittavissa, määräävissä ja

mahdollistavissa asioissa. Neljäntenä haasteena on 2000-luvun Euroopan epävarma poliittinen tilanne. Haasteena on esimerkiksi populismi, äänestämättä jättäminen ja epävakauden kasvu. Hyvinvointisovinismi on yleistynyt Euroopassa. (Hemerijck 2013 50–51.) Termin mukaan hyvinvointivaltion etuudet tulisi rajoittaa erityisesti maan kansalaisiin ja jättää maahanmuuttajat etuuksien ulkopuolelle (ECPS 2022). Taloudelliset kriisit ovat pahentaneet hyvinvointivaltioiden asemaa entisestään.

Hyvinvointivaltiossa on perinteisesti ollut tärkeää dekommodifikaatio eli ihmisten markkinariippumattomuus. Käsitteen mukaan ihmiset pystyvät jäämään töistä pois välittämättä työhön, tuloihin tai hyvinvointiin liittyvistä seurauksista. (Keskitalo 2013, 47.) Sosiaalipoliittiset päätökset muuttavat yhteiskuntia. Yhä useammin dekommodifikaatio onkin korvattu rekommodifikaatiolla. Siinä erilaisia etuuksia rajoitetaan ja työ tehdään kannattavammaksi. (Julkunen 2001, 370.) Hyvinvointivaltion politiikan muutosta kuvaa hyvin työvoimapolitiikan aktivointipolitiikka. Siihen kuuluu tavallisesti työmarkkinoille osallistumisen valvontaa, oikeuksien ehdollistamista, yksilön velvoitteiden määrän kasvamista ja palvelujen määrän lisäämistä, jotta työllistettävyyden ja oikeudenmukaisuus paranisi. (Dingeldey 2007, 823.)

3.2 Aktiivinen työvoimapolitiikka

Aktiivinen työvoimapolitiikka on muotoutunut 1950-luvulta tähän päivään asti. (Martin 2015, 26.) Sen kehittäjinä pidetään ruotsalaisia taloustieteilijöitä Gösta Rehniä ja Rudolf Meidneriä. Mallin tarkoituksena oli mahdollistaa täystyöllisyys ilman inflaatiota. Keynesiläisyys olisi tarjonnut tarjonnan lisäämistä, mutta samalla hintataso olisi voinut nousta. (Koistinen 2014, 357.) John Maynard Keynesin talusteoriassa kokonaisyksyntä on tärkein taloutta ajava voima. Keynesin mukaan vapaat markkinat eivät johda täystyöllisyyteen. Valtion toimet ovat tarpeen työllisyyden lisäämisessä sekä nousu- ja laskusuhdanteiden hillitsemisessä. (Jahan, Mahmud & Papageorgiou 2014, 53.) Maailmalla oli öljykriisi 1970-luvulla ja sitä kautta työttömyyden taso nousi laajasti. Sosiaalipolitiikkaa haluttiin kehittää ja ajatus aktiivisuudesta sosiaalipolitiikassa yleistyi. Näiden tapahtumien seurauksena 1980-luvulta lähtien Euroopassa suosiota nosti työvoimapolitiikka, jossa passiivisesta turvasta siirryttäisiin enemmän aktivoivaan suuntaan. (Aho & Arnkil 2008, 47.)

Aktivointipolitiikkaa on erilaista. Esimerkiksi Iso-Britanniassa aktivointi alkoi kunnolla 1980-luvulla ja yksi merkittävä uudistus oli Tony Blairin hallituksen tekemä ”New Deal”, joka keskittyi esimerkiksi samaan nuoret, pitkäaikaiset työttömyysetuuden saajat ikäryhmässä 25–

49, yksinhuoltajavanhemmat, vanhemmat työntekijät ja vammautuneet takaisin töihin. (Martin 2015, 18.) Aktiivisella työvoimapolitiikalla voi olla monenlaisia vaikutuksia. Toiset ovat toivottuja, mutta toiset eivät. Toimenpiteellä on tavoitteena työttömän työllistyminen. Aktiivinen työvoimapolitiikka on sitä tehokkaampaa, mitä paremmin se kohdentuu työnhakijaan. (Alasalmi, Busk, Kauhanen, Leinonen, Solovieva, Valkonen, & Viikari-Juntura 2020, 11, 38.) Aktivointimalleissa on erilaisia toimenpiteitä. Candy ym. (2018) ovat luokitelleet erilaiset toimet viiteen luokkaan: koulutus (joko oppilaitoksessa tai työssä tapahtuva), työnhaun avustaminen, monitorointi tai sanktiot, tuettu yksityisen sektorin työllistäminen, tuettu julkisen sektorin työllistäminen ja muut toimenpiteet, jotka yhdistelevät edellä mainittuja toimenpiteitä (Alasalmi ym. 2020, 15). OECD ja Euroopan komissio rohkaisivat jäsenmaitaan tutkimusten ja maiden 1990- ja 2000-luvun alun kokemusten perusteella toteuttamaan tehokkaita aktivointistrategioita työttömille, koska ne auttaisivat vähentämään työttömyyttä ja lisäämään työllisyyttä. (Martin 2015, 2.) Viimeisen 15–20 vuoden aikana OECD-maissa on nähty aktivointikäänne työpolitiikassa. Tämä johtui korkeasta työttömyydestä 1980- ja 1990-luvuilla. Eri maiden hallitukset esittelivät omia aktivoitavia työmarkkinapolitiikkamalleja. Poliittiset toimet kohdistuivat työttömiin ja työelämän ulkopuolella oleviin, kuten kotiaiteihin ja yksinhuoltajiin. (Cronert 2019, 921–922.)

Aktiivista työvoimapolitiikkaa tarvitaan, jotta talous ja työmarkkinat toimisivat. Väestö ikääntyy, joten työttömät ja ei aktiiviset henkilöt pitää saada mukaan työelämään (Sihto 2013, 201). Aktivointipolitiikan lähtötilanteeseen liittyvät inhimillisten pääomien investoinnit ja kannustimiin perustuvat aktivointitavat. Kahtiajaon ymmärtäminen on hyödyllistä. Ne voivat kuitenkin yksinkertaistaa liikaa reaalia maailmaa. Yhtenä haasteena on myös niiden arvosidonnaisuudet. Eroavaisuuksien taustalla on kaksi ulottuvuutta. Ensimmäisenä on se, että missä määrin politiikan tavoitteena on saada työttömät takaisin töihin. Tämä on tärkeää sosiaalisten investointien näkökulmasta, sillä se vähentää työttömyyttä ja parantaa valtion taloutta. Toisena ulottuvuutena on puolestaan se, että missä määrin toimet perustuvat työttömien inhimillisten pääomien investointeihin. Tämä on tärkeää, koska työttömien ammattitaidon parantaminen helpottaa heidän pääsyään työmarkkinoille ja vaikuttaa myönteisesti yhteiskunnan tuottavuuteen. Investointi voi olla esimerkiksi ammatillista koulutusta tai pehmeiden taitojen kehittämistä, joita työnantajat pitävät tärkeinä työntekijän valinnassa. (Bonoli 2012, 183–184.)

Aktiiviseen työvoimapolitiikkaan kuuluvat niin kutsutut kepit ja porkkanat. Työttömyysturvan sanktiot eli karenssit ovat työttömyysturvan menetyksiä ja leikkauksia. Työnhakija saa

sanktioita, jos hän ei toimi niiden velvoitteiden mukaan, joita työttömyysturvan saamiseksi edellytetään. Tällaisia laiminlyöntejä voi olla esimerkiksi kieltäytyminen työstä tai lisäkoulutuksesta. Arnin ym. (2013) ja Laliven ym. (2005) tutkimuksissa jo työttömyysturvan sanktioiden varoitukset ovat vähentäneet työttömyyttä vähintään saman verran kuin varsinaiset sanktiot. On hyvä huomioida, että varoituksista on vähemmän tutkimuksia kuin itse sanktioista. Esimerkiksi Sveitsissä on käytössä sanktioiden varoitusjärjestelmä ja sen havaittiin parantavan työllisyyttä 25 prosentilla ja sanktiot vielä 20 prosenttia. (Busk, Jäntti, Järvensivu, Kauhanen, Kauhanen, Pesola, Pärnänen, SHEMEIKKA & Stenholm 2021, 29.) Monien tutkimusten mukaan sanktiot vaikuttavat merkittävästi työllisyystilanteen paranemiseen. Müllerin ja Steinerin (2008) mukaan sanktiot vaikuttavat paremmin, mitä aikaisemmassa vaiheessa ne määrätään (Busk ym. 2021, 93).

Aktivointipolitiikka ei liity pelkästään työmarkkinoiden toimivuuteen tai talouskasvuun. Tutkimusten mukaan aktivointipolitiikka lisää usein aktivoitujen hyvinvointia (Saikku 2015, 39). Hyvinvointiin kuuluvat muun muassa terveydellinen ja taloudellinen puoli.

3.3 Workfare-ajattelua

Yhdysvalloissa 1980-luvulla alettiin uudistamaan sosiaalipolitiikkaa. Siellä katsottiin, että sosiaaliturva vahvistaa passiivista riippuvuutta tuista. Alettiin käyttämään workfare-termiä, johon liittyy toimeentuloturvan linkittämistä työntekoon. Workfaren mukaan osallistuminen työelämään vähentää sosiaaliturvariippuvuutta. Yhdysvalloista malli levisi 90-luvulla Iso-Britanniaan ja sieltä laajemmin Eurooppaan. (Niiranen 2016, 41–42.) Yleisesti ottaen workfare-politiikka käsittää työvoimapolitiikan negatiiviset elementit ja mahdollistava tai aktivoiva tapa korostaa myönteisiä puolia (Dingeldey 2007, 824). Workfare-politiikkaan kuuluu pyrkimys korostaa työllisyyttä heikentämällä työttömyysturvaa ja luomalla sellaisia työpaikkoja, joissa on pienet työvoimakustannukset. Tällainen politiikka voi vahvistaa osaltaan polarisaatiota (Kananen & Salonen-Soulié 2003, 42).

Varsinkin työllisyyspolitiikassa suuret muutokset ovat liittyneet muutokseen keynesiläisestä kysynnän hallinnasta tarjonnan hallintaan ja joustavuuden lisäämiseen työmarkkinoilla, jotta uusia työpaikkoja syntyisi (Dingeldey 2007, 825). Hyvinvointivaltioihin kuuluu makrotaloutta ja rakenteellista talouspolitiikkaa sekä sekoitus hyvinvointi- ja workfare-politiikkaa. Nämä ominaisuudet eivät ole toisistaan irrallisia. Enenemissä määrin on niin, että talouspolitiikka hallitsee itseasiassa hyvinvointipolitiikkaa (Torfing 1999, 374). Tutkimukset hyvinvointivaltion uudistuksista osoittavat, että sosiaaliturvajärjestelmät työttömyyttä vastaan

ovat antaneet enemmän merkitystä työlle kuin hyvinvoinnille 1990-luvun puolesta välistä lähtien. Perinteisen ja anteliaan hyvinvointivaltion merkitys on vähentynyt ja workfare-ajattelu on lisääntynyt. (Horn, Kevins & van Kersbergen 2023, 2139.)

3.4 Työllisyystoimilla on vaikutusta

Eurooppalaisten maiden vertailussa työmarkkinapolitiikka vaikuttaa paljon työttömien hyvinvointiin. Työttömyyden vaikutus taloudelliseen hyvinvointiin vaihtelee paljon maiden välillä ja merkittävänä syynä ovat työttömyysetuuksien tasot. Anteliaampien etuuksien nähtiin lisäävän enemmän tyytyväisyyttä kuin aktivoivimpien etuusjärjestelmien lyhyemmät ja matalammat etuudet. (Wulfgramm 2014, 270.)

Työvoimapolitiikka on erilaista Euroopassa verrattuna Yhdysvaltoihin. Yhdysvalloissa työttömyysturvan taso on tavallisesti paljon pienempi kuin muissa kehittyneissä maissa. Esimerkiksi työttömyysturva Yhdysvalloissa kestää enimmillään kuusi kuukautta, kun monissa Euroopan maissa vuoden tai kauemmin. Finanssikriisin aikoihin (2007–2009) Yhdysvalloissa kuitenkin työttömyysturvan enimmäiskesto nostettiin 99 viikkoon vuonna 2009 ja se jatkui vuoteen 2012 asti. Farberin ja Vallettan tutkimuksessa käsiteltiin aihetta ja sitä, miten työttömyysetuuksien pidentäminen vaikuttaa ihmisten työttömyysjaksoihin Yhdysvalloissa. Tuloksista löytyi pieniä, mutta tilastollisesti merkittäviä tuloksia työttömyyden vähenemisestä ja pientä nousua työttömyyden kestossa. Tutkimuksen mukaan yksi lisäkuukausi työttömyysturvassa nostaa työttömyyden kestoa 0.06 kuukaudella, joka on hieman vähemmän kuin toisissa aikaisemmissa tutkimuksissa. Selvisi myös, että tukien laajentaminen ei myöhäistä uudelleentyöllistymistä olennaisesti. Pidentettyjen etuuksien päävaikutus on uudelleenjako tarjoamalla tuloa työttömille, jotka muuten olisivat poistuneet työvoimasta aikaisemmin. (Farber & Valletta 2015, 873, 874, 905.)

Vuoden 2009 talouslamassa Irlannissa yritettiin parantaa nuorten työllisyyttä leikkaamalla työttömyystukia 50 prosentilla. Doris, O’Neillin, ja Sweetmanin tutkimuksessa tarkasteltiin työmarkkinareaktioita 18- ja 19-vuotiaiden osalta, joiden viikoittaisten tukien määrä laski noin 204,30 eurosta sataan euroon. Analyysissä tarkasteltiin vuosia 2007–2014. Tuloksista selvisi, että tukien leikkaus vähensi työttömyyden kestoa keskimäärin yli vuodella. 19-vuotiailla tulokset olivat hieman heikompia. Tähän vaikutti osaltaan se, että etuudet palautettiin takaisin korkeammalle tasolle, kun henkilö oli täyttänyt 20-vuotta. (Doris, O’Neill, & Sweetman 2020, 903.) Tulokset viittaavat siihen, että korkealla työttömyysturvalla on negatiivisia kannustinvaikutuksia työllistymiseen.

Hyvinvointivaltioiden aktivointipolitiikkaan liittyvät osaltaan myös yksilöiden oikeudet. Aktivointipolitiikan seurauksena ajattelu sosiaalisista oikeuksista on muutoksessa. Esimerkiksi Giddens (1998) kertoo, että toisen maailmasodan jälkeen sosiaaliset oikeudet laajenivat, mutta nyt korostetaan yksilön omaa vastuuta hyvinvoinnista. Oikeuksien rinnalle ovat tulleet myös velvollisuudet. Tulonjakoon ja toimeentuloturvaan liittyvät etuudet on katsottu passiivisiksi etuuksiksi. Tämä on johtanut sosiaaliturvan aktivointiin. Aktiivinen kansalainen on noussut eräänlaiseksi uudeksi näkemykseksi. (Keskitalo 2013, 45, 49.) Handlerin (2003) mukaan oikeudet eivät perustu enää asemaan, vaan siihen käyttäytykö vastuullisesti. Serrano Pascualin (2007) näkemyksen mukaan laajan solidaarisuuden sijasta yksilön vastuuta on korostettu. Aktivoinnilla ei ole kuitenkaan pelkästään negatiivinen sävy. Työhön ja koulutukseen aktivointi nähdään hyvänä sosiaalisena investointina, uusina mahdollisuuksina ja passiivisen turvan vastakohtana. (Keskitalo 2013, 52.)

Juho Saaren sosiaaliturvariippuvuutta käsittelevässä tutkimuksessa yhtenä kohtana käytiin läpi kansanedustajien mielipiteitä väittämästä: ”Suomessa on liian helppo elää sosiaaliturvan varassa”. Väite oli Ylen vaalikoneessa vuoden 2015 eduskuntavaaleissa. Analyysin mukaan oikeisto näkee sosiaaliturvan laiskistavana, kun sen avulla on liian helppo elää. Vasemmiston näkemys on päinvastainen. Tutkimuksen tulokset kertovat kansalaisten, kansanedustajaehdokkaiden ja kansanedustajien sosiaaliturvaa kohtaan koskevasta epäluuloisuudesta. Asenteet ovat johdonmukaisia puolueittain. Yhdellä laidalla on kokoomus keskustan ja perussuomalaisen kanssa. Toiselta puolelta löytyvät SDP, vihreät ja vasemmistoliitto. (Saari 2017, 90–92.)

Kansanedustajaehdokkaiden mielipiteitä ja niihin vaikuttavia tekijöitä tarkastelemalla havaittiin, että kansanedustajaehdokkaiden väliset erot eivät ole kovin moniulotteisia. Faktorianalyysillä ei saisi useita faktoreita. Kansanedustajaehdokkaat ovat usein yksiulotteisesti puolesta tai vastaan keskeisissä kysymyksissä. Lineaarisen regressiomallin mukaan muut asenteet vaikuttavat erilaisia taustatekijöitä enemmän näkemyksiin laiskuudesta. Linearisessa regressiomallissa oli kuusi mallia, jotka selittävät noin puolet havaitusta vaihtelusta. Puolue on tärkein selittävä tekijä. Tämän jälkeen tärkeimpiä ovat niukkuuskäsitykset ja leikkauspyrkimykset. Seuraavat tekijät eivät olleet tilastollisesti merkitseviä: ikä, koulutus, tulotaso tai sosioekonominen asema. Suomessa on paljon kriittisyyttä sosiaaliturvaa kohtaan, kun aiheesta kysytään tietyn tyyllisillä kysymyksillä. (Saari 2017, 93–94.)

Valtion kehitykseen liittyvät monet syyt. Taloustilanteen lisäksi poliittiset päätökset vaikuttavat paljon yhteiskunnan muutokseen ja sen suuntaan. Puolueissa on usein asioista erilaiset näkemykset, ja sitä kautta poliittisten ideologiat eroavat toisistaan. Yleisesti ottaen oikeistohallitukset rajoittavat sosiaalimenoja, kun alijäämä on suurempi. Vasemmistopuolueet puolestaan lisäävät valtion menoja, kun työttömyyttä on enemmän. (Savage 2019, 138.) Hallituksen kokoonpanolla on merkitystä valtion työllisyyspolitiikkaan.

Työvoimapolitiittisten toimien tehokkuudessa on tutkimusten mukaan ongelmia, jos kriteerinä pidetään työllistymistä työmarkkinoille. Syy ei ole välttämättä toimenpiteissä, vaan vaikeuksissa kohdentaa niitä oikein. Moitteet hyödyttömistä toimista on herättänyt keskustelua turhana pidettävästä tempputyöllistämisestä. Keskustelu on laajentunut pohtimaan toimien merkitystä yleisesti. Sen seurauksena on nostettu esille toimien muut vaikutukset, kuten syrjäytymisen ehkäisy ja hyvinvoinnin edistäminen. Monet tutkimukset ovat osoittaneet työn yhteyden parempaan hyvinvointiin. Työllä on positiivisia vaikutuksia esimerkiksi: henkilön ajankäyttöön, säännölliseen toimintaan, sosiaalisiin kontakteihin, päämääriin, statukseen ja identiteettiin. Myös aktiivisuus työhaussa voi lisääntyä ja siten työllistymisen mahdollisuudet paranevat. (Niemelä, Koivusilta, Elonen & Saloniemi 2020, 341.)

Suomalaisessa artikkelissa tutkittiin, millainen yhteys aktiivisilla työvoimapolitiittisilla toimenpiteillä on pitkäaikaistyöttömien hyvinvoinnin muutokseen. Toimenpiteinä olivat: palkkatuettu työ, kuntouttavan työtoiminta, työkokeilu ja työvoimakoulutus. Selvisi, että toimenpiteet auttoivat erityisesti heitä, joilla oli hyvinvoinnissa puutteita. Toimenpiteillä oli myös merkitystä. Hyvinä nähtiin ne, joita työttömät pitivät mielekkäinä sekä itseluottamusta, elämäntilannetta, taloudellista tilannetta ja muodollista pätevyyttä parantavina. Johtopäätöksen mukaan työttömien toiveet ja tavoitteet on huomioitava, jotta toimet olisivat tehokkaita. (Niemelä ym. 2020, 340, 353.)

Ruotsalaisessa tutkimuksessa aktiivisen työvoimapolitiikan toimien nähtiin hyödyttävän eniten yli 50-vuotiaita ja nuorimpia edunsaajia sekä korkeammin koulutettuja työllistymisessä. Vähiten koulutetut hyötyivät paljon, mutta vaikutukset olivat heikompia kuin odotettiin. Toimet hyödyttivät matalammin koulutettuja suoraan, mutta korkeammin koulutettujen kohdalla enemmän myös pidemmällä aikavälillä. Tämä selittyy osaltaan sillä, että korkeammin koulutettujen kohdalla aktivointitoimet voivat innostaa kouluttautumaan pidemmälle. (Nordlund 2011, 144, 152.)

4 Suomen, Ruotsin ja Tanskan aktiivipolitiikkaa

4.1 Suomen malli

Pekkarisen ja Vartiaisen (1993) mukaan Suomessa talous 1900-luvun puolella välissä ei ollut niin hyvällä tasolla kuin Ruotsissa, jossa kehitettiin aktiivista työmarkkinapolitiikkaa. Suomessa ei omaksuttu keynesiläisyyttä, rahapolitiikka oli tarkkaa ja kilpailukykyä tuettiin devalvoimalla. Työllisyys ei ollut pohjoismaisella tasolla. Suomessa työttömyyspolitiikassa oli pitkään vanha työpakko eli työttömät, jotka hyväksyttiin työttömyyskortistoon, joutuivat työttömyystöihin. Suomessa ei ollut hyvää työttömyysturvaa. Ennen oli huoltoapua ja työttömyystöitä, jotka olivat usein raskaita ruumiillisia töitä työmailla. Ne olivat sen ajan aktivointia. Hyväksyttävimpiäkin aktivointitoimia tehtiin Suomessa 1960-luvulla. Tällaisia keinoja olivat esimerkiksi työnvälitys, työvoimakoulutus, ammatinvalinnanohjaus ja liikkuvuusavustukset. Sihdon (2006) mukaan kehittyneempi linja tuli vuoden 1971 työllisyyslailla. Toimeentuloturva ja työttömyysetuutta parannettiin. Laissa poistettiin lapiotöiden vastikkeellisuus ja työttömyyskorvauksen enimmäiskesto. Työllisyyttä ei vielä määritelty itse tavoitteeksi, vaikka se edisti esimerkiksi kasvua ja rakennemuutoksia. (Julkunen 2013, 25.)

Suomen työvoimapolitiikkaa modernisoitiin paljon 1990-luvun lamasta 2000-luvun alkuun asti. Tänä aikana työllisyyspolitiikka alkoi korostaa työmarkkinoiden toimivuutta sekä työhön hakeutumisen kannustavuutta. (Aho & Arnkil 2008, 46). 90-luvun puolivälissä nousi yhteiskunnalliseen keskusteluun myös kannustinloukut (Parpo 2007, 17). Suomessa uudistuksina oli esimerkiksi työmarkkinatuki (1994) ja myöhemmin sen ehdollistaminen alle 25-vuotiailta, toimeentulotuen sanktiot (1996), työvoimapalvelujen uudistaminen (1998), yhdistelmätuki (1998) sekä vuonna 2003 sen ehtojen laajentaminen, kuntouttava työtoiminta (2001) ja vuonna 2002–2003 tulivat työvoiman palvelukeskukset, yksityiset työn etsijät ja valmentajat. Laki sosiaalisista yrityksistä tuli vuonna 2004 ja ikäänntyneiden matalapalkkakokeilu vuonna 2006. (Julkunen 2013, 37.) Vuonna 2016 sosiaalietuuksien kriteereitä tiukennettiin. Työttömyysturvaa uudistettiin. Esimerkiksi työttömyyspäivärahaikauden enimmäiskesto lyhennettiin 500 päivästä 400 päivään. Työttömyysetuutta muutettiin siten, että se keskeytyy 30 päivän jälkeen työstä kieltäytymisestä tietyin ehdoin. (HE 113/2016.) Perustulokokeilu järjestettiin vuosina 2017–2018. Sen ensimmäisenä vuotena, jolloin aktiivimalli ei ollut vielä käytössä, ei havaittu selkeää työllisyysvaikutusta (Hämäläinen, Kanninen, Simanainen & Verho 2020, 32). Aktiivimalli tuli

vuonna 2018 ja pohjoismainen työvoimapalveluiden malli vuonna 2022. (HE 124/2017; HE 167/2021.) Uusia työmarkkinauudistuksia on suunnitteilla. (Valtioneuvosto 2023.)

Työttömyysetuuksia sai yli 300 000 ihmistä vuonna 2022. Tämä on yli 9 prosenttia 17–64 vuotiaista. Eniten etuuskien saajia oli Itä-Suomessa (Kela 2023c, 6). Suomessa on paljon ihmisiä, jotka tarvitsevat tukea. Työnhakijan palveluprosessiin työ- ja elinkeinotoimistossa sisältyvät esimerkiksi seuraavat keskeiset kohdat: työnhakijaksi ilmoittautuminen ja palvelutarpeen arviointi, työnhakijan haastattelu, työllistymissuunnitelma, työllistymissuunnitelman toteuttamisesta ilmoittaminen, työnvälitys ja rekrytointivaikeudet sekä työtarjoituksen tuloksesta ilmoittaminen. (HE 2021, 5–10.)

Kelan tutkimuksessa käytiin läpi työkyvyttömyysetuuksien, rekisteröidyn työttömyyden ja aktiiveille työvoimapolitiittisille toimenpiteille osallistumisen yleisyyttä Pohjoismaissa työikäisen väestön keskuudessa vuosina 2005 ja 2010. Tutkimuksessa työkyvyttömiä ja työttömien yhteismäärä eli työikäiseen väestöön suhteutettu ”kokonaispoissaoloaste” oli Suomen osalta vertailumaiden heikoin molempina ajankohtina. Vuonna 2005 se oli 19,1 % ja vuonna 2010 lukema oli 17,8 %. Ruotsissa poissaolot olivat vähentyneet eniten. Aikaisemman ajankohdan 17 %:n tasosta myöhempään, vuoden 2010 tasoon 12,2 %:iin. Tanskassa luku oli puolestaan molempina vuosina noin 13–14 %. Merkittävä ero Suomen ja muiden maiden välillä oli se, että Suomessa aktivointi painottui suhteellisesti enemmän työvoimapolitiittiseen koulutukseen kuin tuettuun työllistämiseen. Suomesta puuttuivat myös työllistämistoimet vajaakuntoisille. Huomionarvoista on se, että muissa maissa vajaakuntoisten osuus oli yli puolet kaikista tuetusta työllistämisestä. (Blomgren, Hytti 2013, 4.)

Kun vertaillaan maiden mallien rakenteellista kehitystä, niin Suomessa järjestelmien taso on pysynyt samalla tasolla. Ruotsissa ja Tanskassa muutokset ovat olleet suuria usealla osa-alueella. Pohjoismainen uudellinen lähestymistapa ja muutokset ovat näkyvissä muissa Pohjoismaissa. (Blomgren, Hytti 2013, 4.)

4.2 Ruotsin malli

Ruotsissa työllisyyteen liittyviä tärkeitä uudistuksia on paljon. Esimerkiksi vuonna 1998 tuli uusi työttömyysturvajärjestelmän uudistus. Sen tehtävänä oli työhön paluun helpottaminen ja järjestelmien yksinkertaistaminen. Muun muassa peruspäivärahan ja ansiosidonnaisen säännöksiä uudistettiin. Tavoitteena oli myös saada ansiosidonnaisen turvan tasoksi 80 % työttömyyttä välittömästi edeltäneistä työtuloista. Työttömyysvakuutusuudistus tuli vuonna

2001. Silloin esimerkiksi työllistymistä tehostettiin. Tukea saivat jatkossa vain työttömät. Varhaiseläkejärjestelmä purettiin vuonna 2003. Järjestelmää selkeytettiin ja varhaiseläke poistettiin. Vuonna 2007 tuli työ ja kehittämistakuu-uudistus. Työmarkkinoille paluuta parannettiin lisäämällä työllistämisen ja koulutuksen toimintaa. Seuraavan vuoden sairausvakuutusuudistus helpotti työhön paluuta sairauden jälkeen. Integraatiouudistus tuli vuonna 2010. Kohteena oli maahanmuuttajat. Tukea annettiin yli 25-vuotta täyttäneille, jotka olivat saaneet hyväksytyt liiketoimintasuunnitelman yrityksellensä. Työttömyyspäivärahan enimmäiskorotus vuonna 2015 paransi puolestaan työttömien turvaverkkoa. (Kananen 2019, 140.)

Yleisesti ottaen Ruotsissa on tehty laajemmin aktivointipoliittikkaa kuin Suomessa. Ruotsin työvoimapolitiikka huomioi myös osittain työkykyiset ja vammaiset henkilöt. Vaikka Ruotsin malli on tiukempi kuin Suomen, niin sitä on viime vuosina edelleen kiristetty. Velvoittavampi linja on yleistynyt. Esimerkiksi toimenpidejakson ja työttömyysjakson välisessä yhdistämisessä on tehty viimeaikaisia tiukennuksia. Muutoksen myötä toimenpidejaksot vähentävät työttömyysturvapäiviä. Utta työttömyysturvajaksoa ei voi aloittaa ilman, että työssäoloehdot täyttyvät. (Saikku 2015, 11.)

OECD:n vuoden 2017 vertailussa Ruotsissa oli yhdet tiukimmista työnhakuvelvoitteista ja siellä valvonta oli tiukempaa kuin muissa maissa keskimäärin. Valvontaa tehtiin esimerkiksi niin, että työnhakijan oli raportoitava tarkasti työnhaustaan. Henkilön oli kerrottava, mitä työnantajia lähestyttiin ja mitä tehtiin, jotta saisi työpaikan. Tällaisia toimintaraportteja piti lähettää kerran kuukaudessa työvoimatoimistolle. (Immervoll & Knotz 2018, 35.)

Ruotsin sosiaaliturvaa voi sanoa anteliaaksi, mutta myös jäykäksi. Se takaa turvan palkkatyösuhteessa oleville ja työelämän ulkopuolella oleville henkilöille. Järjestelmä ei kuitenkaan takaa riittävää suojaa epätyypillisissä työsuhteissa työskenteleville tai yrittäjyyttä ja palkkatyötä yhdisteleville. Ruotsissa palkkatyön ja sosiaaliturvan yhteys on vahva. Sosiaaliturvajärjestelmä tukee työntekijää, kun hän joutuu työttömäksi tai sairaaksi. Hyvässä asemassa ovat myös palkkatyöntekijät muiden ansiosidonnaisten tukien, esimerkiksi vanhempainrahan osalta. (Paavola & Vainio 2019, 38.)

Ruotsissa työttömyysturvaa voi saada, jos on rekisteröitynyt sosiaalivakuutusvirastoon. Pitää olla myös valmis ottamaan vastaan tarjottua työtä. Hakijan on täytynyt myös työskennellä vähintään 60 tuntia kuukaudessa 6 kuukauden aikana kuluvana vuonna tai on täytynyt työskennellä vähintään 420 tuntia 6 peräkkäisen kuukauden aikana sekä työskennellyt

vähintään 40 tuntia jokaisen 6 kuukauden ajan vuodessa. Jos henkilö ei täytä ehtoja, niin hän voi kysyä kunnalta rahallista tukea. (Arbetsförmedlingen 2021.)

Ruotsissa voi saada joko aikaisempiin tuloihin perustuvaa palkkaa tai perustukea. Tuen määrä riippuu siitä, kuinka kauan työtön on ollut työttömyyskassan jäsen. Tuloihin perustuvassa tuessa tuen määrä voi olla 80 prosenttia aikaisemmasta palkasta ja noin 2 650 euroa ennen veroja. Perustukea voi hakea, jos ei ole työttömyyskassan jäsen tai on ollut jäsen alle vuoden. Perustukeen on oikeutettu yli 20-vuotias henkilö. Perustuen määrä on noin 1 126 euroa kuukaudessa ennen veroja. Määrään vaikuttaa myös se, kuinka paljon on aikaisemmin työskennellyt. (Arbetsförmedlingen 2021.)

4.3 Tanskan malli

Tanskassakin on tehty tärkeitä uudistuksia. Esimerkiksi vuonna 2010 elvytyspakettiuudistus lyhensi työttömyysjaksoja. Varhaiseläke- ja joustotyöuudistuksen tavoitteena vuonna 2012 oli lisätä työllisten osuutta, rajoittaa varhaiseläkkeelle pääsemistä ja rakentaa tukijärjestelmä muun muassa vajaakuntoisille. 2013 sosiaaliturvauudistuksella pyrittiin vähentämään sosiaaliturvan saajien määrää ja tukemaan nuorten koulutusta ja opintoja. Työllistymisuudistus puolestaan vuonna 2014 tavoitteli työttömyysjaksojen lyhentämistä yksilöllisellä ohjauksella. Myös heikosti kouluttautuneiden koulutustason parantaminen oli agendalla. Vuonna 2016 alkoi jobreform-uudistuksen ensimmäinen vaihe. Sen tavoitteena oli parantaa kannustimia töihin menoon. Työikäisillä ja -kykyisillä tuli velvoite tehdä vähintään 225 tuntia vuodessa palkattua työtä, jotta työttömyysturva säilyisi. Uudistusta parannettaisiin vielä myöhemmin. Samana vuonna tuli myös työttömyysturvan uudistaminen. Keskeisenä tavoitteena oli parantaa mahdollisuutta ottaa vastaan esimerkiksi lyhytaikaisia töitä myös silloin, kun henkilö saa etuuksia. Uudistuksessa oli tärkeää myös lisätä työvoiman liikkuvuutta ja työelämän turvallisuutta. Vuoden 2017 uudistuksena oli työttömyysturvan uudistaminen tulevaisuuden työmarkkinoille. Työttömyysturvasäännöksiä yhtenäistettiin siten, että sosiaaliturva olisi samanlainen niin palkkatyötä tekeville kuin yrittäjille. Uudistuksen keskeisenä sisältönä oli myös tarjota paremmat mahdollisuudet työllistymiseen ja toimeen tulemiseen. Kannustinloukkujakin purettiin. (Kananen 2019, 139.)

Aktiivipolitiikan mallimaana nähdään usein Tanska. Aktivoinnin avulla siellä on saavutettu hyviä tuloksia. Esimerkiksi nuoriso- ja pitkäaikaistyöttömyyden hoito on parantunut. Tanskan malli on niin kutsuttu joustoturvamalli. Malliin kuuluu kolme pääkohtaa: 1) heikko työssäoloturva eli ihmisiä on helppo sekä irtisanoa että palkata, 2) vahva sosiaaliturva ja 3)

aktiivinen työvoimapolitiikka. Tanskassa on 2000-luvun alusta lähtien yleistynyt workfare-näkökulma. Tämän periaatteen myötä työvoimakoulutuksen määrää on vähennetty ja etuuksien tasoa ja kestoja on leikattu. (Saikku 2015, 14.)

Tanskan sosiaaliturvan malli on osallistava ja sitä kuvaa hyvin ”oikeus ja velvollisuus” –periaate. Työttömille tarjotaan aktiivisesti erilaisia palveluita, kuten työharjoittelua, koulutusta ja täydennyskoulutusta. Työttömillä on velvollisuuksia ja niitä seurataan tarkasti. Työnhakuprosessi ja valvonta toimii nettiportaalissa, mihin työnhakijat luovat profiilinsa ja hakemuksensa. (Immervoll & Knotz 2018, 35–36). Jos työtön ei noudata velvoitteitaan, niin sosiaaliturvan voi menettää kokonaan määräajaksi. Andersenin ja Svarerin sekä Heinesen ym. mukaan malli on onnistunut työllistämään vaikeassa asemassa olleita työttömiä. (Hiilamo ym. 2017, 16.)

Tanskassa työvoimatoimistot voivat tarjota kolmenlaisia palveluita. Yhtenä osana on kouluttaminen, neuvonta ja taitojen kehittäminen. Toisena elementtinä on se, että julkisten ja yksityisten työnantajien palkkatuellisia töitä voidaan käyttää työttömien ammatillisen ja sosiaalisen osaamisen edistämiseen. Palkkatukea tarjotaan työnantajille, kun he palkkaavat henkilön, joka on ollut työttömänä vähintään 6 kuukautta. Julkiset ja yksityiset yritykset voivat saada palkkatukea 4 tai 12 kuukauden ajaksi riippuen siitä, mihin työttömyysluokkaan työtön kuuluu. Kolmantena kohtana on työharjoittelu niin julkisissa kuin yksityisissä yrityksissä. Työharjoittelussa henkilö voidaan kouluttaa uudelleen työhön ja siten parantaa hänen osaamistaan. Työnhakija saa myös harjoittelujakson aikana työttömyysetuutta. (STAR 2023.)

Aktiivisessa työvoimapolitiikassa työttömiltä vaaditaan yleensä osallistumista erinäisiin toimenpiteisiin. Heidän pitää olla esimerkiksi työmarkkinoiden saatavilla ja suostua sopiviin työtehtäviin. Kun tarkastellaan tällaisia toimenpiteitä 39 OECD maan välillä vuodelta 2017, niin Tanska oli yksi tiukimmista maista. Tanska ei sallinut työttömän hylätä työtarjouksia alemmilta palkkatasoilta tai eri aloilta. Työtöntä ei vaadittu ottamaan vastaan työtä, johon hän ei sopinut, mutta voitiin vaatia ottamaan vastaan töitä, joihin hän olisi ylipätevä. Tilastossa maat oli laitettu järjestykseen tiukimmasta löysimpään. Tanska oli kolmantena heti Puolan ja Norjan jälkeen. Ruotsi oli tilastossa yhdeksäntenä ja Suomi vasta sijalla 34. Viimeisellä sijalla oli Belgia, jonka edellä olivat Yhdysvallat ja Liettua. (Immervoll & Knotz 2018, 31, 32.)

Työttömyysturvan piirin pääsemiseen vaikuttavat nykyisin enemmän tulot kuin tehdyt työtunnit. Kriteerinä on yli 34 000 euron (2023) tienestit viimeisen 3 vuoden ajalta. Suurin mahdollinen etuus eli noin 2 640 euroa (2023) kuukaudessa sekä alhaisemmat etuudet

edellyttävät, että mahdollisten etuuksien saajien pitää olla työssä vähintään 12 kuukautta. Jatkoissa työttömyysetuuden saamisen perusteet perustuvat työtunteihin. Myös työttömyyskassan jäsenyyttä vaaditaan vähintään yhdeltä vuodelta. (STAR 2023; Lifeindenmark.de 2023.)

4.4 Vertailua

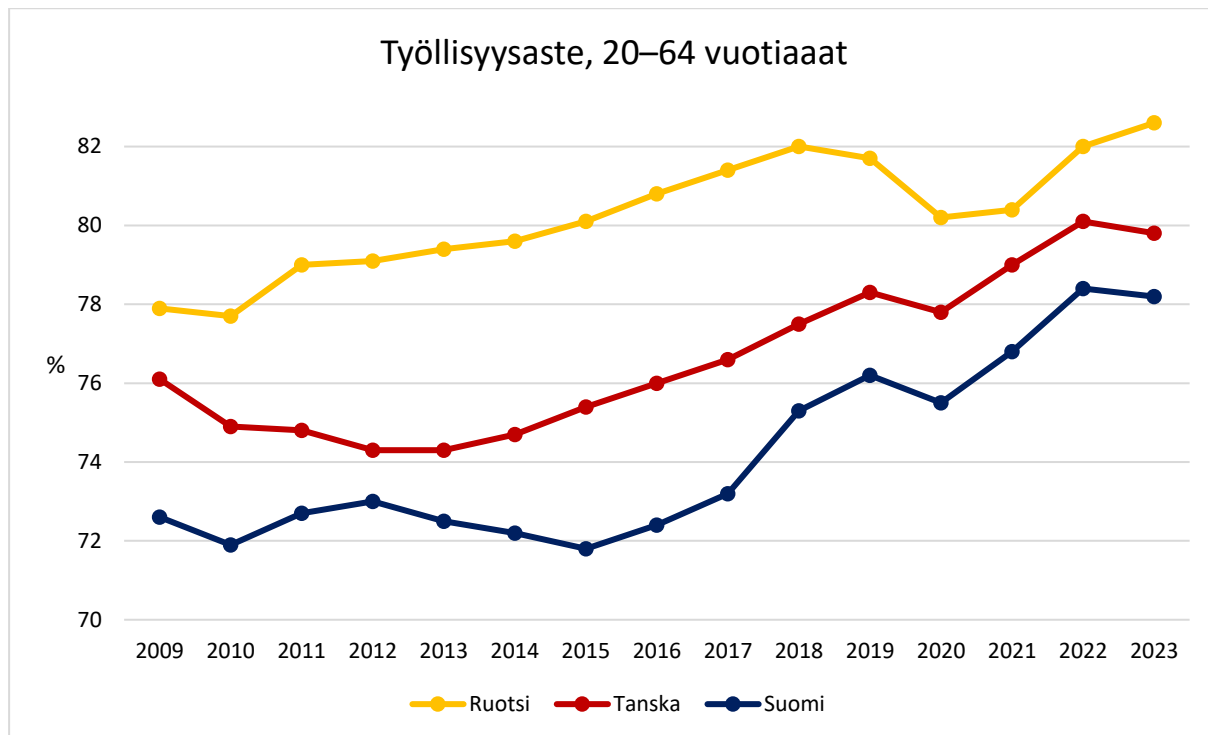
OECD:n mukaan aktiivipolitiikan suurin menoerä Suomessa on koulutus, Ruotsissa se on tukityöllistyminen ja Tanskassa tuettu työllistäminen ja kuntoutus, myös koulutuksen osuus menoista on suuri. Vuonna 2016 julkinen työvoimapalvelu ja hallinto suhteessa BKT:hen oli Tanskassa 0,41 %, Ruotsissa 0,27 % ja Suomessa luku oli pienin 0,15 %. (Alatalo, Larja & Räisänen 2019, 20.)

Aktiivipolitiikkaan on mennyt Suomessa viime vuosina noin kolmannes työvoimapolitiikan menoista. Ruotsissa ja Tanskassa aktiivipolitiikkaan on pistetty paljon enemmän panostuksia ja rahaa. Yli 60 % työvoimapolitiikan kokonaismenoista laitettiin aktiivitoimiin. Suomikin käyttää rahaa paljon, mutta työvoimapolitiikan resurssit sijoitetaan kaksi kolmasosan suuruudelta passiiviturvan maksamiseen. (Alatalo, Larja & Räisänen 2019, 21.)

Taloukasvu Suomessa on ollut heikompaa kuin muissa Pohjoismaissa. Työllisyysastetta tarkasteltaessa Ruotsi pärjää parhaiten. On vaikea sanoa suurinta syytä sille. Ruotsin talouteen positiivisesti ovat vaikuttaneet muun muassa hyvä työvoimapolitiikka, muita vahvempi taloukasvu, tehokas palkkakuri ja palkkajärjestelmän joustavuus. 2000-luvun alussa Tanskassa oli EU:n korkein työllisyysaste ja maa tunnettiin myös joustoturvasta. Finanssikriisi vaikutti myös Tanskaan negatiivisesti. Tanskassa työmarkkinadynamiikka on ollut hyvä ja pienet maantieteelliset etäisyydet helpottavat osaltaan tätä. (Alatalo, Larja & Räisänen 2019, 13.)

Alapuolella olevasta kuvioista 2 nähdään tarkasteltaessa koko väestöstä 20–64-vuotiaiden työllisyyttä, että Ruotsi on kärjessä. Ruotsi on pysynyt ensimmäisenä koko tarkastelujakson ajan eli vuodesta 2009 vuoteen 2023 asti. Tanskalla on seuraavaksi korkein työllisyystaso ja viimeisenä tulee Suomi. Suomessa heikoimmat vuodet olivat 2010 ja 2015, jolloin työllisyysaste oli molempina vuosina alle 72 prosentin. Tanskassa heikoin tilanne oli puolestaan vuosina 2012–2013. Työllisyys oli silloin 74,3 prosentissa. Ruotsin osalta huonoin vuosi oli 2010. Silloin Ruotsin prosenttimäärä oli 77,7. Heikkoa tilannetta selittää osaltaan finanssikriisi. Kuvioista nähdään, että kaikkien valtioiden viivat ovat nousseet. Koronapandemian jälkeisen

kasvubuumin seurauksena työllisyys kasvoi, mutta tilanteen normalisoiduttua työllisyys väheni taas.

Kuvio 2. Työllisyysaste prosentteina, 20–64-vuotiaat

Lähde: Eurostat (2024a)

Vuonna 2023 Ruotsin työllisyysprosentti oli 82,6 prosenttia. Tanskan luku oli 79,8 prosenttia ja Suomen prosenttiluku oli 78,2. Vuoden 2022 työllisyysluku 78,4 on Suomelle historiallisen korkea. Mielenkiintoista, että jo vuonna 2009 Ruotsin työllisyysaste oli 77,9 prosenttia eli vain 0,5 prosenttia pienempi kuin Suomen lukema vuonna 2022.

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan tutkimuksesta selviää, että vuonna 2019 Ruotsissa oli vähiten pitkäaikaistyöttömiä, 13,7 prosenttia. Tanskassa oli puolestaan 16,4 prosenttia ja Suomessa näistä maista eniten eli 17,6 prosenttia. Matala työllisyys viittaa myös siihen, että tukiakin joudutaan maksamaan enemmän. Passiiviksi luokiteltujen toimien eli työttömyysetuuksien saajien osuus työvoimasta oli suurin Suomessa ja pienin Tanskassa. Tutkimuksen mukaan Suomessa on korkea työttömyysetuuksien korvaustaso verrattuna Ruotsiin ja Tanskaan. (van Gerven, Mesiäislehto, Saikku, Ollonqvist, Malava & Tuominen 2022, 12, 15, 125.)

Taulukko 1. Työttömyysturvan ja toimeentulotuen piirteitä Suomessa, Ruotsissa ja Tanskassa

Lähde: (van Gerven ym. 2022, 17–19)

	Suomi	Ruotsi	Tanska
Perustiedot etuuksista:	Peruspäiväraha	Yleinen perusvakuutus	Työttömyysvakuutus
Työttömyysturva	Summa: 33,78 €/pv. Kesto: max. 400 päivää. Ansiopäiväraha Tuloihin sidottu vapaaehtoinen etuus.	Summa: 36 € päivässä. Kesto: 300 päivää, lapsiperheillä 450 päivää.	Summa: 90 % bruttopalkasta, max. DKK 19 322/ (2 598 €) kuussa. Ei minimirajaa. Kesto: 2 vuotta 3 vuoden aikana.
	Työmarkkinatuki	Vapaaehtoinen ansionmenetysvakuutus	
	Perustaso: 33,78 € viideltä viikonpäivältä viikossa. Kesto: Ei rajoituksia.	Perustaso: 80 % tuloista (max. 90 euroa) 200 päivän ajan. 70 % (max. 75 €) seuraavat 100 päivää. Kesto: 300 päivää, lapsiperheillä 450 päivää.	
Sanktiot: Työttömyysturva	Ei oikeutettu etuuteen 60 päivän ajan (kieltäytyminen työtarjouksesta tai palvelusta) tai mikäli henkilö ei saavu tapaamiseen, ei oikeutettu etuuteen 15 päivän ajan.	Ei oikeutettu etuuteen 1, 5 tai 10 päivän ajan (kieltäytyminen työnhausta) Ei oikeutettu etuuteen 5, 10 tai 45 ajalta (kieltäytyminen työtarjouksesta tai palveluun ohjauksesta).	Ei oikeutettu etuuteen tai etuuden menetys ja rikosoikeudelliset toimenpiteet (harhaanjohtaminen, yhteistyöstä kieltäytyminen).
Perustiedot etuuksista:	Perustoimeentulotuki	Toimeentulotuki	Toimeentulotuki ja koulutustuki
Toimeentulotuki	Summa: Määritty perheeseen ym. mukaan. Yksinasuva: 504,06 €/kk. Tämän lisäksi on mahdollista saada kohtuullisesta tukea perustarpeisiin (esim. asuminen, vaatetus jne.).	Summa: Määritty perheeseen ym. mukaan. Yksinasuvan esimerkkilaskelma: 412 €/kk.	Summa: Määritty perheeseen ym. mukaan. Esim. (toimeentulotuki) yksinasuvalle: 1 573 €/kk. (Koulutustuki 20-vuotias korkeakouluopiskelija) 850 €/kk.
Sanktiot: Toimeentulotuki	Kieltäytyminen työstä tai työvoimapalvelusta voi aiheuttaa 20 % alennuksen tukiin. Mikäli jatkuu, 40 % alennus on mahdollinen.	Kieltäytyminen voi aiheuttaa tuen osittaisen menettämisen kuluvalta kuulta.	Kieltäytyminen voi aiheuttaa tuen menettämisen joko osittain määräajaksi tai koko tuen menettämisen max. 3 kuukaudeksi.

Taulukossa 1 on muutamia työttömyysturvaan liittyviä pääpiirteitä: tuen määrät, kestot ja sanktiot. Tiedot on otettu van Gervenin ym. tutkijoiden taulukosta. Pääpiirteistä nähdään, että tuen suuruudet ovat Suomessa ja Ruotsissa samantapaisia. Tanskan työttömyysvakuutus on vapaaehtoinen ja tuloihin perustuva. Myös Suomessa ja Ruotsissa on työelämään linkittyviä tukia. Tanskan tilanne on tiukempi eri tavoin verrattuna muihin. Yhtenä esimerkkinä sanktiona voi olla koko tuen menettäminen.

Jokaisessa maassa työkykyisen henkilön pitää ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi ja noudattaa työllisyyspalvelun antamia aktiivisuusvelvoitteita, jotta on oikeutettu saamaan työttömyystukea. Jos laiminlyö velvoitteita ilman hyväksyttävää syytä, niin se voi johtaa tuen alentamiseen tai keskeytykseen. Tanskassa henkilöt jaetaan kahteen ryhmään sen mukaan, onko valmis töihin tai aktivointiin. Jos tuensaaja ei mene töihin vaan aktivointiin, niin tukeen maksetaan korotusosaa siltä ajalta. (Iivonen, Tervola & Ollonqvist 2022, 11.)

Suomessa velvoitteisiin kuuluvat työllisyys- ja sosiaalipalveluiden ehdottamat toimet. Jos rikkoo velvoitteita, tukeen tulee 20 prosentin leikkaus kahden kuukauden ajaksi. Toistuvista rikkeistä voi seurata 40 prosentin leikkaus. Ruotsissa puolestaan etuuksien alentamisen lisäksi etuuden voi menettää kuukaudeksi. Tanskassa on vielä tiukempi linja ja etuuden voi menettää kolmeksi kuukaudeksi. Kaikissa maissa on tavallisia työnhaku- ja koulutusvelvoitteita, mutta Tanskassa on myös työntekovelvoite, jos tukikausi on kestänyt yli vuoden. Toimeentulotukien saajien täytyy tehdä 225 tuntia työtä 12 kuukauden aikana. Työ ei saa olla tukityöllistettyä. Mikäli ei toimi näin, tukia leikataan. (Iivonen, Tervola & Ollonqvist 2022, 12.)

5 Tarkasteltavat uudistukset

5.1 Aktiivimalli

Juha Sipilän hallituksen aikaansaama aktiivimalli tuli voimaan 1.1.2018. Aktiivimallin tarkoituksena oli lisätä työllisyyttä ja aktivoita työttömiä. Malli velvoitti työttömiä hakemaan ja ottamaan vastaan työtarjouksia. Mikäli työnhakija ei täyttänyt aktiivisuusehtoa, niin työttömyysturvaa alennettiin 65 maksupäivän ajaksi eli noin kolmeksi kuukaudeksi. Aktiivisuusehtoihin kuului kolme pääkohtaa: 1) on tehtävä vähintään 18 tuntia työssäoloehtoon kuuluvaa palkkatyötä, 2) on osallistuttava työllistämistä edistäviin palveluihin vähintään 5 päivän ajan tai 3) on ansaittava vähintään 23 prosenttia yrittäjän työssäoloehtoon vaadittavasta kuukausiansiosta. Vuonna 2018 se oli 241 euroa. Aktiivisuutta seurasi Kela tai työttömyyskassa. Aktiivisuusmalli koski melkein kaikkia työttömiä. Aktiivimalli herätti paljon erilaisia näkemyksiä sekä kritiikkiä. Vuonna 2019 Antti Rinteen hallitus lähti purkamaan aktiivimallia. Malli loppui 1.1.2020. (Kyyrä, Naumanen, Pesola, Uusitalo & Ylikännö 2019, 1, 3.)

Lakiesityksen tavoitteena oli lisätä työllisyyttä kannustamalla työttömiä aktiivisuuteen ja omatoimisuuteen työnhaussa koko työttömyyden keston ajan. Työllistymisen edistäminen ja työttömyysjaksojen lyhentäminen olivat päätavoitteena. Työllisyystavoitteena oli saada 8 000 henkilöä lisää töihin ja, että uudistuksen vaikutukset valtiontaloudelle olisivat neutraalit. Esityksen mukaan oli vaikea arvioida työllisyysvaikutuksia. Työllisyyden arvioitiin kasvavan 5 000—12 000 henkilötyövuotta heidän keskuudessaan, jotka saivat ansiopäivärahaa. (HE 2017, 3–6, 20.)

Aktiivimalli oli käytössä samaan aikaan, kun Suomessa oli suuri nousukausi. Tämä pitää ottaa huomioon, kun mietitään aktiivimallin tehokkuutta. Aktiivimalli on ehkä kuitenkin osaltaan vaikuttanut työttömyyden alenemiseen. Arviointi on haastavaa, sillä on vaikeaa erottaa yleisen työllisyyden paranemisen ja kannustimien vaikutukset toisistaan. (Kyyrä ym. 2019, 8, 9.)

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimuksessa haastateltiin TE-toimistojen edustajia. Heidän mukaansa kehitystä tarvittiin, koska aktiivimalli oli muun muassa jäykkä, yksipuolinen ja byrokraattinen. Haastateltavien mukaan mallin aktiivisuus kannusti enemmänkin ”kepin” välttämiseen, kuin työnhakijan tarpeisiin. Lisäksi nähtiin, että aktiivimalli oli liian työläs esimerkiksi työnhaun näkökulmasta. (Kyyrä ym. 2019, 76.)

5.2 Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli

Sanna Marinin hallituksen ohjelmassa oli työllisyyden parantaminen. Hallitus päätti syyskuussa vuonna 2020 valmistella pohjoismaista työvoimapalveluiden mallia. Linjattiin, että työnhaun tukea parannettaisiin kohtaamalla työtön työnhaun alkuvaiheessa kahden viikon välein. Tämän jälkeen, jos työntekijä oli ollut kuusi kuukautta työttömänä, niin siitä seurasi aina kuukauden tiivis palvelujakso. Resurssien lisäämisestä linjattiin. (HE 2021, 4.) Malli tuli voimaan 2.5.2022. (TEM 2024.)

Uudistusta perusteltiin Suomen muita Pohjoismaita alhaisemmalla työllisyysasteella. Korkea työllisyys oli merkittävä tekijä hyvinvointivaltion kestäväälle toiminnalle. Kerrottiin, että Suomi jää jälkeen muiden Pohjoismaiden kehityksestä niin työllisyyspalveluiden määrässä kuin laadussa. Tavoitteena oli muuttaa Suomen linjaa aktiivisempaan suuntaan ja parantaa työnhakijoiden palveluita. Keskeistä oli saada ihmiset nopeammin töihin ja työttömät takaisin työelämään. Hallitus halusi kohtuullistaa työttömyysturvan seuraamusjärjestelmää sekä tasapainottaa oikeuksia ja velvollisuuksia. Esimerkiksi karenssit koettiin kohtuuttomiksi. (TEM 2021.)

Yksi keskeinen ero uudistuksen ja Sipilän hallituksen aktiivimallin välillä oli se, että aktiivimallissa työnhakijan piti olla työssä tai osallistua erilaisiin toimiin, ettei työttömyysetuutta alennettaisi. Aktiivimallissa työttömyysturvaa alennettiin, vaikka työnhakija olisi hakenut työpaikkoja, mutta ei saanut työtä. Pohjoismaisessa työvoimapalvelumallissa puolestaan työnhakija ei menettänyt etuutta, vaikka työnhausta huolimatta työpaikkaa ei olisi onnistunut saamaan. (TEM 2021.)

Lakiesityksen tavoitteena oli lisätä työntekijöitä 9 500–10 000. Yhtenä vaikutuksena kerrottiin, että työllisyyden kasvun kautta valtion menot pitkällä aikavälillä vähenisivät. Menot vähenisivät noin 230 miljoonalla eurolla vuodessa. Muutoksen toteuttamiseksi työ- ja elinkeinotoimistojen resursseja lisättiin 70 miljoonalla eurolla vuodessa. Eli todellisuudessa menot pienenevät noin 140 miljoonalla euroa vuodessa. (HE 2021, 4, 19.) Resurssien lisäämisellä saatiin vahvistettua muun muassa TE-toimistojen asiakaspalvelun määrää 1 200 asiantuntijalla. Se oli vuoden 2019 tilanteeseen verrattuna noin 40 prosenttia enemmän (TEM 2021).

Keskeisiä ehdotuksia olivat: alkuhaastattelu, työnhakukeskustelut ja täydentävät työnhakukeskustelut, työnhakuvelvollisuus, työllistymissuunnitelman toteutumisen seuranta,

muistutus sekä työttömyysturvaseuraamukset ja niiden porrastaminen. (HE 2021, 14–19.) Alkuhaastattelun järjesti työ- ja elinkeinotoimisto tai työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa oleva kunta viiden arkipäivän kuluessa työnhaun alkamisesta. Aikaisemmin ensimmäinen haastattelu järjestettiin kahden viikon kuluessa työnhaun aloittamisesta. Haastattelussa käytiin läpi työntekijän tilannetta, laadittiin työllistymissuunnitelma ja velvoitettiin hakemaan töitä. Työnhakuvelvollisuuden mukaan työnhakijan tuli hakea töitä työllisyysuunnitelman mukaan tai muuten henkilö ei saisi työttömyysetuutta. Työnhakijan täytyi hakea töitä vähintään neljä kertaa kuukauden kestäväällä tarkastelujaksolla. Velvoitteen täyttymistä seurattiin työnhakukeskusteluissa. Puoli vuotta kestäneen jakson jälkeen TE-toimistolta tai kunnalta tuli työtarjous, johon piti hakea. Tämä ei ollut kuitenkaan velvoittava, jos oli hakenut neljä kertaa muuhun työpaikkaan kyseisellä tarkastelujaksolla tai muuten täyttänyt työnhakuvelvollisuuden. (HE 2021, 14–17.)

Työllistymistoteutumissuunnitelman toteutumisen seurannassa työnhakijan tuli ilmoittaa työpaikkojen hakemisesta ja muista toimista verkkopalvelussa työnhakuvelvollisuuden tarkastelujakson pituuden mukaisesti joko kuukauden tai kolmen kuukauden välein. Työttömyysetuus keskeytyi, jos työnhakija ei päivittänyt omaa tilannettaan sivustolla. Työnhaun tuloksellisuutta seurattiin. Työnhakijaa muistutettiin tarvittavista toimista esimerkiksi työnhaussa. (HE 2021, 17–18.)

Viimeisenä kohtana oli työttömyysturvaseuraamukset ja niiden porrastaminen. Mikäli työntekijä oli eronnut työpaikastaan ilman hyvää syytä tai hän oli saanut potkut, niin hän menettäisi työttömyysetuuden 45 päivän ajaksi. Aikaisempi tilanne oli 90 tai 60 päivää. Jos työnhakija kieltäytyi varmasta työstä, niin muutoksen kautta aikaisempi sanktio 90 päivän korvaukseton määräaika lyhenisi myös 45 päivään. Työstä pystyi kuitenkin kieltäytymään, jos oli pätevä syy, esimerkiksi palkkaus perustuisi pelkästään provisioon tai provisiopalkka olisi osittainen ja kiinteän palkan osa ei olisi vähintään 1 252 euroa kuukaudessa. Aikaisemman mallin toimet työn hakemisen toimien laiminlyönneistä asetettavat 60 päivän korvauksettomat määräajat koottiin porrastetusti tiukkeneviksi. Työnhakijan toimia tarkasteltiin 12 kuukauden ajalta viimeisimmistä laiminlyönneistä taaksepäin. Jos laiminlyönnejä oli kaksi, työntekijä menettäisi oikeuden työttömyysetuuteen viideltä päivältä. Kolmesta laiminlyönneistä menetys oli 10 päivää. Työttömyysetuutta maksettiin enintään viitenä päivänä viikossa, eli korvaukseton määrä olisi näissä tapauksissa viikon tai kahden viikon mittainen. Jos työntekijä laiminlöi neljännen kerran velvoitteensa niin hänelle tuli 12 kalenteriviikon työssäolovelvoite. (HE 2021, 18–19.)

Lausuntopalautteen perusteella moni taho piti esitysluonnoksessa olevia työnhakijan palveluprosessia sekä työnhakuvelvollisuutta liian monimutkaisena ja jäykkänä. Monen mielestä TE-toimiston ja kunnan pitäisi olla mahdollista toimia joustavammin työnhakijoiden kohdalla muun muassa työnhaun suunnittelussa. Myös resurssien riittävyyteen kiinnitettiin huomiota. Palveluiden tehostuminen lisäisi muiden palveluiden käyttöä. Lausunto-kappaleessa kerrottiin, että joustavuuteen oli kiinnitetty enemmän huomiota ja tarkennuksia oli tehty. (HE 2021, 60.)

Valtiontalouden tarkastusviraston mukaan pohjoismainen työvoimapalveluiden malli johti ensimmäisenä vuotenaan kaavamaiseen palveluprosessiin. Se ei ottanut huomioon yksilöiden tarpeita riittävän hyvin. Lisäksi se kohdensi tehottomasti TE-palveluiden henkilöstöresursseja. (STT 2023.)

6 Tutkimusasetelma

Tutkin gradussani sitä, miten työllisyyspolitiikka näkyy eduskunnan täysistuntopöytäkirjoissa. Suomen hyvinvointivaltiolla on painetta kehittyä, sillä verovarot vähenevät kansalaisten ikääntyessä ja työttömyys on edelleen suuri ongelma. Työttömyyteen linkittyy moni asia myös yksilön näkökulmasta, kuten köyhtyminen, syrjäytyminen ja tyytymättömyys.

Tutkimuskysymykset:

1. Kenellä katsotaan olevan päävastuu työttömyyden hoidossa?
2. Miten Suomen ja Pohjoismaiden välistä tilannetta työttömyyden hoidossa käsitellään?
3. Miten Suomen aktivointipolitiikka suhteutuu workfare-ajatteluun?

Käyn läpi sisällönanalyysinä, mitkä tutkimuskysymyksiin liittyvät asiat korostuvat ja miten työttömyys sekä aktivointi näkyvät puheenvuoroissa. Työttömyys ja varsinkin työttömyyden syyt voivat herättää vahvoja tunteita ihmisissä. Työttömän väheksymisestä tai syyttämisestä esimerkiksi laiskaksi ei pidetä. On olemassa kuitenkin päinvastaista puhetta, jossa yksilön toimettomuutta paheksutaan. Harvoin työttömyyteen on yhtä yksiselitteistä syytä. Valtiolla on oma tehtävänsä yhteiskunnassa, mutta tavallisella ihmiselläkin on vastuu. Aktivointi koetaan yhä tärkeämmäksi.

Täysistuntopöytäkirjat sopivat hyvin aineistokseni, koska kahdesta tärkeästä uudistuksesta käytävät eduskuntakeskustelut kertovat, millaisena aktivoivan työllisyyspolitiikan tila nähdään Suomessa ja mihin suuntaan Suomea pitäisi viedä. Pöytäkirjojen läpikäyminen on tärkeää Suomen kehityksen kannalta, sillä eduskuntapuolueiden sekä yksittäisten kansanedustajien mielipiteet asian tiimoilta kertovat osaltaan asenteista ja eri ideologioista. Demokraattisessa päätöksenteossa on hyvä ymmärtää eriäviä näkökulmia. Keskustelut paljastavat miten uudistuksiin reagoidaan.

Lainsäädäntöuudistukset kertovat paljon jo itsessään. Eduskunnassa eri puolueiden ja kansanedustajien näkemykset erityisesti jakolinjat yksilö - yhteiskunta tulevat esille. Se miten poliitikko näkee tavallisen työttömän vastuun työttömyyteen paljastaa jo eri kantoja. Kiinnostavaa on myös, miten Suomen tilanne suhteutuu muihin Pohjoismaihin etenkin Ruotsiin ja Tanskaan. Ruotsiin siksi, koska se on meidän perinteinen verrokkimaamme, josta olemme ottaneet monessa asiassa mallia. Tanska puolestaan nähdään aktivointipolitiikan suhteen edistyneenä maana, jolla työllisyys on myös korkealla tasolla. Ylipäätään aktivointipolitiikka

ja suhtautuminen workfare-ajatteluun, sanktioihin ja kannustimiin ovat mielenkiintoisia aiheita. Näillä teemoilla on suuri rooli kansanedustajien näkemyksissä ja päätöksissä.

Tässä tutkimuksessa analysoin kahden tärkeän työttömyysturvaan liittyvän uudistuksen täysistuntopöytäkirjojen sisältöä. Yritän löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini. Kysymyksistä nähdään, millaisiin aiheisiin aineistossani keskityn ja mistä olen tutkimuksessani kiinnostunut.

6.1 Aineisto

Aineistoni muodostuu kahden eri hallituksen työttömyysturvauudistusten hallitusten esityksien täysistuntopöytäkirjoista. Niistä näkee Suomen kehitystä ja työllisyyspolitiikassa ilmeneviä eroja eri puolueiden välillä.

Käyn gradussani läpi kaksi keskeistä uudistusta, jotka liittyvät aktiiviseen työvoimapolitiikkaan. Nämä hallituksen esitykset ovat aktiivimalli (HE 124/2017) ja pohjoismainen työvoimapolitiikan malli (HE 167/2021). Aineistoni koostuu näiden kahden lakiuudistuksen pöytäkirjoista (PTK). Latasin pöytäkirjojen pdf-tiedostot ja sivumääräksi niistä tuli yhteensä 247 sivua. Aktiivimallissa oli 187 sivua ja pohjoismaisen työvoimapolitiikan mallissa 60 sivua. Pdf-tiedostoiksi valitsin lähetekeskustelut, ensimmäiset ja toiset käsittelyt. Aineistooni eivät sisälly itse hallitusten esitykset, koska keskityn uudistuksista käytyyn keskusteluun. Uudistusten täysistuntojen pöytäkirjat ovat litteroitua puhetta ja niitä on myös mahdollista kuunnella. Pöytäkirjat ovat avoimesti saatavilla esimerkiksi Finlexin tai eduskunnan virallisten sivujen kautta.

Aineistossa on hyvä huomioida eduskuntapuolueiden roolit kyseisinä vuosina, jolloin uudistukset esiteltiin. Aktiivimallin aikoihin pääministerinä oli Juha Sipilä, ja hallituksessa olivat keskustan lisäksi kokoomus sekä siniset, jotka olivat irtautuneet perussuomalaisista. Oppositiossa oli puolestaan sosiaalidemokraatit, perussuomalaiset, vihreät, vasemmistoliitto, RKP ja kristillisdemokraatit.

Pohjoismaisen työvoimapolitiikan mallia oli puolestaan tekemässä pääministeri Sanna Marinin johdolla seuraavat puolueet: SDP, keskusta, vihreät, vasemmistoliitto ja RKP. Oppositiossa oli kokoomus, perussuomalaiset, kristillisdemokraatit, Liike Nyt ja Valta kuuluu kansalle. Puolueiden valtasuhteet vaihtelivat uudistusten välillä.

6.2 Tutkimusmenetelmät

Käytän tutkimuksessani tekstien analysointiin sisällönanalyysiä. Se on kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen perusmenetelmä. Sisällönanalyysissä aineisto kuvaa tutkittavaa ilmiötä ja analyysillä muodostetaan ilmiöstä sanallinen ja selkeä kuvaus. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 12, 91.) Sisällönanalyysissä voi olla korkea tai matalaa abstraktiotasoa. Lisäksi analyysi voi olla kuvailevaa tai tulkintoihin perustuvaa. Tyylejä voi myös yhdistellä. Tutkimuksen teemoista muodostuu punainen lanka. (Graneheim, Lindgren & Lundman 2017, 30–32.) Analysoinnin tarkoituksena on lisätä informaatiota tutkittavasta aiheesta ja tehdä hajanaisesta aineistosta selkeitä ja yhtenäisiä päätelmiä. Sisällönanalyysiä voi pitää yksittäisenä metodina, mutta myös väljänä teoreettisena kehyksenä. Tein tutkimuksen aineistolähtöisenä sisällönanalyysinä. Tähän kuuluu Milesin ja Hubermanin mukaan kolme vaihetta: aineiston 1) pelkistäminen eli redusointi, 2) ryhmittely eli klusterointi ja 3) teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Pelkistämässä aineisto käydään läpi ja datasta karsitaan tutkimuksen kannalta kaikki turhat kohdat pois. Ryhmittelyssä koodattuja ilmauksia tarkastellaan ja etsitään huomioituista käsitteistä samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia ja tehdään erilaisia luokkia. Ryhmittely on tärkeää tutkimuksen perusrakenteen kannalta. Viimeisenä kohtana on käsitteellistäminen. Siinä erotetaan olennainen tieto ja muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Käsitteellistämässä alkuperäisdatan ilmauksista siirrytään teoreettisiin käsitteisiin sekä johtopäätöksiin. Lisäksi luokituksia yhdistellään. Yhdisteltäessä käsitteitä saadaan vastaus tutkimustehtävään. Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä selviää vasta tutkimusta tehtäessä, että millaisia luokituksia syntyy ja kuinka paljon. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 78, 90–108.)

Koodasin aineiston eri teemoihin ja analysoin tulokset. Aineiston lukemisen lisäksi kuuntelin kaikki pöytäkirjat vielä läpi, jotta tärkeiden huomioiden merkitseminen helpottuisi. Koin tämän hyväksi taktiikaksi. Tein pieniä muistiinpanoja mielenkiintoisista kohdista ja kävin sisällön muutaman kerran läpi.

Alleviivasin kaikki mielenkiintoiset asiat tutkimukseni kannalta eri värikoodein. Merkitsin esimerkiksi negatiiviset ja uudistusten vastustukseen liittyvät kohdat sekä positiiviset ja aktivointia puolustavat kohdat. Huomioin myös yksilön ja yhteiskunnan rooleihin pohjautuvat kohdat sekä Pohjoismaita käsittelevät sisällöt. Lisäksi alleviivasin workfareen liittyvät asiat. Aktivointipolitiikka ja ideologia nousivat aineistossa myös esille. Merkitsin myös yleiset huomiot uudistuksista, luvuista ja lakipykälästä, joilla perusteltiin muutoksia. Näitä kohtia en niin paljon käyttänyt, koska yritin pitää tutkimukseni tiiviinä ja yhtenäisenä. Analyysiä

tehdessäni huomasi, että on paljon kohtia, joita olisi kiva nostaa esiin. Mutta liika toisto on myös huonoa. Priorisoin tärkeimmät kohdat ja tutkimukseni kannalta oleelliset kohdat nostin esille analyysiosiossa.

En valinnut puheenvuoroja henkilöiden tai puolueiden mukaan, vaan kiinnitin huomiota puheenvuoron sisältöön, sanomaan ja siihen mitä mieltä henkilö on kyseisestä uudistuksesta. Otin huomioon kuitenkin erilaiset näkemykset ja tässä kohtaa tulivat esille eri puolueet. Henkilöiden kohdalla en kiinnittänyt huomiota erikseen kuinka kokenut tai pidetty kansanedustaja on, vaan itse puheenvuoro kokonaisuudessaan tärkeine pointteineen ja sanoineen oli mielenkiinnon kohteena.

Tutkimukseen haastavuutta toi se, että tarkasteltavana oli kaksi erillistä uudistusta ja aineistoa oli paljon. Vaikeutta lisäsi sekin, että tarkasteltavana oli monta erilaista puheenvuoroa eri kansanedustajien pitäminä. Tämä tutkimus erosi jonkin verran tavallisesta haastattelututkimuksesta tai laadullisesta tutkimuksesta, jossa käsitellään esimerkiksi blogitekstejä.

6.3 Tutkimusetiikka

Tutkimusetiikkaan liittyy muun muassa tutkimustoiminta eli siihen liittyvät henkilöt ja tutkimuksen tekeminen (Tuomi & Sarajärvi 2018, 113). Tutkimuksessani ei ole haastateltavia henkilöitä, joten heidän anonymiteetistään minun ei tarvitse huolehtia. Aineistossani käyn läpi kansanedustajien puheenvuoroja. Kansanedustajat ovat julkisessa työssä ja lisäksi nämä eduskunnassa esitetyt puheenvuorot ovat julkisia ja kaikkien saatavilla eduskunnan sivuilla.

Tärkeä asia, joka liittyy tutkimusetiikkaan, on myös itse tutkijan työ. Eli miten tutkija käsittelee aineistoa ja miten aineisto on kerätty. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää lähteet ja avoimuus. Tutkimustulokseen vaikuttavat vahvasti tutkijan omat huomiot ja siksi on tärkeää raportoida lukijoille, että miten tuloksia on koottu ja analysoitu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 123.)

Eettisenä puolena tutkimuksessa on hyvä huomioida esimerkiksi subjektiivisuus tutkimuksessa ja näkökulmien muotoutuminen. Oma kokemusta hyödyntävä tutkimus ei ole aina ongelmaton. Tutkija voi virheellisesti esimerkiksi vahvistaa ennako-oletuksiaan. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen 2014, 71.) Tutkijan roolissa en antanut poliittisten mielipiteiden vaikuttaa ja mielenkiinnon kohteena oli vastata tutkimuskysymyksiin ja saada aiheesta mahdollisimman hyvä ja tasapuolinen kuva. Analyysissäni on laajasti eri puolueiden kansanedustajien puheenvuoroja.

7 Analyysi

Aineistossani työttömyyden teemoihin ja uudistuksiin reagoidaan eri tavoin. Oppositio vastustaa ja hallitus puolustaa aktiivimallia. Mielenkiintoista on myös se, miten työttömyys ja aktivointi näkyvät pohjoismaisessa työvoimapolitiikan mallissa. Pöytäkirjoista tulee hyvin ilmi puolueiden ja kansanedustajien suhtautuminen työttömyyteen. Sosiaalidemokraattien Eero Heinäluoman kommentti aktiivimallista sivuaa graduni mielenkiinnon kohdetta hyvin:

Tämä lakiehdotushan on kymmenien- ja satojentuhansien työttömien kannalta erittäin merkittävä ja merkitsee myös aikamoista suunnanmuutosta meidän sosiaalipolitiikan ajattelussa. (PTK 135/2017, 1).

Suomen työvoimapolitiikka on siis siirtymässä tiukempaan suuntaan. Lainausta kuvastaa keskustelun luonnetta ja antaa osviittaa käsiteltävästä teemasta. Muutos työvoimapolitiikassa ilmenee myös pohjoismaisessa työvoimapolitiikan mallissa. Kahdessa ensimmäisessä alaluvussa analysoin, miten uudistuksia vastustetaan tai puolustetaan. Nämä negatiivisuutta ja positiivisuutta korostavat kohdat kertovat omalta osaltaan miten työttömiin suhtaudutaan ja kenen syy työttömyys on. Tämä antaa arvokasta tietoa keskustelun sisällöistä. Alaluvussa 7.3 otan yksilön ja yhteiskunnan roolin paremmin tarkasteluun, jonka jälkeen siirryn Pohjoismaihin ja yritän löytää vastausta toiseen tutkimuskysymykseen. Viimeisessä alaluvussa keskityn puolestaan workfare-ajatteluun ja aktivointipolitiikkaan. Alalukujen alussa käyn ensin aktiivimalliin liittyvät kohdat läpi, jonka jälkeen siirryn pohjoismaiseen työvoimapolitiikkaan.

Aineistosta nousee esille yhteensä viisi keskeistä yläteemaa, jotka toimivat samalla analyysin otsikoina. Käsitteelen jokaista kohtaa erikseen molempien uudistusten osalta ja teen erinäisiä huomioita olennaisista kohdista. Kansanedustajien puheenvuorot ovat erilaisia, mutta niissä on myös paljon yhtäläisyyksiä. Alapuolella oleva taulukko 2 kuvastaa osaltaan analyysini sisältöä. Tärkeiden kohtien käsitteellistäminen selventää tutkimustani.

Taulukko 2. Keskeiset teemat ja sisällöt

Teema	Sisältö
1. Uudistusten vastustaminen	Negatiiviset piirteet ja kritisointi
2. Aktivointia puolustetaan	Positiiviset huomiot ja työllisyyden edistäminen
3. Yksilön ja yhteiskunnan rooli vaihtelee puheenvuoroissa	Toimet ja vastuut työllisyyden hoitamisessa sekä työllistymisessä
4. Suomi jäljessä muista Pohjoismaista	Valtioiden työttömyyden hoidon eroavaisuudet
5. Workfaren merkitys kasvussa	Aktivoinnin korostaminen ja sanktiot

7.1 Uudistusten vastustaminen

Molempia käsiteltäviä uudistuksia vastustetaan, mutta aktiivimallia selkeästi enemmän. Monet kansanedustajat nostavat esille asioita, jotka he kokevat väärinä. Esimerkiksi SDP:n Ilmari Nurminen kertoo miten aktiivimalli leikkaa työttömyysturvaa. Hän kritisoi esitystä muun muassa siksi, ettei hallitus ymmärrä työttömyyden moninaisia syitä. Hänen mukaansa malli kyykyttää työttömiä. (PTK 93/2017, 1.)

Kyykyttäminen tulee ilmi monin eri tavoin oppositiopuolueiden edustajien puheenvuoroissa ja välillä argumentointi esitystä vastaan on todella kiivasta. Negatiiviset sanat ja piirteet nousevat toistuvasti esille täysistuntojen puheenvuoroissa. Aktiivimallia kutsutaan moneen kertaan ”sanktiomalliksi” ja ”passiivimalliksi”. Pohjoismaista mallia ei vastusteta läheskään yhtä paljon kuin aktiivimallia, mutta sitäkin kritisoidaan jonkin verran.

7.1.1 Aktiivimalli

Aineistossani uudistuksen vastustaminen nousee esille erittäin selvästi. Tätä kuvastaa lähinnä oppositiossa olevien kansanedustajien puheenvuorot, joissa viestin lisäksi kriittiset sanavalinnat tuovat esille edustajien negatiivista suhtautumista uudistusta kohtaan. Vahva vastustaminen linkittyy siihen, miten puolueet ja kansanedustajat näkevät sen, kenellä on vastuu työllisyyden hoidossa ja onko oikein vai väärin rangaista ihmistä siitä, jos ei löydä työtä. Myös käsitys siitä, mikä on rankaisemista ja mikä ei, vaihtelee eri puolueiden keskuudessa. Negatiivinen suhtautuminen workfare-ajatteluun paljastuu, kun aktivoivia työllisyystoimia halutaan vastustaa. Esimerkiksi vasemmistoliiton Li Andersson toteaa aktiivimallin olevan irvokas, kun malli rankaisee aktiivisia työnhakijoita siitä, etteivät he ole löytäneet töitä kovasta yrityksestä huolimatta ja heistä riippumattomista syistä. Hänen kritiikkinsä perustuu myös siihen, että monilla alueilla työllistymismahdollisuudet ovat huonot ja vapaita työpaikkoja ei ole kaikille hakijoille riittävästi. (PTK 134/2017, 7.) Aktivointi näyttäytyy tässä vääränä. Epäoikeudenmukaisuus välittyy vahvasti eikä hyväksytä valtion tiukkenevia linjoja työllisyyden hoidossa.

Vastustus on laajaa oppositiopuolueissa. SDP:n kansanedustaja Mika Kari mainitsee, että hänelle on tullut tunne, että ajateltaisiin työttömänä olemisen olevan rikos. Tällaisia negatiivisia sanoja sisältävä diskurssi näkyy useissa puheenvuoroissa. Karin toinen kommentti on kuvaava:

Huomaa, että tämä esitys on kyllä tehty täysin Kehä kolmosen sisäpuolella, jossa ehkä työmarkkinat jollain tavalla vetävät, mutta ei tarvitse ajaa kauas, ainakaan

Päijät-Hämettä kauemmas, kun huomaa, että työpaikkojen saaminen on äärimmäisen vaikeaa. [Puhemies koputtaa] Näyttää, että teette tässä lakia työttömyysturvalakiin, mutta tulee vähän semmoinen tunne, [Puhemies koputtaa] että rikoslakiinhan te tätä taidatte ajaa. (PTK 134/2017, 7, 8).

Hallitusta kritisoidaan siitä, ettei ymmärretä, kuinka haastavaa työllistyminen on. Tämä lainaus kuvaa osaltaan sitä, että keskustelun taso on muuttunut kovemmaksi ja päätöksenteossa ei otettaisi huomioon koko Suomea vaan keskityttäisiin pääkaupunkiseutuun. Poliittisesta kommentista on nähtävissä, että hallitus olisi irtaantunut tavallisen ihmisen arjesta. Kova linja jatkuu vihreiden Heli Järvisen puheenvuorossa:

Missä kohtaa menee ikään kuin tietyn ihmisarvon raja? Mitä korkeammassa asemassa ihminen Suomessa on, sitä valmiimpia olemme antamaan hänelle optioita, erilaisia kannustimia palkkauksen lisäksi. Mutta mitä huonommassa asemassa henkilö on, sitä valmiimpia olemme tässä yhteiskunnassa hyväksymään raippaa, ruoskaa ja erilaisia rangaistuksia. Missä kohtaa menee se raja, joka tekee ihmisestä oikeutetun kannustukseen? Missä kohtaa menee se raja, jossa häntä pitääkin rangaista ilman, että mitään rikosta on tapahtunut? (PTK 134/2017, 12).

Lainauksessa viitataan ihmisarvoon. Tämä ilmentää sitä, kuinka erilaiset käsitykset hallitusvastuussa ja oppositiossa olevien puolueiden välillä on. Lisäksi eriarvoisuus nousee esille. Köyhyydestä on vaikea nousta pois. Esimerkiksi OECD:n (2008) vertailun edistyneimmissä valtioissa Tanskassa, Saksassa ja Hollannissa 40–46 prosenttia pienituloisista olivat kolmen vuoden jälkeenkin vielä köyhiä. (Therborn 2013, 43.) Työllisyyden hoitoon suhtaudutaankin eduskunnassa vakavasti. Lainauksessa ”raippa”, ”ruoska” ja ”rikos” ovat kovia retorisia keinoja. Näistä puhuminen herättää kuulijan mielenkiinnon ja kuvaa jyrkkää kantaa aktiivimalliin. Se, kenellä nähdään vastuu työttömyyden hoidossa, on kaksijakoinen. Rangaistukset työttömille viittaavat siihen, että valtio aktiivisena toimijana säätää uudistuksen ja velvoittaa ihmisiä töihin. Toisaalta vastuu sysätään nyt työttömille ja heiltä odotetaan aktivoitumista. Joidenkin mukaan työttömyys olisi työttömän vika sen takia, ettei löydä töitä tai on laiska.

Ideologiset erot tulevat ilmi monissa puheenvuoroissa. Kritiikki ilmentää sitä, että uudistukseen halutaan vaikuttaa. Hallituksen ja opposition eroja kuvaa kärkkäästi esimerkiksi SDP:n Tarja Filatov. Hänen kommentistansa voi nähdä valtion vastuun työttömyyden hoidossa ja työttömän passiivisen roolin, jossa otetaan vastaan rangaistuksia:

Kaikkein surullisinta minusta on se, että hallitus ajattelee, että jos luodaan kannustinlaki, joka kannustaa ehkä 10 000:ta ihmistä työllistymään pätkätöihin, niin samalla voidaan 250:tä työtöntä vetää turpaan. (PTK 134/2017, 17).

Vasemmistoliiton Jari Myllykoski toteaa myös kovalla tavalla näkemyksensä aktiivimallista:

Kaikkein vaikuttavimman puheenvuoron pitäisi, jos pitäisi minuutin hiljaisuuden.
(PTK 135/2017, 14).

Väkivallan liittäminen mihin tahansa poliittiseen asiayhteyteen on kovaa puhetta. Tällaiset puheet eivät ole enää asiallisia, mutta toimivat hyvinä tehokeinoina. Päätöksentekijöiden kantoja halutaan muuttaa. Kova retoriikka kuvastaa myös sitä, että muut keinot ovat jo käytetty ja hallituksen edustajia halutaan herätellä. Aktiivimalli aiheuttaa kovaa vastustusta ja oppositiossa olevat kansanedustajat eivät ole tyytyväisiä hallituksen tekemiin päätöksiin. Suhtautuminen workfare-ajatteluun on opposition osalta hyvin kielteistä.

Heinäluoma sanoo puheenvuorossaan lakiehdotuksen olevan samanlainen logiikaltaan kuin se, että seuraavaksi sairauspäivärahaa ei maksettaisi niille, jotka eivät tervehdy. (PTK 135/2017, 3) Hän kertoo myös vanhoista tuomarinohjeista, mikä ei ole oikeus eikä kohtuus ei voi olla lakikaan. Hänen mukaansa lakiesitys on kohtuuton eikä vastaa ihmisten oikeuskäsitystä. (PTK 135/2017, 3.) Kielteisyys aktiivimallia kohtaan siis toistuu. Monen uudistusta vastustavan mielestä lakiuudistus on perustuslain vastainen, koska se asettaa ihmiset eriarvoiseen asemaan asuinpaikan perusteella. Puheenvuoroissa kerrotaan, että uudistus vähentää luottamusta järjestelmään. Suhtautuminen on hyvin negatiivista. Muutamat kansanedustajat kertovat, että ovat saaneet paljon kansalaispalautetta. Tyytymättömyys on levinnyt siis kansankin pariin ja näin vahvistetaan omia kielteisiä kantoja. Aktiivimallin esittäminen laittomana voi syventää ihmisten välisiä jakolinjoja, koska kaikki eivät kuitenkaan vastusta mallia. Yhteiskunnallinen polarisaatio voi lisääntyä esimerkiksi työttömyyden ja eriarvoisuuden kautta (Kananen & Salonen-Soulié 2003, 42; Melin & Blom 2011, 194–211). Vastustus nousee esille eri tavoin ja aktiivimalli nähdään huonona uudistuksena. Negatiivisena puolena koetaan sekin, että hallinto ruuhkautuu, kun Kelaan tulee lisää 260 hallintotyövuotta ja etuuspäätösten määrä kasvaa merkittävästi. (PTK 135/2017, 60.) Kaikissa kommentteissa ei näy kenen vastuulla työttömyyden hoito on. Vastauksissa todetaan opposition puolelta kautta linjan, ettei uudistuksissa ole mitään järkeä. Kova vastustus reflektoi yksittäisten kansanedustajien mielipiteitä. Monissa kohdissa myös tunnelataus on suuri. Näkemykset ja aatteet voivat olla vahvoja.

Filatovin puheenvuorossa ihmetellään uudistusta etuuksien lähtökohtien kannalta. Aktiivisia toimia vaaditaan yksilöltä:

Nyt täyden työttömyysturvan saannin edellytyksenä on työnteko. Tämä on kerta kaikkiaan järkyttävä ajatusmalli siinä mielessä, että miten me miellämme etuuksien olemassaolon syyn. (PTK 134/2017, 16).

Filatov sanoo vielä muun muassa, että uudistus on leikkauslaki ja etenkin pitkäaikaistyöttömät sekä -sairaat päätyvät eläkkeelle (PTK 134/2017, 16). Sana ”leikkauslaki” toistuu usein. Negatiivisia puolia oppositiopuolueet löytävät paljon ja heidän mielestään yksilöitä ei saa rangaista tai syyllistää. Tämä teema toistuu usein. Sosiaalidemokraattien Anneli Kiljusen kommentti kuvastaa osaltaan koko opposition näkemystä:

Hallituksen esitys on räikeällä tavalla epäoikeudenmukainen, ihmistä alentava, kyykyttävä ja asenteellinen. (PTK 135/2017, 14).

Opposition edustajat ovat tyytymättömiä uudistuksen sisältöihin ja ovat huolissaan, mihin suuntaan Suomea ollaan viemässä. Vastuu työttömyyden hoidosta näyttää olevan enemmän valtiolla kuin työttömällä itsellään. Aineistossa keskustellaan enemmän valtion tehtävistä. Siten poliitikkojenkin roolit yhteiskunnan päättäjinä ovat merkityksellisiä. Näkemykset näyttävät vahvoina. Jokaisella on omat näkemyksensä, eikä tärkeässä asiassa haluta muuttaa helposti mielipiteitä, jotka tukevat samalla puolueen kantoja.

Negatiivinen suhtautuminen työvoimapolitiikan uudistukseen voi selittyä osaltaan sillä, että kyse on hyvinvointivaltion muutoksesta. Hyvinvointivaltio on eräänlainen instituutio. Instituutiot voivat vastustaa tai ohjata muutosta. Tämä liittyy institutionaaliseen polkuriippuvuuteen. Muutos voi olla hidasta, sillä vanhat päätökset ja rakenteet rajoittavat uusia. (Erola & Räsänen 2014, 206.)

7.1.2 Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Siirryttäessä toiseen käsiteltävään uudistukseen pohjoismaiseen työvoimapalvelumalliin, negatiivisia puheenvuoroja löytyy myös, mutta ei niin runsaasti kuin aktiivimallissa. Sisällöt eroavat hieman, sillä uudistusta vastustavat nyt eri puolueet kuin aktiivimallissa. Kokoomuslaisen kansanedustajan välihuuto sosiaalidemokraattisen työministerin Tuula Haataisen kommenttiin paljastaa heti yhden uudistusta kohtaan nousseista kritiikeistä:

Minulta on usein kysytty, miten uudistus eroaa hallituksen kumoamasta aktiivimallista. [Timo Heinonen: No, nimeltään!] (PTK 113/2021, 2).

Heinonen antaakin omassa puheenvuorossaan kuvaavia esimerkkejä aikaisemman vastustuksen luonteesta ja siitä, mitä hallitus nyt tekee:

”Ihmisten polvilleen laittaminen on järjetöntä. Olen saanut palautetta, jossa ihmiset ovat sanoneet, että hallituksen politiikka tuntuu siltä, että halutaan laittaa työttömät polvilleen ja antaa heille niskalaukaus.” Näin totesi Antti Rinne Aamulehdessä 5.1.2018, kun aktiivimallia käsiteltiin.

Mikäli tätä Sanna Marinin hallituksen aktiivimallia, sen vaateita, työnhakuvelvoitetta ei täytä, tulee rangaistuksia. Keppi heiluu. Jos työtön työnhakija ei osallistu työnhakuun ja palveluihin, ensimmäisenä hänelle tulee huomautus. [Antti Lindtman: Kyllä!] Häntä nuhdellaan. Tämän jälkeen velvoitteen laiminlyönnistä tulee karenssi — keppi heilahtaa. Sitten kymmenen päivän karenssi — keppi heilahtaa vähän kovempaa, ja sitten 12 viikon työssäolovelvoite, eli etuuden menettäminen toistaiseksi.

SAK järjesti aktiivimallin mielenilmauksen helmikuussa 2018. SAK:n Eloranta totesi tammikuussa, 5.1.2018: ”Aktiivimalli nöyryyttää työnhakijoita.” Ja kesällä Eloranta totesi 28.6.2018: ”Aktiivimalli kakkonen ei käy”. No nyt se näyttää käyvän, kun sitä esittävät toverit, sosiaalidemokraatit. Kysyä pitääkin SAK:n Elorannalta ja SDP:n edustaja Mäkyseltä, että tuntuuko se keppi työttömästä paremmalta, kun sitä heiluttaa kädessään Sanna Marin eikä Jari Lindström. [Vasemmalta: Paljon paremmalta!] (PTK 113/2021, 2, 3).

Kommentti on sisällöltään karkäs. Puheesta löytyy esimerkiksi sanat: ”keppi”, ”rangaistus” ja ”toverit”. Viitataan myös Rinteen sanomisiin, jossa mainitaan niskalaukaus. Tämä kommentti näyttää sen, että ennen opposition puolella oli paljon vastustusta aktiivimallin osalta, mutta pohjoismaisen mallin kohdalla onkin kannatusta. Mielenpisteet ovat siis vaihtuneet entisten oppositiopuolueiden keskuudessa. Kommenteissa keppiä heiluttaa pääministeri entisen työministerin sijaan. Esimerkissä työttömiä ohjataan rangaistuksen uhalla. Eli valtion tehtävänä nähdään työllisyyden hoito. Sisällöllisesti kokoomus ei oikeastaan vastusta pohjoismaista mallia. Edellisen opposition muuttunutta asennetta työllisyyspolitiikassa kuitenkin ihmetellään. Poliitikassa valtasuhteet vaihtuvat ja poliittisten kilpakumppanien kritisointi on tavallista.

Perussuomalaisten Minna Reijonenkin sanoo, että uudistus olisi kuin retroaktiivimalli kakkonen ja muistuttaa paljon aikaisempaa aktiivimallia (PTK 113/2021, 14). Mielenkiintoista, että vastustusta esittää perussuomalaiset. Perussuomalaisten Rami Lehto laajentaa kritiikkiä hallituksen toimista valtion rahan käyttöön:

Ja nyt hallitus on tuonut meille esityksen, jossa vihervasemmisto on taipunut keskustan vaatimukseen aktiivimalli kakkosesta, jossa palkataan 1 200 työntekijää julkiselle puolelle TE-toimistoihin vuonna 2020.

Miksi hallitus on sitten heidät palkkaamassa? Koska hallitus on tuomassa työttömiksi joutuneiden iloksi aktiivimalli kakkosen ja tätä piiskuria varten hallitus tarvitsee valvojia asettamaan karensseja työttömille, työttömiksi joutuneille. Hallitus siis toimillaan siirtää duunareita kortistoon ja samalla vähenevillä veroeuroilla palkkaa aktiivimalli kakkoselle karenssivalvojia ruoskimaan

työttömäksi jääneitä. Hintalappu tälle toiminnalle on noin 70 miljoonaa euroa vuodessa. (PTK 113/2021, 12).

Eduskuntakeskustelussa halutaan kritisoida poliittisia vastustajia. Sana ”vihervasemmisto” toimii yhdenlaisena haukkumasanana poliittisesti vasemmalla oleville puolueille. Äänestäjien kosiskelu puheenvuoroissa on myös tärkeää. Tätä toimintaa ja populistista retoriikkaa harjoittavat kuitenkin kaikki puolueet. Puheenvuorossa esiintyy paljon negatiivisia ilmauksia kuten ”piiskuri”, ”valvojat” ja ”ruoskiminen”. Sanoista paistaa läpi voimakas kritiikki hallituksen toimintaa vastaan. Valtion rooli ja vastuu näkyy, kun puhutaan toimista. Lehto kertoo myös, että aktiivimalli 2 on tiukempi kuin edellisen kauden aktiivimalli 1 ja perusteluksi hän antaa prosenttimääriä tukien suuruksien muutoksista. Lisäksi hän mainitsee, että monet eri tahot, jotka olivat tutustuneet esitysluonnokseen, pitivät uudistusta liian monimutkaisena sekä kaavamaisena. (PTK 113/2021, 13.) Kokoomuksen Arto Satonen yhtyy Lehdon näkemykseen uudistuksen kaavamaisuudesta. Mallia kritisoidaan yleisesti kankeaksi ja kalliiksi. (PTK 144/2021, 4, 6.) Marinin hallituksen uudistusta kritisoidaan osaltaan byrokraattiseksi eivätkä kaikki näe uudistusta pelkästään hyvänä.

Pohjoismaisesta työpalvelumallista löytyy muitakin parannettavia kohteita. Kritisointia herättää se, että työhakemusten määrät tulevat kasvamaan reippaasti, noin 14 miljoonaa hakemusta vuodessa ja yritysten pitää käydä ne läpi. Ihmiset laittaisivat hakemuksia, jotta heidän etuutensa säilyisivät. Yksilölle tulee siis enemmän tehtäviä, joten vastuu työllistymisestä on myös henkilöllä itsellään. Perussuomalaisten Mari Rantasen mielestä hallituksen pitäisi kiinnittää huomiota siihen, miten yksityiselle puolelle saadaan työpaikkoja. Yrityksilläkin on siis vaikutusta ja sitä kautta vastuuta ihmisten palkkaamisessa. Lisäksi hän sanoo, että luku- ja kirjoitustaitoa omaehtoisesti opiskelevat rajataan työnhaun ulkopuolelle, mikä vaikuttaa maahanmuuttajataustaisten henkilöiden pienempiin velvollisuuksiin. Lisäksi hän ihmettelee, että miksi työnhaunvelvoitetta ei ole, kun henkilö on yli 25-vuotias ja on ollut yli vuoden työttömänä sekä on tarve monialaisille palveluille. (PTK 113/2021, 25.) Uudistuksesta löydetään siis erinäisiä puutteita. Vastuut sekä velvoitteet nähdään myös erilaisina. Perussuomalaisten Lulu Ranteella on hallitukselle lisää kritiikkiä, kun hän kertoo uudistuksen lisäävän keskiportaaseen päälliköitä, mikä ei kuitenkaan nostaisi työllisten määrää. (PTK 113/2021, 25.) Hän lisää, että työvoimapalveluissa pompotellaan ihmisiä ja sanoo uudistusta tempputyöllistämiseksi (PTK 113/2021, 33). Kritiikki on laajaa ja sisällöltään monipuolista. Edustajat antavat erilaisia esimerkkejä uudistuksen huonoista puolista. Tyytymättömyyttä on siis tätäkin uudistusta kohtaan, vaikka työllisyystavoitteet nähdään tärkeinä.

Keskustalaisen Hannu Hoskosen kritiikki kohdistuu puolestaan vihreisiin. Hän ihmettelee, että aktiivisilla toimilla rajoitetaan työmahdollisuuksia Suomessa ilmastotekojen takia, kun esimerkiksi turvetuotantoa vähennettiin (PTK 113/2021, 26, 27). Kommentti ei kohdistu suoraan uudistukseen. Tämä kertoo siitä, että keskustelu eduskunnassa on välillä poukkoilevaa. Hoskosen huomio liittyy osaltaan siihen, kenellä nähdään olevan vastuu työllisyydestä. Valtioin toimilla voi olla negatiivisia tai positiivisia seurauksia työllisyyteen. Monipuolisesta keskustelusta huolimatta aiheesta pysytään kokonaisuudessaan hyvin. Satonen haluaa tehostaa mallia ja samalla kritisoi hallitusta:

Me esitämme sitä, että luotetaan siihen virkailijaan ja hänen arvioonsa, ja haluamme, että se kohta muutetaan niin, että ”tarpeelliseksi arvioimansa määrän näitä haastatteluja”. Se on ihan varmaan tärkeää, että niitä on kasvokkain, mutta on itsestään selvää, että, kuten täällä jo aiemmin kerrottiin, kun moni työllistyy ensimmäisen kolmen kuukauden aikana, niin mitä järkeä on viisi kertaa haastatella? Tai sitten siellä on henkilöitä, jotka menevät opiskelemaan tai muuta. Eli kyllä tässä pitäisi olla järjen käyttö sallittua. Ja se on tämän esityksen ehdoton heikkous, että sitä järjen käyttöä ei ole sallittu. (PTK 144/2021, 6).

Vastuu työttömyyden hoidossa on nyt virkailijalla eli lopulta valtiolla. Yksilöllä on myös vastuu esimerkiksi työllisyystoimenpiteisiin osallistumisessa. Aineistossa valtion rooliin kiinnitetään paljon huomiota. Tähän voi vaikuttaa se, että valtion tehtäviä on helpompi tai oikeudenmukaisempaa muuttaa ja lisätä. Lainauksessa kritiikki on suurta, kun sanotaan ettei uudistuksessa ole käytetty järkeä. Vastustamisessa on käytetty myös hieman huumoria, sillä perussuomalaisten Jukka Mäkysellä on hauska huomio uudistuksesta:

Minä laskin tuossa justiinsa sen 1 200 virkailijaa kerrottuna 200 000 työttömällä, niin se tarkoittaa, että viiden päivän aikana jokaisen virkailijan pitää tehdä keskustelu 166 työttömän kanssa, joten kannattaa miettiä, ovatko resurssit kohdallaan. (PTK 144/2021, 14).

SDP:n Nina Malm samalla puolustaa uudistusta ja kritisoi vanhaa mallia. Hänkin käyttää puheenvuorossaan TE-virkailijoiden lukumäärää. Luvut konkretisoivat viestiä. Virkailijan tehtävä näyttäytyy nyt monipuolisempana kuin aktiivimallissa:

Ensimmäisenä haluaisinkin huomauttaa siitä, että tällä tuodaan palveluita: 1 200 TE-virkailijaa lisää, jotka oikeasti tulevat lähelle ihmistä ja auttavat ihmistä kasvokkain ihan juuri niissä tarpeissa, mitä työnhakija tarvitsee. Sen sijaan siinä Sipilän aktiivimallissa työttömät laitettiin varta vasten räätälöidyille kursseille, joilla he sitten istuivat ja näennäisesti olivat työllistymiskelpoisia sen jälkeen. Toinen on sitten nämä sanktiot. Tässä sanktiot puolittuvat. Tässä mallissa ei rangaista siitä, jos ei löydä työtä. Sen sijaan jos ei löytänyt itselleen työtä sillä Sipilän aktiivimallilla, niin siitä seurasi se, että tuli karenssia. Tässä sitä mahdollisuutta ei ole. (PTK 144/2021, 8).

Esimerkeistä huomataan, että valtiolla on suuri rooli työttömien elämään. Aktiivimallin kohdalla monet olivat tyytymättömämpiä kuin pohjoismaisen työvoimapolitiikan kohdalla. Monista puheenvuoroista voi löytää samoja yhtymäkohtia toisiinsa ja tietyt sanat toistuvat.

Negatiiviset näkemykset uudistuksista muodostavat yhtenäisen teeman. Vastustaminen kuvaa osaltaan muutosvastarintaa ja erinäisiä intressieroja eri puolueiden välillä. Uudistuksista esitetyt kritiikit ovat tärkeitä, sillä ne paljastavat uudistusten mahdolliset heikot kohdat ja edesauttavat mallien kehittämistä parempaan suuntaan.

7.2 Aktivointia puolustetaan

Kaikki ei ole sentään negatiivista. Uudistuksista löytyy myös positiivisia puolia. Näkemykset ovat erilaisia eri puolueiden kohdalla.

7.2.1 Aktiivimalli

Hallituspuolueet sanovat, että aktiivimalli lisää työllisyyttä tuhansilla henkilöillä. Ne puolustavat esitystään eri tavoin. Kokoomuksen Juhana Vartiainen sanoo esimerkiksi, että Heinäluoma puhui ”silkkää hölynpölyä” (PTK 134/2017, 38). Aktiivisuus nähdään kuitenkin osittain hyödyllisenä opposition puolelta. Sanna Marin toteaa, että SDP pitää aktiivisuuden lisäämistä kannatettavana, mutta samalla kritisoi aktiivimallia. (PTK 93/2017, 3.) Merja Mäkisalo-Ropponen samasta puolueesta komppaa Marinia:

Me tarvitsemme kyllä aktiivista työvoimapolitiikkaa, sillä se on inhimillistä ja kansantaloudellisestikin järkevää. (PTK 134/2017, 4).

Aktiivisilla työvoimapolitiittisilla toimenpiteillä on tutkimusten mukaan myönteinen vaikutus hyvinvointiin. Vaikutukset vaihtelevat kuitenkin eri toimien kesken. (Niemelä ym. 2020, 342.) Työllisyyden edistäminen koetaan tärkeäksi kaikissa puolueissa. Kokoomuksen Zyskowicz kertoo uudistuksesta oman näkemyksensä:

Henkilökohtaisesti olen täysin vakuuttunut, että tämä aktivointimalli tulee johtamaan siihen, että sadat, ehkä tuhannet työttömät tulevat tällaisiin lyhytaikaisiin työsuhteisiin työllistymään, jotka auttavat heitä pysymään työttömyysturvassa nykytasolla. (PTK 134/2017, 5).

Hänen mielestään uudistus on hyvä ja tärkeä. Hän sanoo myös, että toimet kannustavat ottamaan vastaan keikkatöitä. (PTK 134/2017, 9, 10.) Aktivointi nähdään positiivisena. Zyskowicz kuvailee tilannetta vielä lisää:

En ollenkaan väitä, että työttömien tilanne olisi helppo, puhumattakaan pitkäaikaistyöttömistä. Tämän uudistuksen tarkoitus on samalla tavalla — mutta negatiivisen kautta, en kiellä — kannustaa ihmisiä ryhtymään keikkatöihin, ryhtymään palveluihin, koska siitä palkitaan tietyllä tavalla sitä kautta, että etuus ei heikkene. (PTK 134/2017, 11).

Tässä valtio kannustaa ja yksilö toimii eli vastuu työttömyydestä on melko tasan. Aineistossa hallituspuolueet ovat saaneet paljon kritiikkiä, joten Zyskowiczin tyyli myöntää tilanteen vaikeus osoittaa, että vastapuolta on myös kuunneltu. Vartiainen puolustaa myös aktivointitoimia, mutta nyt eri tavoin kuin Zyskowicz. Hän kritisoi vasemmistoa samalla. Hyökkäys voidaan nähdä yhtenä puolustuskeinona:

Tämän keskustelun aikana samoin kuin valiokunnassa en huomannut, että vasemmisto olisi antanut minkäänlaista arvoa sille, että työttömyysaste alenee ja tämä tulee myös vähentämään virtaa pitkäaikaistyöttömyyteen. (PTK 134/2017, 23).

Väittely ja toisten huomauttaminen on yleistä myös hallituspuolueiden osalta. Negatiivisia puolia analysoitaessa sai melko yksipuolisen kuvan siitä, ketkä kritisoivat eniten. Seuraava puheenvuoro kuvaa hyvin keskustelua ja puolustautumista oppositiota vastaan. Tässä Zyskowiczkin ottaa aggressiivisemmän linjan, kun ei pidä opposition kommentteista:

Tässä tätä hallituksen esitystä on ankarasti arvosteltu ja kehitetty mitä mielikuvituksellisimpia rinnastuksia tämän tyrmäämiseksi. Työttömiä pyritään monin eri tavoin aktivoimaan, ja se on tietysti ihan oikein. Yksi keskeinen tapa on tietysti alentaa pienipalkkaisen työn verotusta. Sen lisäksi meillä on säädetty 300 euron suojaosuus kuukaudessa, eli sen suuruinen tulo ei vielä pienennä työttömyysturvaa. (PTK 135/2017, 5).

Aktivointi näyttäytyy valtion tehtävänä. Suojaosasta puhuminen osoittaa vastapuolelle, ettei asiat ole niin huonosti. Hän kertoo myöhemmin myös, ettei esitys ole ristiriidassa perustuslain kanssa (PTK 135/2017, 21). Keskustan Mikko Kärnä kertoo puolestaan, että suurin osa suomalaisista haluaisi osaltaan kiristää työttömyysturvan ehtoja (PTK 135/2017, 34). Hän perustelee uudistusta siis kansalaisten antamalla tuella. Vastuu henkilön omasta toimeentulosta ja hyvinvoinnista olisi tavallaan suurempi, kun etuuksia olisi vähemmän.

Sinisten Lea Mäkipää kehuu aktiivimallia, mutta myöntää, että siinä on ongelmia. Haastattelumallista hän toteaa, että sillä on kuitenkin saatu Uudellamaalla lisää työllisyyttä. (PTK 135/2017, 36.) Esimerkin mukaan uudistuksesta olisi hyötyä, vaikka kaikki ei ole täydellistä. Pääkaupunkiseudun ulkopuolella on monien mielestä haastavaa. Ongelmakohtat esimerkiksi syrjäseutujen aktivoinnissa tunnistaa keskustan Hannakaisa Heikkinen. Hän torjuu

opposition kritiikin kertomalla, miten uudistuksia korjataan ja kehitetään maailman muuttuessa sekä sanoo, ettei aktiivimallikaan ole lopullinen valmis ratkaisu. (PTK 135/2017, 40.) Seuraava lainaus puolustaa esitystä ja huomioi yhteiskunnan haastavan taloustilanteen:

16.02 Niilo Keränen kesk: Arvoisa puhemies! Tämä työttömyysturvan aktiivimalli kuuluu siihen sarjaan hallituksen toimia, joilla pyritään parantamaan työllisyyttä. Työllisyyden parantaminen taas on avainasia sille, että valtion velaksi eläminen joskus loppuu ja hyvinvointiyhteiskuntamme säilyy edes jonkinlaisena. Tämän lakiesityksen arvioidaan tuovan 5 000:sta 12 000:een uutta työllistä. Mutta, arvoisa puhemies, ehkä kaikkein suurin vaikutus tällä lailla on siihen, että se vaikuttaa meidän itse kunkin asenteisiin. Työn tekemiseen on aina pyrittävä. [Kari Uotila: Siitä rangaistaan!] (PTK 135/2017, 30).

Velka nähdään pahana asiana ja ollaan huolestuneita valtion tilasta. Keränen antaa lukuja perustelujensa tueksi. Kuitenkin vasemmistoliiton Uotila huutaa väliin. Keskustelu on siis kiihvasta. Aktiivimallia problematisoidaan puolesta ja vastaan. Keräsen mukaan uudistus vaikuttaisi asenteisiin. Eli yksilöllä olisi myös vastuu töihin menemisestä. Asenteista puhuttaessa oikeistopuolueet ovat enemmän aktiivisuuden kannalla. Asenteisiin vaikuttaa paljon arvot ja intressit. Ihmiset pitävät asioista, joista hyötyvät. Vastaavasti vastustus on kovaa epämiellyttäviä asioita kohtaan. Lisäksi yhteiskunnallinen asema vaikuttaa siihen, mitä pidetään oikeudenmukaisena. (Saari, Kainulainen & Mutanen 2017, 190.)

7.2.2 Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Aktiivisuuden puolustaminen jatkuu toisessa uudistuksessa. Aktiivointi on saanut tässä uudistuksessa lisää kannattajia. Yksilön vastuun nostaa esille esimerkiksi kristillisdemokraattien Sari Essayah:

Kyllähän tässä aktiivimalli kakkosessakin, miksi sitä täällä salissa myös on kutsuttu, on velvoittavuutta, ja minun mielestäni niin pitää ollakin. (PTK 113/2021, 6).

Positiivisen puolen uudistuksesta kertoo työministeri Tuula Haatainen. Uudistuksilla haetaan työllisyyden paranemista 9 500–10 000 työllisellä. Se vahvistaisi julkista taloutta (PTK 113/2021, 2). Työllisten määrä on uudistuksen konkreettinen tavoite. Aktiivisuuden kannalla on myös kokoomus. Arto Satonen sanoo kannattavansa mallia. (PTK 113/2021, 7.) Sosiaalidemokraattien Kim Berg sanoo positiivisena puolena, että:

No, tässä pohjoismaisessa työvoimamallissa työnhakija ei menetä tätä työttömyysetuuttaan eikä sen määrää alenneta, jos työnhakija on hakenut näitä työmahdollisuuksia ja toteuttanut tätä työsuunnitelmaansa, vaikka tätä työpaikkaa ei olisi löytänyt. (PTK 113/2021, 7).

Tästä kommentista nähdään, miten vanhaa aktiivimallia kritisoidaan samalla kun uuden hallituksen toimet nähdään positiivisena. Eduskuntakeskusteluissa on nähtävissä paljon valtapeliä eri puolueiden välillä. Aineistosta välittyy omien päämäärien ajaminen. Eri uudistusten vastustamisessa ja puolustamisessa tai kannattamisessa on keskeistä erilaiset näkemykset aiheesta. Ihmisten poliittisesta käyttäytymisestä suurin osa selittyy itsekkäillä valinnoilla, jotka edistävät omaa etua. Jokaisella puolueella on omat intressinsä, jotka ne jakavat jäseniensä kesken. (Kainulainen & Saari 2018, 311.) Poliitikkojen puheenvuorot kuvaavat heidän ja puoleensa tavoitteita poliittisella kentällä. Hallituksessa olevien puolueiden näkemykset ovat melko lähellä toisiaan, kun taas oppositiossa olevat puolueet jakavat yleensä saman näkemyksen. Eri intressien lisäksi yhtenä tekijänä erimielisyyksiin voidaan nähdä empatiakuilu. Troutin mukaan se viittaa ihmisten haluun tuntea tai olla tuntematta myötätuntoa erinäisiä väestöryhmiä kohtaan. Suomalainen esimerkki tällaisesta on keskustelu sosiaalipummeista, millä viitataan yleensä viimesijaisen sosiaaliturvan pitkäaikaisasiakkaisiin. Kovat puheet ja empatian puute linkittyy myös köyhiin. Empatiaan vaikuttaa kohderyhmän ”kunniallisuus”. Termillä tarkoitetaan ihmisten vastuuta omasta tilanteestaan. Ihmiset kokevat vähemmän myötätuntoa sellaisesta henkilöstä, mitä selkeämmin tämä on vastuussa omista valinnoistaan johtuvasta avun tarpeesta. Tutkimuksen mukaan suomalaiset ovat pääpiirteittäin samankaltaisia empatiassa myötätunnon ja oman vastuun välisessä yhteydessä. Eroja on esimerkiksi köyhiin suhtautumisessa vasemmistolaisten ja oikeistolaisten kannattajien välillä. Mitä enemmän henkilö on vasemmalla, sitä enemmän välitetään köyhistä. (Kainulainen & Saari 2018, 311, 312, 321.)

Työllisyyden lisääminen nähdään tavoiteltavana asiana, kun puheenvuoroissa sanotaan, että säännöllinen kohtaaminen ja aktiivinen työnvälitys lyhentävät merkittävästi työttömyysjaksoja. Kerrotaan, että työ parantaa yksilön hyvinvointia ja lisää sosiaalisuutta elämään. (PTK 113/2021, 11.) Työllistymissuunnitelman tekemisestä heti työttömyyden alussa koetaan positiiviseksi. (PTK 113/2021, 30.) Lisäksi työttömän työnhakijan lisääntyvä kasvokkainen tapaaminen koetaan hyvänä. (PTK 113/2021, 33.) Keskustan Pasi Kivisaari kiteyttää uudistuksen merkityksen:

Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli on yksi isoimmista hallituksen työllisyyspäätöksistä, ja sen arvioidaan kasvattavan työllisyyttä noin 10 000 työllisellä. Enemmän työtä merkitsee enemmän verotuloja ja vähemmän sosiaalimenoja. Sen lähtökohta on kunniallinen. Uskon meidän kaikkien täällä toivovan, että tämä tavoite onnistuu. (PTK 113/2021, 12).

Vihreiden Sofia Virran puheenvuoro on sisällöltään samantyylinen ja hän näkee uudistuksen erittäin tärkeänä. (PTK 146/2021, 1.) Suomen taloustilannetta pitää parantaa ja työllisyyttä nostaa. Kaikki kansanedustajat jakavat tämän aineistossani. Keinot ovat vain erilaisia. Uudistus nähdään monien mielestä tarpeellisena ja pohjoismainen työvoimapalvelumalli saa paljon kannatusta eri puolueissa. Sitä puolustetaan kertomalla uudistuksen hyviä puolia.

Positiiviset kohdat aineistossa muodostavat yhtenäisen kokonaisuuden. Omia kantoja halutaan puolustaa. Suhtautuminen työllisyyspolitiikkaan on vahvaa ja aihe nähdään tärkeänä. Eriävät näkemykset ja väittelyt ovat tavallisia asioita politiikassa. Se, että aihe herättää suuriakin tunteita puolesta ja vastaan ymmärtää, sillä Suomen valtion ja tavallisten ihmisten kannalta, olivatpa kansalaiset mukana työelämässä tai työelämän ulkopuolella, työelämäuudistukset vaikuttavat jokaiseen suomalaiseen ainakin talouden kautta välillisesti.

Aktivointi voidaan jakaa kahteen osaan. Aktivointina voidaan pitää kannustamista ja tukemista. Toisessa näkökulmassa aktivointiin kuuluvat sanktiot ja leikkaukset. Eri näkökulmiin vaikuttavat paljon eri ideologiat ja asenteet, kuten kansanedustajien puheistakin huomataan. Tutkimuksessa, jossa tarkasteltavana oli belgialaisten suhtautumista aktivointipolitiikkaan, huomattiin, että ensimmäistä näkökulmaa eli mahdollistavaa aktivointia kannattavat henkilöt haluavat sosiaalista tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta. Ankarampaa aktivointia haluavat yleensä he, joiden näkemykset ovat sidoksissa omaan pääomaan. Näkemykset työttömistä vaikuttavat myös mielipiteisiin. Negatiiviset stereotyyppit linkittyvät ankarampien aktivointitoimenpiteiden kannattamiseen. (Meuleman, Van Hootegem, Rossetti & Abts 2024, 14.) Tutkimuksen tuloksissa on tämän osalta selviä yhtäläisyyksiä aineistoni kanssa. Mielenkiintoista, että tutkijat eivät kuitenkaan löytäneet merkittävää yhteyttä ihmisten poliittisten mielipiteiden kanssa vasemmisto-oikeisto akselilla. Tämä voi johtua vahvojen ideologioiden ennustavasta vaikutuksesta, joka heikentää perinteisen poliittisen ideologian vaikutusta. Tutkimuksessa myös sosiodemokrafisten muuttujien vaikutukset olivat selvästi vähäisempiä kuin ideologisten. (Meuleman ym. 2024, 14.) Mielipiteet siis ohjaavat vahvasti näkemyksiä työttömyyden hoidon vastuista. Aineistossani kansanedustajat ovat jo valmiiksi jakautuneet puolueisiin ja on selvää, että politiikkaintressit vaikuttavat päätöksiin. Edustajilla on kuitenkin myös henkilökohtaiset näkemyksensä.

7.3 Yksilön ja yhteiskunnan rooli vaihtelee puheenvuoroissa

Molemmissa uudistuksissa nousee esille valtion ja tavallisen ihmisen merkitys työelämässä. Lisäksi keskusteluun vahvoina elementteinä liittyvät arvot ja ideologiat. Se kenellä nähdään vastuu työttömyyden hoidossa, vaihtelee kansanedustajien keskuudessa.

7.3.1 Aktiivimalli

Aktiivimallia kritisoitaessa nousee esille tärkeä teema työntekijän ja valtion vastuusta. Marin toteaa tämän selkeästi:

Nyt käsitellyssä oleva työttömyysturvan aktiivimalli jatkaa hallituksen politiikkaa, jossa työttömyys nähdään yksilöiden omana syynä, ei työpaikkojen vähydestä ja työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmista johtuvana asiana. (PTK 93/2017, 3).

Suurin osa näkee, että valtion tehtävä on tarjota työtä työttömille työnhakijoille. Oppositio puolueet eivät kuitenkaan hyväksy aktivoivaa politiikkaa, jossa sanktiot lisääntyvät. Valtion pitäisi tämän mukaan ennemminkin kannustaa työttömiä tukien kuin sanktioiden kautta ja huomioida työttömien tarpeet paremmin. Sosiaalidemokraateista Lauri Ihalainen peräänkuuluttaa valtion keinoja:

Pitää luoda toimia ja edellytyksiä, ja yhteiskunnan tehtävä on se osaltaan tehdä eikä leikata siihen liittyvää rahoitusta. Tämä on se ydinjuttu. Sitten voi vähän patistaa, jos on tarjolla palveluja ja koulutusta. Sitten pitää ihmisten lähteä palveluihin ja koulutukseen. Tämä on se aktiivisen työvoimapolitiikan hyvä puoli. (PTK 134/2017, 25).

Valtion on siis kyettävä tarjoamaan yksilöille mahdollisuuksia. Kommentissaan hän kertoo myös mitä yksilön on tehtävä. Molemmilla on siis tässä tapauksessa omat toimensa, jotta henkilö pääsisi töihin. Valtio voi mahdollistaa työllistymisen, mutta yksilön on itse myös toimittava. Ihalainen nostaa, esille koulutuksen, joka on avainasemassa työllistymisessä. Tutkimuksen teoriaosuudessa käsitelin työllistymistä edistäviä seikkoja, joissa koulutuksen merkitys tuli vahvasti esille. Myös esimerkiksi työttömän inhimillisiin pääomiin panostaminen edesauttaa työllistymistä. (Bonoli 2012, 183–184.)

Aktiivimallissa yksilöllä on enemmän velvoitteita kuin on aikaisemmin totuttu. Vihreiden Outi Alanko-Kahiluoto kertoo, että on kohtuutonta vaatia yksilöltä niin paljon, jos viranomaisilla ei ole mitään uusia velvollisuuksia tarjota työllistymispalveluita (PTK 134/2017, 35). Valtiolta vaaditaan joko enemmän toimia tai yksilön aktivointivaatimuksia pitää vähentää. Vartiainen

näkee asian eri tavalla ja puolustaa aktivointia. Hänen kommentissaan näkyy myös valtion tehtävät:

Mutta näin se nyt vain on, että tämmöisillä toimenpiteillä ja järjestelmillä pystytään oikeasti alentamaan työttömyyttä. Tämä ei sisällä mitään paheksuntaa ketään kohtaan eikä sellaista ajatusta, että työttömyys olisi jotenkin kenenkään vika, mutta me tiedämme, miten ihmiset käyttäytyvät. Ihminen on rationaalinen olento. Työttömät ovat ihan yhtä viisaita kuin kaikki muutkin, enkä usko, että he ovat yhtään sen laiskempia, he ovat saattaneet olla huono-onnisempia, ja tällaisia käyttäytymisvaikutuksia on. Eli työttömyyden alenemisen vaikutusta tässä haetaan. (PTK 134/2017, 37).

Vartiainen mielestä valtion aktivointitoimilla on vaikutusta ihmisen työllistymiseen. Työttömyyden syy herättää keskustelua ja ”laiskuus”-sana toistuu. Yhdysvaltalaisen tutkimuksen mukaan työtön oletetaan tyypillisesti kuuluvan luokkaryhmässä alimpaan luokkaan eli työväenluokkaan. Työttömät kohtaavat usein monenlaisia ennakkoluuloja. Vastajaat pitivät työttömiä usein laiskoina ja kouluttautumattomina ihmisinä, joilla on huono motivaatio. Lisäksi heidän koettiin käyttävän hyväksen julkisen sektorin järjestelmää. (Dougherty, Rick & Moore 2017, 495, 502, 511.) Vartiainen ei kuitenkaan pidä työttömiä laiskoina. Samasta puolueesta edustaja Ville Rydman kommentoi työllisyydestä seuraavasti:

Kun täällä on arvuuteltu hallituksen ihmiskuvan perään, niin oma ihmiskuvani on ainakin sellainen, että ihminen on rationaalinen olento, joka reagoi kannusteisiin ja toimii niiden mukaan, ja jos työn aktiivisempaan hakemiseen on olemassa taloudellisia kannusteita, todennäköisesti ne silloin vaikuttavat toimintaan ja ehkä sitten aika monessa tapauksessa aiempaa parempaan työllistymiseen johtavat. (PTK 144/2017, 33).

Vartiainen painottaa, että työttömyys ei ole yksilön syy. Esimerkeissä ilmenee kuitenkin yksilön vastuu omasta tilanteestaan muun muassa kannusteiden kautta. Mielenkiintoisena kohtana molempien edustajien puheenvuoroissa nousee esille ajatus ihmisestä rationaalisena olentona, joka on tavallista esimerkiksi taloustieteessä. Usein tämä teoria yksilöstä, joka maksimoi saatavilla olevan hyödyn linkittyy Adam Smithiin. (Witztum 2005, 1026.) Yksilökeskeisestä teoriasuuntauksesta ja rationaalisesta toiminnasta on puhunut myös esimerkiksi sosiologian klassikko Max Weber. Hänen mukaansa kuitenkin yksilöiden toiminta on sosiaalista. Eli ihmisten päätöksiin vaikuttavat toiset ihmiset. Sosiologiassa nähdään, että päätöksiin vaikuttavat lisäksi tavat ja tottumukset sosiaalisine tekijöineen. Ihmisten käyttäytymiseen vaikuttavat myös monenlaiset normit, roolit ja instituutiot. Eli taloudellisesti orientoituneen ihmisen (homo oeconomicus) lisäksi on olemassa toinen näkemys, yhteisöllisesti orientoitunut ihminen (homo sociologicus). (Erola & Räsänen 2013, 26, 49,119.)

SDP:n Johanna Ojala-Niemelän puheenvuoro linkittyy eri arvomaailmoin kysyessään, onko oikein pakottaa ihmisiä, kun olosuhteet Suomessa ovat niin erilaisia. (PTK 135/2017, 19.) ”Pakottaminen” on voimakas sana, joka ilmentää työttömyyden hoidon roolien ohella workfare-ajattelua. Saman puolueen Katja Taimela kiinnittää huomiota näkemuseroihin opposition ja hallituksen välillä. Hänen mukaansa hallitus näkee työttömät laiskoina. (PTK 135/2017, 22). Hallituksen syyttäminen työttömien vähättelystä kuvaa paitsi näkemyseroja, myös sitä, miten vastuukysymykset nähdään. Kenellä on esimerkiksi oikeus velvoittaa tiettyihin toimiin ja kenellä on velvollisuus, ja mitkä ovat kenenkin oikeudet tai tehtävät. Kommentista voi saada sen kuvan, että hallitus ja valtio nähdään toimijana ja työtön henkilö vähäisenä henkilönä, jota patistetaan työelämään. SDP:n Kristiina Salonen paneutuu siihen, että hallituksen mukaan työttömyys olisi yksilön vika:

Jos ajattelemme, että työttömyys on itse aiheutettua tai valittua, päädyimme etsimään keinoja asian ratkaisemiseen rangaistuksista. Tällaisesta filosofiasta kumpuaa tämä hallituksen esityskin. (PTK 135/2017, 72).

Esimerkki laajentaa keskustelun eri filosofioihin. Keskustan Marisanna Jarva on opposition kanssa puolestaan toista mieltä. Kommentista välittyy myös valtion toimet, mutta tässä esimerkissä ne ovat olleet ennen aivan vääränlaisia ja siksi niitä pitää muuttaa:

Arvoisa puhemies! Olisin viitannut myös tuohon edustaja Kärnän puheenvuoroon siinä mielessä, että meillä on ollut lehdissä kyllä useita kyselyitä, joissa suomalaiset ovat todenneet, että kyllä tällä hetkellä meillä on liian passivoiva järjestelmä. Tämä on ollut erityisesti, sanotaanko täysin moraalitonta meidän nuoria suomalaisia kohtaan siinä, että me emme ole kannustaneet nuoria työllistymään, vaan me tiedämme, että on aitoja tarinoita... Olen ollut todella läheisissä tekemisissä näitten työllisyshankkeitten ja työttömien kanssa, ja heidän kokemuksensa on ollut se, että ei, suomalainen yhteiskunta ei kannusta työntekoon, vaan nimenomaan jos nuori ihminen saa rahaa enemmän kotiin kuin sillä, että hän ottaa työtä vastaan, niin ei se voi olla oikein tätä nuorta kohtaan, ja tässä me olemme tehneet sen karhunpalveluksen. (PTK 135/2017, 34).

Puheenvuorossa esiintyy sana ”moraaliton”. Tyytymättömyys vallitsevaan tilanteeseen on suurta ja muutosta kaivataan. Lisäarvoa edustajan näkemyksille antaa perustelut kokemuksista työllisyshankkeissa ja keskustelut työttömien kanssa. Suomalaisessa tutkimuksessa huomattiin kartoitettujen köyhyysnäkemysten avulla, että elämäkokemuksilla on vaikutusta mielipiteisiin. Havaittiin, että köyhyyden syyt nähtiin yhteiskunnan aiheuttamiksi, jos on ollut negatiivisia itseä lähellä olevia kokemuksia. Vastaavasti nähtiin köyhyyden syiden olevan köyhien oma vika, jos ei ole ollut negatiivisia kokemuksia eli on eletty niin sanotusti helppoa elämää. (Saari, Kainulainen & Mutanen 2017, 190, 200.)

Aktivoinnin kannalla on keskustan Kurvinen. Hänen mielestään yhteiskunnan pitää edesauttaa yksilöä pääsemään töihin. (PTK 135/2017, 66.) Yksilöllä on siis vastuu, mutta valtion pitää kannustaa. Vastuu työllisyyden hoidossa koetaan olevan enimmäkseen valtiolla. Kristillisdemokraattien Peter Östmanin mukaan valtiolla on kuitenkin omat rajansa auttamisessa ja sanoo, että yksilölläkin on vastuunsa:

Katsomme, että tukijärjestelmien tehtävä on turvata eläminen, mutta niiden tason ei kuitenkaan tarvitse riittää nostamaan köyhyydestä. Sanon myös, että työttömyyden ja köyhyyden poistamisen sekä syrjäytymisen vähentämisen tulee olla jokaisen poliitikon ykköstavoite, mutta köyhyyteen auttaa vain työnteko. (PTK 135/2017, 42).

Mielenkiintoinen keskustelu käydään kahden edustajan vihreiden Outi Alanko-Kahiluodon ja keskustan Markus Lohen välillä. Alanko-Kahiluodon mukaan ei ole hyvä, jos esimerkiksi korkeasti koulutetut tai taiteilijat eivät löydä heille sopivaa työtä. Leikkurin välttääkseen he ottavat vastaan minkä vain työn ja siten vievät työpaikan joltain, jolle se olisi elintärkeä. Hänen mielestään ihmisiä ei pidä pakottaa sellaisiin töihin, jotka eivät ole heidän koulutukselleen sopivia. Lohi on eri mieltä ja vastaa, että mikä tahansa työ on arvokasta huolimatta henkilön koulutuksesta. Lohi mainitsee myös, että joillain voi olla motivaatio-ongelmia työllistymisessä ja niihin pitää puuttua ja seurata, ettei tällaisia tulisi. (PTK 135/2017, 48, 49). Keskustelu kuvastaa hyvin ideologisia eroja. Molempien kommentteista huomataan, että valtiolla on tehtäviä. Lohen mukaan valtion pitäisi puuttua työttömien ongelmiin auttaakseen heitä. Alanko-Kahiluoto haluaisi enemmän vapautta yksilölle päättää työllistymisestään.

Vasemmistoliiton Kontulan puheenvuoroissa puolustetaan työttömiä. Hän kertoo, että työttömien työmoraali on erinomaisella tasolla. (PTK 135/2017, 36.) Seuraava hänen puheenvuoronsa sisältää paljon erilaisia huomioita:

Sen sijaan on olemassa paljon tutkimusta siitä, että niin nykypäivän Suomessa kuin jo vuosisatoja tätä ennen kaikkialla Euroopassa hyvätuloisten keskuudessa on ollut tapana nähdä työttömyys työttömän omana syynä samanaikaisesti kun oma hyvätuloinen asema nähdään omana ansiona, ja siitä, että köyhyys nähdään ihmisen ominaisuutena, ei olosuhteena, millä oikeutetaan sitä, että köyhiä ihmisiä kohdellaan ikään kuin vajaina aikuisina. Heihin voidaan kohdistaa sellaisia kontrollitoimia, jotka minkä tahansa muun ihmisryhmän kohdalla katsottaisiin kohtuuttomiksi. Tämä ei ole ongelma vain sen takia, että se on tosi epäreilua ja sivistymätöntä ja kaikin tavoin paheksuttavaa, vaan myös sen takia, että tämä perustuu virheelliseen ihmiskäsitykseen, joka tuottaa epätarkoituksenmukaista politiikkaa. (PTK 135/2017, 74).

Puheenvuorossa on viitteitä empatiakuilusta. Lisäksi käsitellään suuri- ja pienituloisten välistä suhdetta. Diskurssi laajentaa keskustelun syvemmin eriarvoisuuteen. Esimerkin mukaan huonosti toimeentulevien kohdalla valtio voi päättää kovistakin aktivointitoimenpiteistä. Työttömän rooli nähdään pienenä ja epäreiluna. Kontulan puoluekanta vaikuttaa vahvasti siihen, että ollaan enemmän pienituloisten puolella. Hän mainitsee myöhemmin, että on tärkeää kohdella ihmistä oman elämän toimijana eikä toiminnan kohteena. (PTK 135/2017, 74). Tässä korostuu yksilön oma rooli ja vaaditaan valtiolta parempaa suhtautumista työttömiin.

Vasemmistoliiton Arhinmäki sanoo suoraan, että aktiivimallissa työttömyys on työttömän vika. (PTK 135/2017, 96). Teema toistuu jälleen. Monet, jotka vastustavat aktiivimallia jakavat tämän näkemyksen. SDP:n Satu Taavitsainen kertoo valtion tehtävistä ja huonosta talouspolitiikasta:

Meidän perustuslaissamme on monia kohtia, joissa viitataan työhön ja työllistymiseen. Yksi tärkeimmistä kohdista siellä on se, jossa sanotaan, että "julkisen vallan on edistettävä työllisyyttä ja pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus työhön". Tässä tullaan oikeastaan siihen koko ajatusmalliin, joka tältä hallitukselta on jotenkin niin kuin unohtunut: työttömyys ei ole ihmisten vika. Se on seurausta epäonnistuneesta talouspolitiikasta Suomessa ja koko Euroopassa, mutta missään maassa ei ole saatu aikaan kasvua ja työllisyyttä leikkaamalla. (PTK 144/2017, 21).

Kommentissa viitataan valtion tehtäviin. Hyvinvointivaltiolla on vastuu kansalaisten perushyvinvoinnista (Kuhnle 2023, 60–62). Työttömyys ei siis ole yksilön vika. Monet sanovat samaa. Toisaalta kansanedustajan on helpompi sanoa myös näin, kuin kertoa kansalaisten päätöksistä johtuvista vaikeuksista tai tekemättä jättämisistä. Keskustan Hannakaisa Heikkinen on harmissaan keskusteluilmapiiristä:

Mikä tässä keskustelussa keskustalaisena kansanedustajana häiritsee, on myös se, että tuntuu, että työllisyys- ja työttömyysasioista ei ole oikeutettua puhua kenenkään salin keskeltä saatikka oikealta laidalta. [Välihuutoja] Ikään kuin vasemmisto omistaisi ainoana oikeana toimijana kaiken puheen, mikä liittyy työllisyyteen ja työttömyyteen. (PTK 135/2017, 83).

Kommentin perusteella vasemmalla olevilla puolueilla olisi suurempi oikeus työttömyyden hoidossa. Syyt työttömyyteen ovat moninaiset. Kristiina Salonen sosiaalidemokraateista sanoo, että jos työttömille halutaan lisätä velvoitteita, niin viranomaisten ja valtionkin velvollisuuksia on lisättävä työn tarjoamisessa. (PTK 135/2017, 72). Tämä kuvastaa hyvin suhtautumista työttömyyden hoidon vastuisiin. Nähdään tärkeänä, että toimet ovat tasapainossa.

7.3.2 Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Monet sanovat, ettei uusi pohjoismainen malli ole työttömien rankaisemista. Lähtökohtana nähdään inhimillisyys. Esitystä puolustava keskustan Mikko Kinnunen toteaaakin:

Jokainen suomalainen on mielekkään työpaikan arvoinen. Kehitetään rinnalla myös jatkuvan oppimisen ja kuntoutuksen mahdollisuuksia, että jokainen löytää paikkansa. Suomi tarvitsee meistä jokaisen. (PTK 113/2021, 11).

Valtion rooli nähdään siis kannustavana ja yksilön asema tärkeänä yhteiskunnassa. Kristillisdemokraattien Antero Laukkanen kertoo, että Suomessa on noin 8 000 köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa olevaa henkilöä ja siten yhteiskunta on epäonnistunut. (PTK 113/2021, 30). Työttömyys nähdään siis enemmän valtion syynä kuin tavallisen yksilön. Keskustan Tuomas Kettunen sanoo, että politiikan tekemisen keskiössä pitäisi olla ihminen. Hän huomauttaa, että monet ovat jääneet syyttöminä työttömiksi. (PTK 144/2021, 10, 11.) Tämä diskurssi kuvaa sitä, miten yksilön vastuu nähdään vähäisenä ja on valtion syy, kun ei onnistu työllistymään. SDP:n Anneli Kiljunen kertoo, että pohjoismaisessa mallissa ihmiskäsitys on täysin erilainen kuin edellisen hallituksen esityksessä, eikä uudistus rankaise työtöntä samalla tavalla (PTK 144/2021, 11).

Rami Lehto perussuomalaisista peräänkuuluttaa valtiolta toimia. Yhteiskunnan rooli korostuu:

Paras ratkaisu olisi puuttua kohtaanto-ongelmaan ja etsiä ratkaisuja, joilla saataisiin koulutukset kohtaamaan työvoimapulasta kärsiviä aloja. (PTK 113/2021, 13).

Työllisyyden hoidossa monet toimenpiteet ja niiden oikeanlaiset kohdentumiset ovat oleellisia. (Alasalmi ym. 2020, 11, 15, 38.) Aineistossa työn vastaanottaminen nousee myös esille. Valtion rooli välittyy kommentteista, joissa puhutaan valtion talouden tärkeydestä. Parempi valtion talous hyödyttäisi myös yksilöitä. Monista puheenvuoroista ilmenee, että työ on parasta sosiaaliturvaa. Keskustan Joonas Könttä kertoo, että yksilölläkin on velvoitteita:

Kyllä meillä Suomessa täytyy myös laajemmin keskustella siitä, että oikeuksien ja velvollisuuksien täytyy olla tasapainossa, että meillä kaikilla, joilla ei ole terveydellistä tai muuta syytä olla vastaanottamatta opiskelu- tai työpaikkaa, on myös velvollisuuksia tätä yhteiskuntaa kohtaan. Kun yhteiskunta tukee, niin kaikilla meillä yksilöillä täytyy myös olla velvollisuuksia. (PTK 113/2021, 15).

Työttömyysturva ei siis saisi olla joidenkin mielestä vain vastikkeetonta tuloa. Yksilölläkin on velvollisuuksia ja keskusteluiden rivien välistä nousee esille näkemys niin sanotusta aktiivisesta kansalaisesta. Termit ”aktiivisuus” ja ”aktiivinen kansalainen” kuulostavat positiivisilta ja ne

nähdään eräänlaisina hyveinä. Tämä tekee niitä vastaan argumentoinnin haastavammaksi. (Julkunen 2013, 41; Keskitalo 2013, 45, 49.) Enemmistö kansanedustajista tukee pohjoismaista mallia, sillä se kannustaa ihmisiä ottamaan töitä vastaan ja sanktiot eivät ole ihan niin tiukkoja kuin aktiivimallissa. Muutosta joka tapauksessa tarvitaan monien mielestä.

Yhteiskunta kehittyy ajan saatossa ja sen rooli on muuttunut ja muuttuu edelleen. Ennen valtiolla oli perinteisempi rooli sosiaalipolitiikassa yhteisen vastuun ja hyvinvointierojen tasaamista painottavissa universaaleissa tavoitteissa. Valtiollisista toimista on siirrytty uusliberalistisen ajan hengessä ”yhteiskuntapolitiikaksi” kutsuttuun suuntaan. Siinä keskeisinä kohtina ovat yksilön oma vastuu selviytymisestä, hyvinvoinnista ja terveydestä sekä politiikan rooli näiden vastuiden tukemisessa. (Karjalainen & Palola 2011, 8.) Aineistossa yksilön vastuuta korostettiin, mutta huomioitiin myös valtion tehtävät työllisyyden lisäämisessä.

Lainauksissa tuli esille molempien uudistusten osalta yksilön ja yhteiskunnan väliset roolit. Suomalaisessa viitekehyksessä valtiolla nähtiin olevan vahva asema, mutta aktivointipolitiikan mukaisesti tuotiin esille yksilön kasvavat vastuut. Eli teemoittelu rooleista tarkentui sekä valtion että yksilön oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

Aktivointipolitiikan sanktioilla voi olla myös ei-toivottuja vaikutuksia. Ne voivat heikentää esimerkiksi toimeentuloa, hyvinvointia, luottamusta palvelujärjestelmään tai motivaatiota työllistymiseen. Sanktiot voivat myös kasaantua tai kohdentua huonosti. Työllisyyden hoidossa on merkitystä veloittavuuden laajuudella ja sillä, miten niistä päätetään. Työllisyyspolitiikka voisi olla toisenlaista, jos työttömiä ohjattaisiin hienovaraisemmin ja velvoittavuutta olisi vähemmän. Valtion rooli olisi silloin toisenlainen. (Mäkinen & Ojala 2024, 136–138.) Pohjoismainen työvoimapalvelumalli ei ollut yhtä ankara kuin aktiivimalli. Suhtautuminen aktivointiin ei ollut enää niin jyrkkää, kun valtion tehtäviä laajennettiin.

7.4 Suomi jäljessä muista Pohjoismaista

Yhtenä tärkeänä teemana aineistossa on Suomen työllisyyspolitiikka suhteutettuna muihin Pohjoismaihin. Molemmissa esityksissä esimerkkeinä käytettiin Ruotsin ja Tanskan tilannetta. Työttömyyden hoito on erilaista muissa Pohjoismaissa.

7.4.1 Aktiivimalli

Aktiivimallin täysistuntopöytäkirjoissa yhtenä aiheena nousi esille pohjoismainen malli ja erityisesti se, miten Suomen työvoimapolitiikka vertautuu Ruotsin ja Tanskan malleihin.

Ministeri Lindström sinisistä kertoo, että Suomella on Pohjoismaiden pienimmät resurssit työvoimapalveluissa (PTK 135/2017, 18). Myös oppositiosta sosiaalidemokraattien Merja Mäkisalo-Ropponen sanoo, että Suomen resurssit ovat heikolla tasolla verrattuna muihin Pohjoismaihin. Hänen mukaansa se heikentää aktiivisen työvoimapolitiikan tehokkuutta. Myös työnvälityksen resurssit nähdään Suomessa pieninä. (PTK 134/2017, 4.) Resurssien pienuus verrattuna Ruotsiin ja Tanskaan toistuu Ihalaisen puheessa (PTK 134/2017, 25). Anderssoninkin mukaan Pohjoismaissa aktiiviseen työvoimapolitiikkaan kuuluu se, että työvoimahallinnossa on riittävä määrä henkilöstöä, jotta työttömille voidaan taata riittävät palvelut, esimerkiksi henkilökohtaista ohjausta. (PTK 134/2017, 21) Filatov kehuu Tanskan mallia siitä, että siellä on palveluprosesseja (PTK 134/2017, 39). Eroja löytyy erityisesti resursseista. Heinäluoma kritisoi aktiivimallia näin:

Tämä on kyllä pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan käsittämätön sovellutus, käsittämätön sovellutus. (PTK 134/2017, 6).

Kritiikistä paljastuu vertailu samalla muihin Pohjoismaihin. Muissa maissa sovelletaan esimerkin mukaan paljon paremmin pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskunnan mallia. Vartiainen puhuu, miten Suomi on jäänyt jälkeen ja kuinka tärkeä aktiivimalli on:

Tähänhän tällaisilla aktivointijärjestelmillä, jotka Suomeen nyt tulevat 20 vuotta myöhemmin kuin muihin Pohjoismaihin, tähdätään. On havaittu kaikissa Pohjoismaissa, että ne lisäävät sitä todennäköisyyttä, että ihmiset hakevat itselleen työpaikan. (PTK 134/2017, 20).

Heinäluoma hämmästelee vastauksessaan uudistusta:

Todellakin, kun edustaja Vartiaista on pidetty ja hän itsekin on tainnut vähän esiintyä pohjoismaisen mallin puolestapuhujana, tai ainakin sen tuntijana — ehkä se oikeampi sana on "tuntijana" — niin jään kyllä ihmettelemään, että mikä on se Pohjoismaa, joka rakentaa työttömyysturvansa niin, että kun et saa työtä, niin saat heikompaa työttömyysturvaa. Se ei mahdu mihinkään tuntemaani pohjoismaisen ajattelun ytimeen. (PTK 134/2017, 21).

Hän kertoo vielä aktiivimallin olevan julma ja pohjoismaisen mallin vastainen (PTK 134/2017, 21). Aktiivimallia vastustetaan kovin ja haetaan tukea perusteluille muista Pohjoismaista. Pohjoismaisen ajattelu tuodaan vahvasti esille ja kerrotaan aktiivimallin vievän Suomea kauemmas muista maista. Vartiainen puolustaa aktiivimallia ja kertoo samalla ankarammasta Tanskan mallista:

Tämä on kaikissa Pohjoismaissa hyvin yleinen toimintatapa, joka vain nyt viiveellä on sitten tulossa Suomeen. Tanskassa on sellainenkin toimintatapa, että jos ihminen ei tartu niihin tilaisuuksiin, joita on tarjolla, niin voidaan uhata jopa kaikkien

tulonsiirtojen eväämisellä kokonaan. Tässähän ei ole likimainkaan sellaisesta kysymys. (PTK 134/2017, 23).

Hänen mukaansa muut valtiot ovat Suomea edellä. Esimerkissä sana ”viive” ilmentää ajallista aspektia. Muutokset eivät tapahdu hetkessä. Lisäksi Suomi on herännyt työllisyyspoliittisiin toimenpiteisiin hitaammin. Vartiainen kuvaa kommentissa myös Tanskan kovempia sanktioita. Tämä perustelu kertoo siitä, että säädettävän aktiivimallin jälkeenkin Tanskassa on tiukempi järjestelmä. Myöhemmin hän sanoo, että tutkijat huomasivat Tanskassa, että suurin vaikutus tehtävistä toimenpiteistä tuli jo ennen toimenpiteitä (PTK 134/2017 vp, 36). Tämä on mielenkiintoinen kohta. Samanlaista käyttäytymistä on havaittavissa myös muussa tutkimuskirjallisuudessa. Ihmiset siis ennakoivat jo tulevia sanktioita ja hakeutuvat töihin välttääkseen ikävät seuraukset. (Busk ym. 2021, 29.) Samasta asiasta puhuu keskustan Kurvinen. Hän toteaa, että Tanskassa aktivointi ja paine tukien leikkaamiseen aktivoi ihmisiä. Työllisyyspolitiikassa on hänen mukaansa Tanskassa onnistuttu. (PTK 135/2017, 39.)

Puheenvuoroissa kritisoidaan Suomen heikompaa tilannetta. Rydman on sitä mieltä, että aktiivimallia tarvitaan. Kommenteissa Tanska nähdään hyvänä mallimaana. Aktiivimalli veisi Suomea hänen mukaansa hieman Tanskan mallin suuntaan. (PTK 134/2017, 44.) Hän sanoo myös, että Tanskassa tulokset työllisyyden kehityksen kannalta ovat olleet todella positiivisia (PTK 134/2017, 48). Seuraava Satosen lainaus avaa Tanskan ja Suomen välistä tilannetta lisää:

Tanska on se maa, jossa OECD-maista on kaikkein pienin eriarvoisuus, ja Suomi on se, jossa on toiseksi pienin. Ja miten Tanska on sen saavuttanut? Se on saavuttanut sen nimenomaan hyvällä työllisyyden hoidolla, jossa näillä haastatteluilla on ollut aivan keskeinen merkitys ja jossa, kuten täällä puhuttiin, he satsaavat aktiivipolitiikkaan — ihan totta — tuplasti enemmän kuin me, mutta he maksavat passiivitukia muistaakseni 70 prosenttia vähemmän. Heillä on juuri tämänlainen aktivointijärjestelmää kuin mitä tässä nyt esitetään, [Kari Uotila: Ei ole!] ainoastaan vain kuusi kertaa merkittävämpänä. (PTK 135/2017, 15).

Tanskasta rakennetaan puheissa maata, jota katsotaan ylöspäin. Tämä selittyy positiivisilla puheilla Tanskasta ja vertailusta Suomen heikompaan tilanteeseen. Pienin eriarvoisuus on houkutteleva tavoite. Vihreiden Heli Järvinen pitää Tanskasta erilaisen puheenvuoron:

Siellä työmatkat ovat lyhyitä, aivan maan toiselta puolelta toiseen laitaan ja kaikki tällä välillä. Lisäksi siellä on TE-toimistoväkeä, siis sitä porukkaa, joka tarjoaa erilaisia palveluja, työvoimapalveluja ja tekee työllistystöitä, 20-kertainen määrä Suomeen verrattuna — siis 20-kertainen määrä. Onhan se selvää, että sillä porukalla saa aikaan erilaisia toimia. Tanskan malli on hyvin aktiivinen, hyvin kannustava, hyvin erilainen kuin Suomessa, mutta sitä ei voi edes huonona päivänä verrata tähän aktivointimalliin. Tanskalaiset, antakaa anteeksi. (PTK 135/2017, 15).

Tanska nähdään molempien kommentteissa edistysellisempänä maana työllisyyspolitiikassa kuin Suomi. Tanskan malli koetaan muun muassa kannustavammaksi ja aktivoivammaksi. Sana ”aktiivinen” toistuu aineistossa usein. Aktiivisessa työvoimapolitiikassa aktivointi ei ole kuitenkaan luonteeltaan kovin positiivista, vaan aktivointi kohdentuu työttömiin ja heidän etuuksiensa mahdollisiin leikkauksiin. (Karjalainen 2011, 228.) Tanskassa työllisyyteen on kuitenkin panostettu esimerkkien mukaan Suomea enemmän ja työttömien tilannetta autetaan tehokkaammin. Järvinen huomio myös Tanskan pienemmän koon, joka tehostaa työmarkkinoita ja liikkuvuutta. Kokoomuslainen Harri Jaskari sanoo, että:

Toisella puolella olisi se kysymys, kun puhutaan taas Tanskan mallista, että siinä on myöskin se puoli, että siellä on avoimet työmarkkinat, jotka toimivat eri lailla. Toivottavasti myöskin me pääsemme jossain vaiheessa siihen, että on helppo ottaa töihin ja on myöskin helpompi vähentää, jolloin on paljon enemmän liikkuvuutta kuin nykyisin on. (PTK 135/2017, 16).

Nämä lainaukset kuvastavat sitä, että eroavaisuudet valtioiden välillä tiedostetaan hyvin sekä opposition että hallituksen riveissä, mutta keinot Suomen tilanteen parantamiseksi nähdään sitä vastoin erilaisina. Eero Suutari kokoomuksesta kertoo, miten erilainen taloustilanne Suomessa on verrattuna Tanskaan ja Ruotsiin, ja siksi ei ole samalla tavalla varaa laittaa rahaa henkilöstöresursseihin kuin näillä verrokkimailla. Hän sanoo että, Tanskassa on 21-kertainen määrä virkailijoita yhtä työtöntä kohti verrattuna Suomeen ja Ruotsissa on puolestaan kuusinkertainen määrä. Hänen huomionsa kiteytyy siihen, että Suomessa on 20 prosenttia pienempi bruttokansantuote henkeä kohden kuin Ruotsissa ja Tanskassa. (PTK 135/2017, 70.) Puhe keskittyy keskeisiin eroihin. Kristillisdemokraattien Peter Östmanin mielestä mallia kannattaa ottaa Ruotsista. Heinäluomakin kertoo Ruotsissa olevista hyvistä puolista:

Ruotsissa on erittäin huomattava palkkatukijärjestely, jolla mahdollistetaan tämä korkea työllisyysaste eri ryhmissä. (PTK 134/2017, 42).

Nämä esimerkit viittaavat siihen, kuinka erilaiset järjestelmät maissa on. Sana ”työllisyysaste” toistuu aineistossa monta kertaa. Suomen asemaa konkretisoidaan kertomalla heikommasta tilanteesta verrattuna Ruotsiin ja Tanskaan.

Työttömiin panostaminen voi maksaa valtiolle takaisin moninkertaisesti, kun ei tarvitse maksaa erilaisia tukia. Siksi työttömyyttä pitäisi yrittää ratkaista tehokkaasti ja uskaltaa laittaa panostuksia myös ihmisten auttamiseen. Sosiaalidemokraattien Satu Taavitsainen näkee Ruotsin mallin myös parempana:

Ja vielä loppuun sanon siitä, että kyllä meidän pitäisi ottaa tässä työllisyyspolitiikassa mallia Ruotsista, jossa on huomattavasti enemmän työntekijöitä työhallinnossa palvelemaan työttömiä ihmisiä. (PTK 144/2017, 28).

SDP:n Tarja Filatovin kommentista paistaa läpi pettymys Suomen tilanteeseen, sillä täällä ei ymmärretä hänen mukaansa sitä, että aktivointi vaatii myös paljon enemmän palveluita työllistämisen edistämiseen. Hän puhuu myös aineistossa esiintyvässä pohjoismaisesta ajattelusta. Tämä ajattelu poikkeaa hänen mukaansa Suomessa. (PTK 144/2017, 12). Suomen tilannetta haluttaisiin paremmaksi. Verrokkimaat nähdään edistyksellisempinä ja valtioiden välisiä eroja tuodaan esille.

7.4.2 Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Maiden ominaispiirteet huomioidaan. Pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin kohdalla vertailu jatkuu Pohjoismaiden välillä. Ministerin avauspuheenvuoro kertoo, mistä on kyse:

14.49 Työministeri Tuula Haatainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus on antanut eduskunnalle esityksen työnhakijan palveluprosessin ja eräiden työttömyysetuuden saamisen edellytysten uudistamista koskevaksi lainsäädännöksi. Tämän esityksen pääasiallinen tehtävä on työvoimapalveluiden merkittävä uudistaminen, ja koska nämä uudistukset vievät nyt Suomea ja Suomen työvoimapalveluita kohti muiden Pohjoismaiden tapaa resursoida ja järjestää palvelut, niin uudistusta on kutsuttu pohjoismaiseksi työvoimapalveluiden malliksi. [Timo Heinonen: Aktiivimalli 2!] (PTK 113/2021, 1).

Suomea halutaan viedä muiden Pohjoismaiden suuntaan työllisyyspolitiikassa. Pohjoismaista halutaan ottaa nyt mallia. Kommentti paljastaa näkemyksen siitä, että Suomi on jäänyt jälkeen pohjoismaisesta kehityksestä. Tämä toimii samalla perusteluna uudistukselle. Haatainen sanoo myös, että muissa Pohjoismaissa on lievemmat karenssit (PTK 113/2021, 10). Tämä nosto ilmentää vasemmistolaisempaa politiikkaa, kun kerrotaan, miten toisilla valtioilla on joissain tapauksissa lievemmat sanktiot.

Monet näkevät, että Suomen pitäisi päästä pohjoismaiselle työllisyysasteen tasolle. Sosiaalidemokraattien Katja Taimela kertoo, että pohjoismaisen työvoimapalveluiden mallin keskeisenä kohtana on ottaa mallia naapurimaiden hyvistä toimista (PTK 113/2021, 16). Suomen tilannetta ei siis koeta hyvänä, kun suhteutetaan työttömyyden hoitaminen verrokkimaihin. Maista pitäisi ottaa oppia. Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin kohdalla tämä onkin luontevaa. Asia nähtiin hieman eri tavoin aktiivimallin kohdalla, kun kritisoitiin sanktioita. Kansanedustajat nostivat sellaisia esimerkkejä esille, jotka sopivat heidän tavoitteisiinsa.

Kokoomuksen Satonen kehuu Tanskan mallia ja uutta lakiesitystä. Linja noudattaa oikeistolaista politiikkaa ja kokoomuksen linjaa.

Tämähän on se malli, jolla Tanska on menestynyt pitkään, ja siinä Tanskan järjestelmässä he kyllä satsaavat tähän henkilökuntaan, joka edesauttaa työllistymistä moninkertaisen määrän Suomeen verrattuna, mutta vastaavasti heillä maksetaan työttömyyskorvauksia huomattavasti vähemmän, koska ihmiset työllistyvät uudelleen nopeammin. Tämä on järkevä malli. (PTK 113/2021, 17).

Uudistus edistää Satosen mukaan Suomen tilannetta. Kommentissa toistuu samoja asioita Tanskan suhteen kuin aktiivimallin kohdalla. Tanska onkin mennyt yhtenä läntisistä maista pisimmälle aktiivisessa työvoimapolitiikassa. Tanskalla on ollut useana vuonna suurimmat julkiset menot aktiivisessa työvoimapolitiikassa OECD-maiden kesken (Nielsen, Danneris & Andersen 2020, 165). Lainauksessa nähdään myös aktivoivaa politiikkaa. Toisessa puheenvuorossaan Satonen kertoo, että TE-palveluihin tarvittaisiin paljon lisää resursseja, jotta päästäisiin siihen tasoon missä Tanska on. Resursseista puhuminen toistuu aktiivimallista käydyn keskustelun tavoin. Satonen lisää vielä, että Tanskan mallin tärkein ominaisuus on se, että ihmisten ei tarvitse pelätä työttömäksi jäämistä, sillä lähes kaikki työllistyvät nopeasti ja alkuvaiheessa työttömyysturva on korkea (PTK 144/2021, 6). Suomi eroaa Tanskasta puheenvuorojen mukaan siis monella tavalla. Sosiaalidemokraattien Filatov kertoo esimerkiksi, että Tanskassa käytetään kaksi prosenttia bruttokansantuotteesta työvoimapolitiikkaan, kun Suomessa käytetään yksi (PTK 113/2021, 24). Perussuomalaisten Jukka Mäkinen huomioi myös pienet resurssit:

Keskeinen ero muissa pohjoismaissa käytettyyn malliin on kuitenkin aliresursointi, kun työvoimapolitiikan resursointi on muualla lähes kaksinkertainen. (PTK 144/2021, 14).

Tanska nähdään puheenvuoroissa edelleen hyvänä mallimaana, josta pitää ottaa oppia. Monet mainitsivat Tanskan tiukan työttömyysturvan, mutta samalla myös kattavan työttömien auttamisen työnhaku- ja työpalvelutoimilla. Ruotsista ei puhuttu enää niin paljon kuin aktiivimallin kohdalla. Joidenkin kansanedustajien kohdalla tämä voi kertoa siitä, että Suomea halutaan viedä selvemmin astetta jyrkempään suuntaan. Soraääniä ei ollut tämän uudistuksen kohdalla nyt niin paljon. Huomioitiin kyllä Suomen puutteet. Suomessa nähdään vahvimmin, että yhteiskunta on enemmän vastuussa työttömyydestä kuin yksilö. Ruotsissa on hieman tiukempi linja kuin Suomessa ja Tanskassa puolestaan korostetaan eniten yksilön vastuuta.

Molemmissa uudistuksissa tyytymättömyys Suomen taloudelliseen tilanteeseen ja työttömyyden hoitoon on suurta. Vertailu Ruotsiin ja Tanskaan paljastaa sen, että monet

tiedostavat vallalla olevan tilanteen ja haluavatkin ottaa enemmän mallia verrokkimaista. Kommenttien nostot ja valtioiden tiettyjen ominaisuuksista kertominen riippuvat osaltaan kansanedustajan puolueesta. Enemmän oikealla olevat puolueet kertovat mielellään aktivoinnin hyvistä puolista ja vasemmalla olevat puolueet resurssien riittämättömydestä. Yhtenä merkittävänä elementtinä aineistossa on sana ”kehitys”. Tämä kuvaa hyvin sitä, miksi uudistuksia ylipäätään tehdään ja minkä vuoksi. Yhteiskunta on murroksessa ja työttömyyteen liittyvissä haasteissa riittää parannettavaa.

7.5 Workfaren merkitys kasvussa

Workfaren rooli nykymaailmassa on kasvanut (Horn, Kevins & van Kersbergen 2023, 2139). Se on saanut vahvempaa jalansijaa myös Suomessa. Tässäkin luvussa erilaiset ideologiat vaikuttavat vahvasti puolueiden ja yksittäisten kansanedustajien näkemyksiin, mihin suuntaan työllisyyspolitiikkaa kuuluisi kehittää.

7.5.1 Aktiivimalli

Oppositiossa ei olla tyytyväisiä uudistukseen. Aktivointiin suhtaudutaan kielteisesti. Heinäluoma kritisoi aktiivimallia ja koko tilannetta:

Valitettavan hiljaa tätä lakiesitystä on onnistuttu viemään eteenpäin. Onko se sitten esimerkki jostain yhteiskunnallisesta muutoksesta, arvojen kovenemisesta, kylmästä arvomaailmasta? Ehkä näinkin. Joka tapauksessa on tärkeätä, että eduskunta käy tämän huolella lävitse ja tästä puhutaan julkisesti, jotta ihmiset tietävät, kuka täällä päätöksiä tekee miltä pohjalta. (PTK 134/2017, 29).

Tietyt sanat linkittyvät tässä workfare-ajatteluun, nimittäin ”yhteiskunnallinen muutos”, ”kovat arvot” ja ”kylmä arvomaailma”. Eräässä puheenvuorossaan Vartiainen vastaa opposition kommentteihin ja kertoo kantansa:

Edustaja Heinäluoma sanoi, että tässä on tapahtunut merkittävä ajattelun muutos, ja siitä me voimme tässä hallituksessa olla ylpeitä. Pikkuhiljaa Suomessakin saadaan aikaan ajattelun muutos aktivoivaan suuntaan, kun meillä on ollut viime vuosina ja vanhastaan vuosikymmenten ajan liian tavallista, että pidetään vain huoli tulonsiirroista mutta sen jälkeen ei ole mitään kontakteja työttömään. Nyt me tuomme näitä haastatteluja ja tällaisia aktivointimalleja. Onhan tässä olennaisinta se, että tämä tulee laskemaan työttömyysastetta. (PTK 135/2017, 6).

Tästä nähdään, että Vartiaisen mielestä vastuu työllisyydestä oli ennen enemmän yksilön vastuulla. Kokoomuksessa suhtaudutaan positiivisesti aktivointiin. Muutos on ollut hidasta, mutta nyt uudesta suunnasta puolueessa ollaan tyytyväisiä. Seuraava puheenvuoro kuvaa hyvin

keskustelun kulkua ja suhtautumista työttömän rooliin hallituksen sekä opposition puolelta. Sinisten Kaj Turunen sanoo:

Tässä puhutaan tämmöisillä adjektiiveilla kuin "julma" ja "kammottava" ja näinpäin pois. [Jukka Gustafsson: Ja lisää tulee vielä!] Ei tämä näin dramaattinen asia kuitenkaan ole. Tämä tulee joka tapauksessa vaikutusarvioitten mukaan parantamaan työllisyyttä, mikä on hyvä asia, mutta se, mikä tässä minun mielestäni on olennainen asia, on ajattelutavan muutos. Kannustetaan aktiivisuuden lisäksi myöskin ajattelutapamuutokseen sen suhteen, vaaditaan myöskin työttömältä ajattelun muutosta siinä, että täytyy olla aktiivinen ja hakea töitä [Puhemies koputtaa] joka tapauksessa ja että ei ole automaatteja työttömyysturvaan. [Välihuutoja — Vastauspuheenvuoropyyntöjä] (PTK 135/2017, 7).

Aktiivimallissa työnhakijalta vaaditaan enemmän kuin ennen ja näissä molemmissa puheenvuoroissa puhutaan juuri ajattelutavan muutoksesta. Puheenvuorossa ilmenevät kriittiset huomiot aktiivimallista kuvaavat juuri workfare-ajatteluun kuuluvaa piirrettä, jossa työllisyyspolitiikan negatiiviset kohdat korostuvat ja aktivointia lisätään. (Kananen & Salonen-Soulié 2003, 42.) Perussuomalaisten Arja Juvonen kritisoi aktiivimallia ja kiinnittää huomiota ajattelutapaan:

Ehkä tällä esityksellä halutaan loppujen lopuksi sanoa suoraan — täällä eräs edustaja sanoi, että halutaan muuttaa ajattelua — että sinä laiska, joka siellä kotona olet etkä löydä mistään työtä, se on sinun syyksi, kun et löydä sitä työtä. Tällä tavalla halutaan aktivoida. Halutaan muuttaa ajattelua, positiivisesti ajattelemaan. Kas, kun ei sanota, että mene joogaamaan, jotta ajattelusi muuttuu. Tämä malli on aivan käsittämätön. (PTK 135/2017, 11).

Monet ovat tyytymättömiä siihen, mihin suomalainen aktivointipolitiikka on kehittymässä. Sosiaalidemokraattien kriittinen kanta näkyy myös Pia Viitasen puheenvuorossa:

Tässä on, kuten on sanottu, tämän hallituksen ihan ikioma malli, jossa suomalaista hyvinvointiyhteiskuntaa viedään aivan uudenlaiseen suuntaan. Ensimmäistä kertaa historiassa täällä nyt esitellään sellaisia malleja, joissa rangaistaan siitä, että ihminen on aktiivinen, tekee kaikkensa, ei saa hänelle kuuluvia palveluita, ja sitten häntä vielä rangaistaan sen päälle ja leikataan työttömyysturvaa. Peruuttakaa tämä huono esityksenne. Vetoan teihin vielä kerran. (PTK 135/2017, 87).

Viitanen ei hyväksy sitä, että mihin suuntaan Suomea viedään. Hän toteaa myös, että hallituksella on perustana ideologinen tausta (PTK 134/2017, 29). Eduskunnan keskusteluissa puhutaan arvovalinnoista ja markkinayhteiskunnasta kriittiseen sävyyn opposition toimesta. Ne kuvaavat osaltaan muutosvastarintaa. SDP:n Mika Kari ihmettelee uudistusta:

Asiantuntijuuden on korvannut ideologia, ajatus, joka täälläkin tulee — nyt jo myös keskustan puheenvuoroissa, kokoomuksellahan näitä puheenvuoroja on ollut aikaisemminkin — että työtön ei haluaisi itse työllistyä ja että ainoa keino saada

ihminen töihin on pakottaa hänet tavalla tai toisella, tässä leikkaamalla työttömyysturvaa. Tässä tasavallassa eläinkokeet on kielletty, mutta tällaisia ihmiskokeita tehdään nyt tällä hetkellä työttömien selkänahasta repien. (PTK 135/2017, 41).

Ideologia on noussut keskusteluissa vahvasti esiin. Puolueiden kesken suhtautuminen on erilaista ja nyt ihmetellään, kun keskustakin, joka ei ole niin tiukka talouspuolue kuin kokoomus, kannattaa aktiivimallin toimenpiteitä. Retoriikka on kovaa, mainittiin esimerkiksi ”ihmiskokeet”. Tämä kuvaa kuinka turhautuneita edustajat ovat aktiivimalliin, tiukempaan työllisyyspolitiikkaan ja sanktioihin. Puheenvuoroista tulee ilmi samoja negatiivisia piirteitä kuin luvussa 7.1. Aineistossa toistuu muun muassa se piirre, joka kerrottiin teoriaosuudessa eli hyvinvointivaltion sosiaalipoliittiset uudistukset ovat antaneet enemmän merkitystä työlle kuin hyvinvoinnille. Aktivointi on lisääntynyt. (Horn, Kevins & van Kersbergen 2023, 2139.)

Hallitus on eri mieltä opposition kanssa. Kokoomuksen Zyskowiec myöntää, että aktiivimallissa on patistamisen elementti ja puolustaa esitystä. (PTK 135/2017, 19, 20). Toinen kokoomuslainen Vartiainen ihmettelee opposition suhtautumista aktiivimalliin:

Tässä nyt vähän mitataan sitä, ollaanko oikeasti työttömyyden alentamisen kannalla. Monet sanovat, ja tässäkin salissa varmaan kaikki, että jotenkin työttömyys on prioriteetti, mutta sitten kun oikeasti sitä pyritään alentamaan, niin tässä onkin ystävät vähissä. [Outi Alanko-Kahiluodon välihuuto] Asiantuntijoistahan kukaan ei kieltänyt tämän työttömyyttä alentavaa vaikutusta. Asiantuntijat esiintyivät varovaisesti sen vuoksi, että tällaisen järjestelmän tapauksessa sen vaikutuksen arvioiminen on erittäin vaikeaa. Kun minua on tässä syytetty ideologiseksi, niin tämä on minun ideologiani: koetan laskea rakenteellista työttömyyttä, jotta hyvinvointivaltion rahoitus olisi vasteredeskin mahdollista. Minä olen varma, että jos työttömyysturvaa porrastettaisiin, se voisi olla yksi tulevaisuuden uudistus sekin mutta sitä vastustettaisiin täällä salissa ihan samalla melodramaattisella äänellä kuin tätä nyt. (PTK 134/2017, 37).

Poliittisesti oikealla olevat puolueet näkevät aktiivisuuden merkityksellisenä ja kannattavat sitä. Muutos herättää vahvoja tunteita. Suhtautuminen workfare-ajatteluun on kielteistä opposition puolelta. Oppositioapuolueet halusivatkin tehdä toisenlaista politiikkaa. Keskustan puolelta puolustetaan mallia. Markus Lohen mielestä aktiivisuus on tärkeää:

Isossa kuvassa kun katsotaan tätä tilannetta, niin eihän tämä esitys ole kuitenkaan mitenkään dramaattinen ja kohtuuton, kuten täällä oppositiosta on väitetty. Alentaminen on 4,65 prosenttia, ja väheksymättä ollenkaan työttömyysturvan alhaista tasoa silti tämä ei ole minusta kohtuuton. Minusta meidän on kuitenkin muistettava se, että kyllä se on pitkällä ja lyhyellä aikavälillä myös työttömän etu, että me kannustamme aktiivisuuteen emmekä passiivisuuteen. (PTK 135/2017, 22).

Aktivointi on vahvasti esillä hallituspuolueiden edustajien puheissa. Keskustan Niilo Keränenkin kertoo, että työn tekemiseen pitäisi aina pyrkiä ja laki vaikuttaa osaltaan jokaisen asenteisiin. (PTK 135/2017, 30.) Seuraavasta lainauksesta tulee ilmi näkemyserot, jotka ovat olleet jo kauan puolueiden välillä:

16.32 Antti Kurvinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On hieno asia, että annatte mahdollisuuden keskustella keskusta-aatteesta täällä Suomen arvovaltaisimmalla keskusteluareenalla, ja kiitos siitä sosiaalidemokraateille ja oppositiolle, että meidän oppi-isämme Santeri Alkio otettiin esille. Alkiohan on aina puhunut itseauttamiskyvystä, ja hänhän oli sen kannalla, että meidän pitää auttaa heikko-osaisia, köyhiä, vaikeassa tilanteessa olevia ihmisiä itse auttamaan itseään ja nousemaan sieltä köyhyydestä, ei niin, että heitä erilaisilla passiivisilla tukimekanismeilla pidetään siellä kotona. Tämä on se vasemmiston ja keskustan ero, tämä on se sosiaalidemokraattien ja keskustalaisen aatteen ero. (PTK 135/2017, 38).

Keskustelu aktiivimallista tuo esille selkeät eroavaisuudet ajattelutavoissa. Hallituspuolueissa liialliset tuet nähdään passivoivina. Keskustan Mikko Kärnä sanoo myös, että nykyisin Suomessa on liian passivoiva malli. Kommentissa puhutaan muun muassa nuorten kotiin jäämisestä, hyvästä toimeentulosta ja siitä, kun jää työttömänä kotiin. Hän toteaa, että valtio kuitenkin elättää ja kysyy, onko tämä oikein. (PTK 135/2017, 41). Sana ”koti” esiintyy aineistossa useamman kerran ja juuri negatiivisessa mielessä. Se ilmentää laiskuutta. Vasemmalla olevien puolueiden mukaan ihmistä ei saisi patistaa liikaa. Eduskunnan toisella laidalla aktivointi nähdään sitä vastoin oleellisena keinona saada työttömät työelämään. Sanktiot nähdään oikeutettuina.

Aineistosta nousee selkeästi esille se, ettei oppositio kannata workfare-ajattelua, koska työttömyysturvasta leikkaamisen ja aktiivimallin mukainen aktivointi nähdään huonona asiana. Opposition vastauksista ilmenee, että työttömille on jo olemassa kannustin, nimittäin palkka. (PTK 134/2017, 32).

7.5.2 Pohjoismainen työvoimapalvelumalli

Marinin hallituksen pohjoismaisessa mallissa näkyy ajattelutavan muutos. Kun siirrytään toiseen uudistukseen eli pohjoismaiseen työvoimapalveluiden malliin, niin entiset oppositiopuolueet, jotka siirtyivät hallitukseen ovat omaksuneet osia oikeistolaisemmasta ajattelutavasta. Tästä muutamia oikeistopuolueen poliitikot, jotka olivat tämän uudistuksen aikaan vuorostaan oppositiossa huomauttavat asiasta, kuten edustaja Heinonen:

Mutta tässä teidän mallissanne, edustaja Lindtman, keppi on Sanna Marinin kädessä, ja tein teille kysymyksen, kysyin edustaja Mäkyseltä, mutta kysyn nyt teiltä: tuntuuko työttömästä se keppi pehmoisemmalta, kun sitä heilauttaa pääministeri Sanna Marin, kun sitä olisi heilauttanut viime kaudella työministeri Lindström? Tässä on karenssit, tässä on työssäolovelvoite, etuuksien menettämiset, tässä on samat elementit, mitkä olivat silloin, mitä te vastustitte ja laitoitte tovereiden kanssa SAK:n johdolla koko maan seis. (PTK 113/2021, 4).

Heinosen sanoma toistuu, mutta nyt hieman eri sanoin. Kommentista nähdään aktivoivan työvoimapolitiikan toimia. Kokoomuksen Satonen ihmettelee, miksei mallia viimekaudella kannatettu, mutta on tyytyväinen, kun nyt kannatetaan. (PTK 113/2021, 7.) Aikaisemman kauden oppositio ei pitänyt aktiivimallista. Workfare-ajatteluun suhtaudutaan nyt hyväksyvämmiin. Perussuomalaiset kuitenkin vastustavat pohjoismaista mallia, mutta puolueen Leena Merellä ja Rami Lehdolla on samantyyliisiä huomioita. Eli pohjoismainen malli muistuttaa paljon aikaisempaa uudistusta:

Viime hallituskaudella se huuto oli aika mahtava tästä aktiivimallista, että kyllä siinä kitarisat heiluivat. Sen takia tietysti vain ihmettelee, että silloin tämä vastaavantyypinen toiminta oli kepittämistä ja kurittamista ja nyt se on parempaa palvelua ja tasapainoista toimintaa. Se on nyt sinänsä muuttunut hieman tuossa matkalla. (PTK 113/2021, 18).

19.30 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Tuossa aikaisemmin kun kuunteli edustaja Satosta, niin ihan kuin hän olisi rivien välistä kiitellyt hallitusta, että nykyinen hallitus jatkoi Sipilän aktiivimalli kakkosen maaliin viemistä, että näin se nykyinen hallitus jatkoi Sipilän hallituksen linjoilla. (PTK 144/2021, 10).

Molemmilla kerroilla oppositiossa olleen kristillisdemokraattien Essayahin puheenvuorosta selviää hyvin näkemys aktiivimallin huonosta puolesta, mutta toisaalta aktivoinnin hyvä tarkoitus, jota sosiaalidemokraatit nyt ajavat. Aktivointi nähdään tärkeänä ja suhtautuminen workfare-ajatteluun on muuttunut hieman myönteisemmäksi:

Viime kauden aktiivimallissa oli tosiaankin se heikkous, että meillä esimerkiksi alueellisesti mahdollisuus saada työvoimapalveluita ja sitten niitä työpaikkoja oli kovin erilainen, ja siinä mielessä myöskin se 4,65 prosenttia, mikä sitten sieltä työnhakijan korvauksista leikattiin, tuntui kovin, kovin kohtuuttomalta. Arvoisa puhemies! Kyllähän tässä aktiivimalli kakkosessakin, miksi sitä täällä salissa myös on kutsuttu, on velvoittavuutta, ja minun mielestäni niin pitää ollakin. [Vasemmalta: Pitää olla!] Ehdottomasti. (PTK 113/2021, 6).

Sana ”velvoittavuus” kuvaa samalla yksilön vastuuta ja aktivointitoimenpiteitä. Tähän uudistuksen ollaan nyt tyytyväisempiä, mikä onkin mielenkiintoista. Hallitus kertoo, miten malli on parempi. Sosiaalidemokraattien Aki Linden vähän puolustelee ja vetää asian yhteen:

Ensiksi toteaisin tuossa äskeisenkin edustaja Lehdon puheenvuoron johdosta, että kun olen kuunnellut nyt koko tämän keskustelun, niin minulla on jotenkin semmoinen olo, että koko tämä sali kannattaa tätä lakiesitystä ja tätä järjestelmää, mutta jostain syystä nyt tästä kuitenkin saadaan valtava sanailu aikaiseksi, että väärin sammutettu tai ainakin tämä muistuttaa jotain, mitä aikaisemmin on vastustettu. Siis tällainen sanailu pyörii tämän ympärillä, mutta eikös tässä asian ydin ole kuitenkin tärkein, että saadaan tehtyä järkevä malli, joka parantaa sitten omalta osaltaan meidän työllisyystilannetta. (PTK 113/2021, 22).

Puolueiden välinen kiistely on helposti havaittavissa esimerkeistä. Workfare-politiikka ei nähdä kuitenkaan enää niin pahana kuin ennen. Kokoomuksen puolelta edustaja Heikki Autto toivoisi enemmän joustoa työelämään (PTK 113/2021, 23). Kehitettäväkin työllisyyden hoidosta löytyy. Tuomas Kettunen keskustasta palaa tähän malliin ja uudistuksen tavoitteisiin:

Työllisyysaste Suomessa on muita Pohjoismaita alhaisempi. Korkeampi työllisyysaste on kuitenkin edellytys kestävän hyvinvoinnin säilyttämiselle ja kehittämiseksi Suomen maassa, ja tämän uudistuksen tavoitteena on saada arviolta 9 500 lisää työllisiä tähän maahan. (PTK 113/2021, 26).

Keskustelujen perusteella Suomen koetaan olevan nyt paremmalla tiellä ja aktivointia kannatetaan. On huomioitava, että puolueiden väliset näkemuserot ovat silti suuria, vaikka pohjoismaisen työvoimapaalvelumallin kohdalla kannat lähenivät. Eduskunnassa sanottiin, että työ on parasta sosiaaliturvaa ja monet allekirjoittavat tämän lauseen. Pohjoismaisessa työvoimapaalvelumallissa ei ole niin tiukkoja sanktioita kuin aktiivimallissa. Tämän tyylinen uudistus kuitenkin käsittää workfare-ajattelun elementtejä. Monet oppositiopuolueiden edustajat huomauttivat uudistusten samankaltaisuudesta. Tällä kertaa uudistukselle ei ole paljon vastustusta. Positiivisempaan suhtautumiseen voi vaikuttaa osaltaan hyvät kokemukset Ruotsista ja erityisesti Tanskasta, sekä ymmärrys Suomen heikosta taloudellisesta tilanteesta verrokkimaihin nähden.

Suomen aktivointipolitiikka on siis muutoksessa ja lainauksissa tulee hyvin esille, että suhtautuminen erinäisiin workfare-ajattelun mukaisiin ominaispiirteisiin on kielteistä, ainakin silloin kun nähdään, että saavutetuista eduista joudutaan luopumaan ja koetaan ihmisten tilanteen heikkenevän. Pohjoismaisen työvoimapaalvelumallin kohdalla päämäärä nähtiin tärkeänä ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi tulivat lähelle toisiaan. Aineistossa työttömyyden torjuminen nousi keskeiseksi aiheeksi kaikissa analysoiduissa teemoissa. Työllisyyttä halutaan lisätä. Keinot työttömyyden hoitoon kuitenkin eroavat ja tähän vaikuttavat osaltaan ehdokkaiden intressit, tiedot ja kokemukset työttömyydestä. Oma merkityksensä on myös ehdokkaan taustalla ja puolueella. Puheenvuorojen sisällöt vaihtelivat ehdokkaiden päämäärien ja mielipiteiden mukaan.

8 Johtopäätökset ja pohdinta

Pro gradu tutkielmassani analysoin Suomen työllisyyspolitiikkaa kahden hallitusesityksen, aktiivimallin ja pohjoismaisen työvoimapolvelumallin eduskuntakeskustelujen kautta. Yritin löytää vastauksia tutkimuskysymyksiini. Vastauksia tuli paljon laajasta materiaalista. Analysoimisessa helpotti tutkimuksen jakaminen viiteen alaotsikon mukaiseen teemaan.

Työttömyys on haastava ja moninainen ongelma niin yhteiskunnan kuin yksilön kannalta. Alapuolella olevasta taulukosta 3 nähdään analyysini vastauksia tutkimuskysymyksiini.

Taulukko 3. Tutkimuksen tulokset

	Aktivoinnin* vastustamisen perustelut	Aktivoinnin* puolustamisen perustelut	Yksilön ja yhteiskunnan roolien painotukset	Vertailu Pohjoismaihin	Workfaren merkitys
1. Kenellä katsotaan olevan päävastuu työttömyyden hoidossa?	Työttömyys ei ole yksilön vika. Valtiolla suuri vastuu.	Työttömälläkin velvoitteita. Yksilön vastuu suurempi.	Molemmissa uudistuksissa valtion roolilla tärkeämpi merkitys.	Valtion toimiin kiinnitettiin paljon huomiota. Verrattiin Ruotsiin ja Tanskaan.	Valtiolla suuri vastuu toimenpiteiden kautta. Yksilönkin vastuu kasvanut.
2. Miten Suomen ja Pohjoismaiden välistä tilannetta työttömyyden hoidossa käsitellään?	Työllisyys muualla parempaa. Korostettiin Suomen pienempiä resursseja.	Tanska ja Ruotsi nähtiin hyvinä. Painotettiin, kuinka hyvin aktivointi toimii.	Naapurimaissa työttömiä autetaan enemmän ja aktivointi valtion toimesta suurempaa.	Ruotsi ja Tanska koettiin parempina.	Tanska eräänlainen mallimaa, jossa tiukkaa politiikkaa, mutta myös suuremmat resurssit.
3. Miten Suomen aktivointipolitiikka suhteutuu workfare-ajatteluun?	Workfare nähtiin huonona asiana. Ei hyväksytty sanktioita.	Workfare-ajattelua ja tiukempaa linjaa kannatettiin.	Ideologiat puolueiden kesken erilaisia. Oikeisto: vastuu yksilöllä / Vasemmisto: vastuu yhteiskunnalla.	Tanskasta ja Ruotsista pitäisi ottaa oppia.	Aktivointipolitiikka-toimenpiteet vastaavat workfare-ajattelua, mutta toimeenpanomalleista poliittista erimielisyyttä.

* Aktivointi: Aktiivimalli / Pohjoismaisen työvoimapolvelumalli

Puheenvuoroista nousi erilaisia näkemyksiä siitä, kenellä on vastuu työttömyyden hoidossa. Kansanedustajien ja eduskuntapuolueiden näkemykset erosivat paljon toisistaan. Keskusteluihin vaikuttivat osaltaan erinäiset voimasuhteet. Esimerkiksi aktiivimallilla oli

paljon vastustusta ja enemmän puheenvuoroja piti opposition edustajat. Pohjoismaisen mallin osalta erot puheenvuoroissa eivät vaikuttaneet niin paljon, koska uudistus sai taakseen laajempaa kannatusta.

Aktiivimallissa vastuuta laitettiin paljon yksilölle, mikä herätti paljon negatiivisia reaktioita kansanedustajissa. Ihmiset eivät ole tasavertaisessa asemassa. Eikä heillä ole samanlaisia lähtökohtia saada hyvää työpaikkaa. Alueellinen eriarvoisuus Suomessa on myös tavallista. Erityisesti vasemmistossa nähtiin, että valtiolla ja päättäjillä on suuri vastuu ihmisten työllisyystilanteeseen.

Aktivointia myös puolustettiin paljon. Aktiivimallissa hallitus oli luonnollisesti uudistuksensa kannalla. Pohjoismaisen työvoimapolun kohdalla myös osa oppositiosta kannatti esitystä hallituksen tavoin. Oikeistopuolueiden mielestä yksilö ei voi jäädä kotiin. Muutamat kritisoivat valtion tukia myös liian anteliaiksi. Vasemmisto puolusti työttömiä vahvasti ja sanoi, että työttömyys ei ole yksilön vika. Ihmistä ei saisi rangaista, jos työtä ei löydy, vaikka on yrittänyt.

Ensimmäiseen tutkimuskysymykseen vastaus on se, että vastuu työttömyyden hoidossa nähtiin kuitenkin enemmän valtion tehtävänä. Varsinkin työvoimapolun mahdollistaminen ja ihmisten tukeminen nähtiin tärkeänä. Monet sanoivat sekä hallituksen että opposition puolelta, ettei työttömyys ole yksilön vika. Oikeistopuolueiden keskuudessa puheissa esiintyi myös osaltaan sitä, että yksilölläkin pitää olla vastuunsa. Pohjoismaisen mallin kohdalla myös vasemmistopuolueet olivat tulleet näkemyksiensä kanssa enemmän oikealle.

Toisessa tutkimuskysymyksessä oli kyse Suomen vertautumisesta muihin Pohjoismaihin. Esityksissä tuli esille, että molemmat Ruotsi sekä Tanska nähtiin parempina valtioina työllisyyden hoidossa. Molemmissa uudistuksissa verrattiin Suomen tilannetta Tanskaan ja Ruotsiin. Eduskuntapuolueissa todettiin, että verrokkimailla menee paremmin. Aktiivimallin kohdalla oppositiosta kerrottiin, ettei esitys ole lainkaan pohjoismaisen tyylin mukainen. Nähtiin, että malli rankaisi työttömiä liikaa ja väärin perustein. Puheenvuoroissa huomautettiin siitä, että verrokkimaissa myös panostetaan enemmän työttömyyden hoitoon. Pienemmistä resursseista työttömyyden hoidossa keskusteltiin myös toisessa uudistuksessa. Kaikki puolueet ymmärsivät maiden erilaiset tilanteet. Erityisesti oikeistopuolueet kehuivat Ruotsia ja Tanskaa ja muut muistuttivat, että kovien sanktioiden rinnalla ihmisiä myös tuettiin tehokkaammin ja muiden maiden TE-toimistot toimivat paremmin. Tanskan tilanne tuli esille useampaan otteeseen ja Tanskaa pidettiin selkeänä mallimaana erityisesti pohjoismaisen mallin

kohdalla. Tanskassa on korkea korvaustaso, mutta siellä on myös työttömiä enemmän velvoittava järjestelmä. Ruotsiakin kehuttiin, mutta enemmän aktiivimallin kohdalla.

Viimeinen tutkimuskysymys oli, miten Suomen aktivointipolitiikka suhteutuu workfare-ajatteluun? Tämä kysymys on kokonaisvaltaisempi kuin kaksi edellistä. Käsittelin tätä aktivoinnin negatiivisten ja positiivisten puolien kautta sekä ajattelutavan muutoksen kautta. Ensimmäinen tutkimuskysymys liittyy tähän teemaan. Toisenkin tutkimuskysymyksen kautta nähdään vähän, millaista aktivointipolitiikkaa Suomessa on tai pitäisi olla, ja mihin suuntaan sitä pitäisi viedä. Puheenvuoroista ilmeni, että workfare-ajattelu oli vahvaa aktiivimallin osalta. Se herätti paljon vastalauseita, mutta toisessa uudistuksessa workfare-ajatteluun ja aktivointiin suhtauduttiin paljon myönteisemmin. Nähtiin, että Suomen tilanteessa on paljon kehitettävää ja muutosta pitää saada aikaan. Ylipäättään työntekijöitä pitäisi saada enemmän, jotta hyvinvointiyhteiskunnalla olisi edellytyksiä toimia.

Tutkimuskysymykset linkittyivät osaltaan toisiinsa. Työllisyys on laaja teema, johon vaikuttaa moni asia, niin valtion kuin markkinoiden toimista aina yksilön käyttäytymiseen. Suomessa nähdään vahvimmin, että yhteiskunta on enemmän vastuussa työttömyydestä kuin yksilö. Ruotsissa on hieman tiukempi linja kuin Suomessa ja Tanskassa puolestaan korostetaan eniten yksilön vastuuta. Ei saa unohtaa myöskään erinäisiä esteitä työllisyydelle esimerkiksi sairaus, alhainen koulutus tai pitkät etäisyydet. Pitkäaikaistyöttömyys, kohtaanto-ongelmat ja kannustinloukut ovat vaikeita haasteita, joihin pitäisi keksiä ratkaisukeinoja. Hallituksen esitykset eli nämä käsittelemäni uudistukset ovat yrittäneet puuttua työttömyyden ongelmiin. Haasteita kuitenkin riittää paljon.

Nyt on oikeistolaisen Petteri Orpon hallituksen vuoro koittaa parantaa Suomen työttömyyteen liittyviä ongelmia ja työllisyysastetta. Hallituksen tavoitteena on saada 100 000 uutta työllistä työllisyys- ja kasvutoimilla. Uudesta hallitusohjelmasta näkee, mihin suuntaan Suomea ollaan viemässä. Työtä käsittelevä luku ”4. Hyvinvointi syntyy työstä” sisältää monenlaisia tavoitteita. Alaotsikot kuvaavat niitä hyvin: ”4.1 Talouskasvua ja kilpailukykyä tukevat työmarkkinauudistukset”, ”4.2 Työelämän kehittäminen ja työhyvinvointi”, ”4.3 Työhön kannustava sosiaaliturva” ja ”4.4 Kansainvälinen rekrytointi”. On hyvä, että on erinäisiä suunnitelmia parantaa työllisyyttä. Otsikko ”4.3 Työhön kannustava sosiaaliturva” on aiheeni kannalta kiinnostava. Hallitus aikoo uudistaa muun muassa sosiaaliturvan yleistuen mallilla, muuttaa toimeentulotukilakia ja puuttua työttömyysturvaan. (Valtioneuvosto 2023.) Uudistuksissa on paljon kohtia ja monet niistä kiristävät tavallisten ihmisten tilannetta ja

leikkaavat tukien määrää. Oppositiopuolueet ovatkin vastustaneet paljon hallituksen tulevia muutoksia ja esimerkiksi SAK on järjestänyt lakkoja hallituksen toimia vastaan.

Workfare-tyylinen työllisyyspolitiikka näyttää saaneen jatkoa ja aktivointia lisätään yhä enemmän. Hallituksen uudistussuunnitelmia ja leikkauksia ei ole katsottu hyvällä. Poliitiikkaan vaikuttaa vahvasti ideologiset erot, mitkä näkyivät myös aikaisempien uudistuksien kohdalla.

Keskusteluun vaikuttaa vahvasti myös politiikka. Edustajat haluavat näyttäytyä hyvinä äänestäjien silmissä ja ei ole helppo tehdä vaikeita päätöksiä, esimerkiksi määrätä sanktioita työttömille. Yhtenä asiana eri valtioita vertaillaessa on hyvä ymmärtää se, että puolueet ovat jokaisessa maassa erilaiset. Niin on myös oikeiston ja vasemmiston välinen suhde ja vahvuus. Nämä vaikuttavat merkittävästi päätöksiin ja eri maiden eroihin. Suomen työllisyyspolitiikka ei ole niin tiukkaa kuin Tanskassa tai Ruotsissa.

Työttömyyskehitykseen vaikuttavat paljon hallituksen toimet ja on harmillista, että politiikka on melko poukkoilevaa. Ensin vallassa oli oikeistolainen hallitus, jolloin Sipilän johdolla aktiivimalli säädettiin. Toisella kaudella uudistus purettiin ja Marinin aikana tehtiin pohjoismainen malli, mitä ollaan nyt Orpon kaudella muokkaamassa työttömien kannalta ankarampaan suuntaan. Mielenkiintoista on mihin suuntaan työllisyys kehittyy ja kuka seuraavaksi on vallassa.

Työttömyys pysyy kuitenkin tulevaisuudenkin ongelmana. Työttömyyteen ja siihen liittyviin haasteisiin on esitetty myös parannuskeinoja. Esimerkiksi resursseja pitäisi lisätä. Työttömyysturvan osalta turvan voisi tehdä suhdanneriippuvaiseksi eli tukea olisi saatavilla enemmän laskusuhdanteiden aikana. Työttömän voi olla haastavaa toimia työmarkkinoilla, siksi esimerkiksi byrokratiaa ja maksuviiveiden helpottaminen on tärkeää. Sanktiot ovat tehokkaita, mutta jo sanktioista varoittaminen on havaittu tutkimusten mukaan lisäävän työllistymistä. Lisäksi sanktiojärjestelmä voisi selkeyttää järjestelmää. (Busk ym. 2021, 20, 27, 29.)

Aktiivisen työvoimapolitiikkaan liittyvä parannus olisi se, että TE-toimistoissa hyödynnettäisiin tilastollisia päätössääntöjä eikä enää vain virkailijoiden harkintaa. Tutkimusten mukaan virkailijat eivät onnistu aina hyvin valitessaan henkilöitä työvoimapalveluiden toimenpiteisiin. Myös työnhaun tukemista pitäisi parantaa kolmella eri tavalla: helpottamalla virkailijoiden työkuormaa, nopeuttamalla tapaamisia työttömyysjaksojen alun jälkeen ja hyödyntämällä tietokoneavusteista työnhakua. (Kauhanen 2021 34, 35.)

Tärkeitä elementtejä työllisyyden parantamisessa on muun muassa koulutukseen panostaminen, houkutteleva palkka ja mukava työympäristö. Eri aloilla on omat haasteensa ja kansainvälisellä kilpailulla sekä markkinoilla on oma merkityksensä. Nämä talouden suhdanteiden kanssa voivat voimistaa työllisyyden muutoksia niin negatiiviseen kuin positiiviseen suuntaan.

Suuri merkitys työllisyydelle on myös toimivalla ja vakaalla yhteiskunnalla, jotta yritykset niin ulkomaalaiset kuin kotimaiset uskaltaisivat sijoittaa ja laajentaa toimintaansa Suomessa. Ylipäättään suotuisat toimintaympäristöt ja kasvava kysyntä markkinoilla vauhdittavat yrityksillä yleensä niiden työvoiman tarvetta, joten sitä kautta työttömyys pienenee. Paikallinen sopiminen voisi parantaa työllisyyttä. Pitäisi olla monikanavainen ja joustava malli, joka palvelisi työttömiä hyvin. Koulutusta pitää tarjota.

Suomessa vapaita työpaikkoja oli vuoden 2024 ensimmäisellä vuosineljänneksellä 60 000 kappaletta (Tilastokeskus 2024a). Tilanne ei ole kovin suotuisa, kun työttömiä on enemmän. Kannustimia työntekoon pitää olla. Aineistossani näkyi muutamia kommentteja siitä, että vaikka valtiolla on suuri tehtävä työllisyyden mahdollistamisessa, niin yksilötkään eivät voi olla vailla vastuuta.

Tieteellisessä artikkelissa tutkittiin aktiivisten työvoimapolitiittisten toimenpiteiden yhteyttä pitkäaikaistyöttömien hyvinvoinnin muutokseen. Sen mukaan hyvinvointia edistävät toimenpiteet, joita ihmiset pitävät oman elämänsä kokonaisuuden kannalta mielekkäinä. Loppupäätelmänä oli se, että asiakkaiden toiveet ja tavoitteet on otettava vakavasti, jotta työllisyyttä edistävät toimenpiteet olisivat tehokkaita. (Niemelä, Koivusilta, Elonen & Saloniemi 2020, 353.) Työttömiä pitäisi siis palvella paremmin.

Vaikka yhteiskunnat kehittyvät ja politiikka muuttuisi, niin silti työttömyys pysyy valtion ja varsinkin hyvinvointiyhteiskunnan haasteena. Se nähdäänkö työttömyys yksilön vai yhteiskunnan syynä voi vaikuttaa paljon vallalla olevaan politiikkaan. Uudet ehdotukset voivat kuulostaa usein ikäviltä, kun ihmiset ovat tottuneet vanhoihin tapoihin. Ruotsista ja Tanskasta on kuitenkin huomattu, että porkkanan lisäksi myös kepistä on hyötyä oikeassa suhteessa. Ihmisen etu monen tutkimuksen mukaan on kuitenkin se, että olisi mukana työelämässä. Se parantaa ihmisen elämänlaatua monin tavoin. Ihmisten hyvinvointi sekä toimeentulo vaikuttavat koko yhteiskuntaan positiivisesti. Valtion pitäisikin yrittää parantaa kaikin keinoin heikoimmassa asemassa olevien ihmisten tilannetta ja löytää jokaiselle työ. Ilman tehokkaasti ja järkevällä tavalla toimivaa työllisyyspolitiikkaa hyvinvointiyhteiskuntamme tulevaisuus on hataralla pohjalla.

Lähteet

- Aho, Simo & Arnkil, Robert (2008) Suomen työvoimapolitiikan ja työvoimapalvelujen kehityksen käänneet pohjoismaisessa kontekstissa. Teoksessa Heiskanen, Tuula; Leinonen, Minna; Järvensivu, Anu & Aho, Simo (toim.), *Kohti uutta työelämää? tutkimuksen näköala työelämän kehitykseen*. Tampere: Tampere University Press, 46–77.
- Alasalmi, Juho; Alimov, Naufal; Ansala; Laura; Busk, Henna; Huhtala, Ville-Valtteri; Kekäläinen, Antti; Keskinen, Peetu; Ruuskanen, Olli-Pekka; Vuori, Lauri (2019) *Työttömyyden laajat kustannukset yhteiskunnalle*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 16/2019.
- Alasalmi, Juho; Busk, Henna; Kauhanen Antti; Leinonen, Taina; Solovieva Svetlena; Valkonen, Tarmo & Viikari-Juntura, Eira (2020) *Työpolitiikka ja työllisyysaste: tutkimukseen perustuvia johtopäätöksiä*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2020:33.
- Alatalo, Johanna; Larja, Liisa & Räisänen, Heikki (2019) *Työllisyysaste-erot Pohjoismaissa ja eräitä taustatekijöitä niille*. Työ- ja elinkeinoministeriön analyysyjä. 91/2019 Helsinki: TEM.
- Arbetsförmedlingen (2021) Unemployment benefit. <https://arbetsformedlingen.se/other-languages/english-engelska/arbetslos---vad-hander-nu/ersattning-fran-a-kassa>. [Viitattu 15.11.2023]
- Blomgren, Jenni & Hytti, Helka (2013) *Työkyvyttömyydestä ja työttömyydestä aiheutuva työelämästä poissaolo sekä aktiivitoimenpiteille osallistuminen Pohjoismaissa 2005 ja 2010*. Kela. Työpapereita 48/2013. Helsinki: Kela.
- Bonoli, Giunialo (2012) Active labour market policy and social investment: a changing relationship. Teoksessa Morel, Nathalie; Palier, Bruno & Palme, Joakim (toim.), *Towards a Social Investment Welfare State?: Ideas, Policies and Challenges*. Bristol: Policy Press, 181–204.
- Busk, Henna; Jäntti, Markus; Järvensivu, Anu; Kauhanen, Antti; Kauhanen, Merja; Pesola, Hanna; Pärnänen, Anna, Shemeikka, Riikka & Stenholm, Pekka (2021) *Työllisyyden tutkijatöryhmän raportti*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja, Työelämä, 2021:40. Helsinki: TEM.

- Cronert, Axel (2019) Unemployment reduction or labor force expansion? How partisanship matters for the design of active labor market policy in Europe. *Socio-economic review*, 17 (4), 921–946.
- Dingeldey, Irene. (2007) Between workfare and enablement – The different paths to transformation of the welfare state: A comparative analysis of activating labour market policies. *European Journal of Political Research*, 46 (6), 823–851.
- Doris, Aedím; O'Neill, Donal & Sweetman, Olive (2020) Does Reducing Unemployment Benefits during a Recession Reduce Youth Unemployment? & Evidence from a 50 Percent Cut in Unemployment Assistance. *The Journal of human resources*. 55 (3): 902–925.
- Dougherty, Debbie S.; Rick, Jessica M. & Moore, Phillip (2017) Unemployment and social class stigmas, *Journal of Applied Communication Research*, 45 (5), 495–516.
- ECPS (2022) Welfare chauvinism. European center for populism studies.
<https://www.populismstudies.org/Vocabulary/welfare-chauvinism/> [Viitattu 17.10.2023]
- EKP (2024) Rahapoliittisia päätöksiä. Euroopan keskuspankki. Lehdistötiedote. (6.6.2024)
<https://www.ecb.europa.eu/press/pr/date/2024/html/ecb.mp240606~2148ecdb3c.fi.html>
 1 [Viitattu 10.7.2024]
- Erola, Jani & Räsänen, Pekka (2013) *Johdatus sosiologian perusteisiin*. Helsinki: Gaudeamus.
- Esping-Andersen, Gøsta (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. New Jersey: Princeton University Press.
- Eurostat (2024a) Employment rate by sex, tesem010.
<https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tesem010/default/table> [Viitattu 30.7.2024]
- Eurostat (2024b) Government debt up to 88.7 % of GDP in euro area.
<https://ec.europa.eu/eurostat/en/web/products-euro-indicators/w/2-22072024-ap>
 [Viitattu 30.7.2024]
- Farber, Henry S. & Valletta, Robert G. (2015) Do Extended Unemployment Benefits Lengthen Unemployment Spells? Evidence from Recent Cycles in the U.S. Labor Market. *The Journal of human resources*, 50 (4), 873–909.
- Farchy, Emily & Immervoll, Herving (2021) *Faces of joblessness in Finland: A people-centred perspective on employment barriers and policies*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers. 258. Paris: OECD Publishing.

- Graneheim, U. H.; Lindgren, B. & Lundman, B. (2017) Methodological challenges in qualitative content analysis: A discussion paper. *Nurse Education Today*, 56, 29–34.
- Havakka, Pauliina (2018) Sosiaaliset riskit – määritelmiä ja merkitys yhteiskunnassa. Teoksessa Ahteensivu, Aarno; Koskinen, Lasse; Kulmala, Jarna & Havakka, Pauliina (toim.), *Riskienhallinnan ajankohtaisia teemoja*. Tampere: Tampere University Press, 124–177.
- HE = Hallituksen esitys 113/2016 Työttömyysturvanlain muuttaminen; 124/2017 Aktiivimalli & 167/2021 Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli.
- Hemerijck, Anton (2013) *Changing Welfare States*. 1st ed. Oxford: Oxford University Press.
- Hiilamo, Heikki (2014) Voisiko osallistava sosiaaliturva lisätä osallisuutta? *Yhteiskuntapolitiikka*, 79 (1), 82–86.
- Hiilamo, Heikki; Komp, Kathrin; Moisio, Pasi; Babila Sama, Thomas; Lauronen, Juha-Pekka; Karimo, Aasa; Mäntyneva, Päivi; Parpo, Antti & Aaltonen, Henri (2017) *Neljä osallistavan sosiaaliturvan mallia*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 18/2017.
- Horn, Alexander; Anthony, Kevins & van Kersbergen, Kees (2023) The Paternalist Politics of Punitive and Enabling Workfare: Evidence from a New Dataset on Workfare Reforms in 16 Countries, 1980–2015. *Socio-economic review*. 21 (4), 2137–2166.
- Hytönen, Jukka; Lehtiö, Sakari; Napari, Sami; Puumalainen, Markku & Railavo, Jukka (2020) *Katsaus valtion taloudellisiin vastuisiin ja riskeihin, syksy 2020*. Talouspolitiikka. Valtiovarainministeriön julkaisuja – 2020:78. Helsinki: VM.
- Hämäläinen, Kari; Kanninen, Ohto; Simanainen, Miska & Verho, Jouko (2020) Perustulokokeilun työllisyysvaikutukset. Teoksessa Kangas, Olli; Jauhiainen, Signe; Simanainen, Miska & Ylikännö, Minna (toim.), *Suomen perustulokokeilun arviointi*. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2020:15. Helsinki: STM, 32–49.
- Iivonen, Saija; Tervola, Jussi & Ollonqvist, Joonas (2022) *Kansainvälinen vertailu perus- ja vähimmäisturvaetuksista Suomi, Alankomaat, Iso-Britannia, Ruotsi, Tanska ja Viro*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 41/2022. Helsinki: THL.
- Immervoll, Herwig & Knotz, Carlo (2018) *How demanding are activation requirements for jobseekers*. OECD Social, Employment and Migration Working Papers. 215. Paris: OECD Publishing.
- Jacob Torfing (1999) Towards a Schumpeterian workfare postnational regime: path-shaping and path-dependency in Danish welfare state reform. *Economy and Society*, 28 (3), 369–402.

- Jahan, Sarwat; Mahmud, Ahmed Saber & Papageorgiou, Chris (2014) What is Keynesian economics? *Finance & Development*, 51 (3), 53–54.
- Julkunen, Raija (2001) Hyvinvointivaltion uusi politiikka. *Yhteiskuntapolitiikka*, 66 (4), 366–372.
- Julkunen, Raija (2013) Aktivointipolitiikka hyvinvointivaltion paradigman muutoksena. Teoksessa Karjalainen, Vappu & Keskitalo Elsa (toim.), *Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa*. Helsinki: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, 21–44.
- Kainulainen, Sakari & Saari, Juho (2018) Samassa veneessä: empatiakuilujen poliittinen ulottuvuus Suomessa. *Politiikka*, 60 (4), 310–323.
- Kalela, Jorma (1990) Työttömyys, työvoimapula ja 1990-luvun työvoimapolitiikka. *Hallinnon tutkimus*, 9 (3).
- Kananen, Johannes (2012) Nordic paths from welfare to workfare: Danish, Swedish and Finnish labour market reforms in comparison. *Local economy*, 27 (5–6), 558–576.
- Kananen, Johannes (2019) *Sosiaaliturva työn murroksessa – palkkatyö, yrittäjyys ja toimeentulon riskit*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:22.
- Kananen, Pentti & Salonen-Soulié, Ulla (2003) *Kannustavan sosiaaliturvan haaste*. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2003:5. Helsinki: STM.
- Karjalainen, Vappu (2011) Aktiivisen sosiaalipolitiikan ristiriitainen tehtävä. Teoksessa Karjalainen, Vappu & Palola, Elina (toim.), *Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä?* Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino, 227–248.
- Karjalainen, Vappu & Palola, Elina (2011) *Sosiaalipolitiikka – Hukassa vai uuden jäljillä?* Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Unigrafia Oy Yliopistopaino.
- Kauppinen, Timo M.; Saikku, Peppi & Kokko, Riitta-Liisa (2010) Työttömyys ja huono-osaisuuden kasautuminen. Teoksessa Vaarama, Marja; Moisio, Pasi & Karvonen, Sakari (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2010*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki. Yliopistopaino, 234–250.
- Kela (2023a) Työttömyysturvatilastot kuvioina.
<https://tietotarjotin.fi/julkaisu/830311/tyottomyysturvatilastot-kuvioina#maksetut-tyottomyyssetuudet> [Viitattu 14.11.2023]
- Kela (2023b) Tietopaketti: työttömyysturva.
<https://tietotarjotin.fi/tietopaketti/2704873/tietopakettityottomyysturva?categories=ty%C3%B6tt%C3%B6myys> [Viitattu 7.10.2023]

- Kela (2023c) *Tilasto Suomen työttömyysturvasta 2022*. Helsinki: Kela.
- Kela (2024a) *Kelan perustoimeentulotuen kuntatilasto 2023*. Helsinki: Kela.
- Kela (2024b) Perusosan määrä. <https://www.kela.fi/toimeentulotuki-perusosan-maara>
[Viitattu 19.5.2024]
- Keskitalo, Elsa (2013) Tavoitteena aktiivinen kansalaisuus. Teoksessa Karjalainen, Vappu & Keskitalo Elsa (toim.), *Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikkaa Suomessa*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 45–72.
- Kestilä, Laura & Karvonen, Sakari (2022) Katsaus Suomen väestöön ja väestön hyvinvointiin tilastojen valossa. Teoksessa Karvonen, Sakari; Kestilä, Laura & Saikkonen, Paula (toim.), *Suomalaisten hyvinvointi 2022*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 20–38.
- Koistinen, Pertti (2014) *Työ, työvoima ja politiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Kuhnle, Stein (2023) The Welfare State: The Challenges of Sustainability. *STEPP: socialine teorija, empirija, politika ir praktika*, 26: 60–68.
- Kyyrä, Tomi; Naumanen, Päivi; Pesola, Hanna; Uusitalo, Roope & Ylikännö, Minna (2019) *Aktiivimallin vaikutukset työttömiin ja TE-toimistojen toimintaan*. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. Helsinki: VATT.
- Lifeindenmark.dk (2023) Unemployment benefits.
<https://lifeindenmark.borger.dk/working/work-rights/unemployment-benefits#contentDiv-96dc804f-5353-4708-b609-8d34b3a4ac7b> [Viitattu 30.11.2023]
- Martin, John P (2015) Activation and Active Labour Market Policies in OECD Countries: Stylised Facts and Evidence on Their Effectiveness. *IZA journal of labor policy*, 4 (1), 1–29.
- Meuleman, Bart; Van Hootegeem, Arno; Rossetti, Federica & Abts, Koen (2024) Two faces of activation attitudes. Explaining citizens' diverging views on demanding versus enabling activation policies. *Social policy & administration*, 1–18.
- Melin, Harri & Blom, Raimo (2011) Yhteiskunnallinen eriarvoisuus. Teoksessa Oksanen, Atte & Salonen, Marko (toim.), *Toiminnallisia loukkuja: hyvinvointi ja eriarvoisuus*. Tampere: Tampere University Press, 194–213.
- Mäkinen, Niklas & Ojala, Satu (2024) Etuussanktioiden vaikutukset toimeentuloon, hyvinvointiin ja palveluihin osallistumiseen: systemaattinen kirjallisuuskatsaus. *Sosiaalilääketieteellinen Aikakauslehti*, 61 (1), 122–143.
- Nielsen, Mathias H.; Danneris, Sophie & Andersen, Niklas A. (2020) The silent expansion of welfare to work policies: how policies are enhanced through the use of

- categorizations, evidence-based knowledge and self-governance. Teoksessa Eleveld, Anja, Kampen, Thomas & Arts, Josien (toim.), *Welfare to Work in Contemporary European Welfare States: Legal, Sociological and Philosophical Perspectives on Justice and Domination*. Bristol University Press, 163–188.
- Niemelä, Jukka; Koivusilta Leena; Elonen, Noora & Saloniemi, Antti (2020) Työvoimapolitiikka ja hyvinvointi – kuka hyötyy toimenpiteistä? *Työelämän tutkimus*, 18 (4), 340–356.
- Niiranen, Juha. (2016) Aktivointipolitiikkaa Tanskan tapaan. Teoksessa Kuivakangas, Johanna & Höylä, Sari (toim.), *Harppauksia Euroopassa – yhteisöpedagogit sosiaalisen vahvistamisen ytimessä*. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 17. Helsinki: HUMAK, 41–45.
- Nordlund, Madelene (2011) Who are the lucky ones? Heterogeneity in active labour market policy outcomes. *International Journal of Social Welfare*, 20 (2), 144–155.
- Okun, Arthur M. (1962) Potential GNP: Its Measurement and Significance. *Cowles Foundation Paper*, 190.
- Paavola, Juho-Matti & Vainio, Arttu (2019) Palkkatyö, yrittäjyys ja sosiaaliturva vertailumaissa. Teoksessa Kananen, Johannes (toim.), *Sosiaaliturva työn murroksessa – palkkatyö, yrittäjyys ja toimeentulon riskit*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2019:22, 34–44.
- Parpo, Antti (2007) *Työllistymisen esteet*. Stakesin raportteja 11/2007. Helsinki: Stakes.
- Pedersen, J. Peder & Smith, Nina (2002) Unemployment Traps: Do Financial Disincentives Matter? *European sociological review*, 18 (3), 271–288.
- PTK = Eduskunnan pöytäkirja 93/2017; 134/2017; 135/2017; 144/2017; 145/2017 & 113/2021; 143/2021; 144/2021; 145/2021; 146/2021; 147/2021.
- Ronkainen, Suvi; Pehkonen, Leila; Lindblom-Yläne, Sari & Paavilainen, Eija (2014) *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: Sanoma Pro.
- Riikonen, Jose (2024) ”Miksi tekisit superraskasta työtä pienellä palkalla?” kysyy tukien varaan heittäytynyt Alma Tuuva. Yle 11.01.2024. <https://yle.fi/aihe/a/20-10006082> [Viitattu 2.7.2024]
- Saari, Juho (2017) Sosiaaliturvariippuvuus – Asenteet ja politiikka. Teoksessa Saari, Juho (toim.), *Sosiaaliturvariippuvuus: Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa?* Tampere: Tampere University Press, 69–96.
- Saari, Juho; Kainulainen, Sakari & Mutanen, Annina (2017) Köyhyyskartta – Kuka pitää köyhää laiskana? Teoksessa Saari, Juho (toim.), *Sosiaaliturvariippuvuus:*

- Sosiaalipummit oleskeluyhteiskunnassa?* Tampere: Tampere University Press, 189–206.
- Saikku, Peppi (2015) *Ajankohtaista aktiivipolitiikkaa - Katsaus työttömien aktiivitoimenpiteisiin ja sosiaaliturvaan Suomessa, Ruotsissa, Tanskassa, Norjassa, Saksassa, Iso-Britanniassa ja Alankomaissa*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Työpaperi 2/2015. Tampere.
- Savage, Lee (2019) The politics of social spending after the Great Recession: The return of partisan policy making. *Governance (Oxford)*, 32 (1), 123–141.
- Sihto, Matti (2013) Työllisyys- ja aktivointipolitiikan tulevaisuuden näkymiä. Teoksessa Karjalainen, Vappu & Keskitalo Elsa (toim.), *Kaikki työuralle! Työttömien aktiivipolitiikka Suomessa*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 190–206.
- STAR (2023) Active labour market policy measures. The Danish Agency for Labour Market and Recruitment. <https://www.star.dk/en/active-labour-market-policy-measures/> [Viitattu 5.10.2023]
- Suomen Pankki (2023) Hintavakaus. <https://www.suomenpankki.fi/fi/rahopolitiikka/hintavakaus/> [Viitattu 29.11.2023]
- Suomen Pankki (2024) Suomen talouden väliennuste – maaliskuu 2024, Tukevasta taantumasta kohti kasvua. Ennuste, 15.3.2024. <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2024/suomen-pankin-valiennuste-tukevasta-taantumasta-kohti-kasvua/> [Viitattu 9.5.2024]
- Suomen tietotoimisto (2023) Pohjoismainen malli johti kaavamaiseen ja tehottomaan työvoimapalveluun. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/70063509/pohjoismainen-malli-johti-kaavamaiseen-ja-tehottomaan-tyovoimapalveluun?publisherId=1512> [Viitattu 9.5.2024]
- Sögner, Leopold & Stiassny, Alfred (2000) Growth and Employment in Europe: Sustainability and Competitiveness – A cross-country study on Okun's Law. Vienna University of Economics and Business. Working Papers Series, *Growth and Employment in Europe: Sustainability and Competitiveness*, 13.
- TEM (2021) Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://tem.fi/hanke?tunnus=TEM102:00/2019> [Viitattu 5.10.2023]
- TEM (2024) Pohjoismainen työvoimapalveluiden malli. Työ- ja elinkeinoministeriö. <https://tem.fi/pohjoismainen-tyovoimapalvelumalli> [Viitattu 30.1.2024]
- Therborn, Göran (2013) *Killing fields of inequality*. Cambridge, England: Polity Press.

- Tilastokeskus (2023a) Taloudellinen huoltosuhde oli 130 vuonna 2022.
<https://stat.fi/julkaisu/cl819wmxb5uis0dvxyu3my5ad> [Viitattu 15.5.2024]
- Tilastokeskus (2023b) Pienituloisia 730 800 vuonna 2022.
<https://stat.fi/julkaisu/clos02x83gt6d0cvxzwid0ips> [Viitattu 17.2.2024]
- Tilastokeskus (2024a) Avoimia työpaikkoja vuoden 2024 ensimmäisellä neljänneksellä selvästi vähemmän kuin vuosi sitten. <https://stat.fi/julkaisu/clmrr31rn6jjq0ausa9f0of3v> [Viitattu 29.7.2024]
- Tilastokeskus (2024b) Taloudellinen huoltosuhde.
https://stat.fi/meta/kas/tal_huoltosuhde.html [Viitattu 10.5.2024]
- Tilastokeskus (2024c) Inflaatio 1,3 % kesäkuussa 2024.
<https://stat.fi/julkaisu/clmyp8iod9hbn0cut4f9m957d> [Viitattu 30.7.2024]
- Tilastokeskus (2024d) Työllisiä vähemmän ja työttömiä enemmän kesäkuussa 2024 vuoden takaiseen verrattuna. <https://stat.fi/julkaisu/clmkh6ch04esc0cumc740pacn> [Viitattu 29.7.2024]
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2018) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Valtioneuvosto (2023) *Vahva ja välittävä Suomi: Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023*. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. Helsinki: Valtioneuvosto.
- Valtion konttori (2024) Faktoja valtionvelasta. <https://www.valtionvelka.fi/valtion-velan-ja-kassanhallinta/faktoja-valuationvelasta/> [Viitattu 29.7.2024]
- van Gerven, Minna; Mesiäislehto, Merita; Saikku, Peppi; Ollonqvist, Joonas; Malava, Tuuli & Tuominen, Netta (2022) *Eri pohuilla työllisyyteen Suomen sosiaaliturvajärjestelmän erityispiirteet ja ongelmakohdat kansainvälisessä vertailussa*. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:51. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia.
- Vauhkonen, Teemu; Kallio, Johanna & Erola, Jani (2017) Sosiaalisen huono-osaisuuden ylisukupolvisuus Suomessa. *Yhteiskuntapolitiikka*, 82 (5), 501–512.
- Witztum, Amos. (2005) Social Circumstances and Rationality: Some Lessons from Adam Smith Why We May Not All Be Equally Sovereign. *The American journal of economics and sociology*, 64 (4), 1025–1047.
- Wulfgramm, Melike (2014) Life Satisfaction Effects of Unemployment in Europe: The Moderating Influence of Labour Market Policy. *Journal of European social policy*, 24 (3), 258–272.